

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO

Taloustieteiden tiedekunta

**KALASTUSALUEIDEN TALOUSHALLINNON
ONGELMIEN KARTOITUS**

Laskentatoimi, Pro gradu
-tutkielma

Lokakuu 2008

Laatija: Tuire Mäki

Ohjaaja: Aila Virtanen

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO TALOUSTIETEIDEN TIEDEKUNTA

Tekijä Tuire Mäki	
Työn nimi Kalastusalueiden taloushallinnon ongelmien kartoitus	
Oppiaine Laskentatoimi	Työn laji Pro gradu
Aika Lokakuu 2008	Sivumäärä 64 + 17 liitettä
Tiivistelmä – Abstract <p>Tämä tutkielma on osa Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitoksen Jyväskylän yksikön toteuttamaa Kalastusalueiden taloushallintohanketta. Hanketta rahoittaa maa- ja metsätalousministeriö, ja se liittyy suunniteltuun kalastuslain uudistamiseen.</p> <p>Tutkielman tarkoituksena oli kartoittaa kalastusalueilla koettuja taloushallinnon ongelmia. Tutkimus toteutettiin postikyselynä keväällä 2008 kaikkien kalastusalueiden (225 kpl) isännöitsijöille ja hallitusten puheenjohtajille. Lisäksi aiheen pohjustukseksi haastateltiin kalastusalueiden toimintaa tuntevia. Aineisto käsiteltiin Excelillä ja SPSS –tilasto-ohjelmalla.</p> <p>Vastaajat pitivät kalastusalueiden saamaa rahoitusta pääosin riittämättömänä kalastusalueiden lakisääteisiin tehtäviin nähden. Joillakin kalastusalueilla on jäänyt suorittamatta lakisääteisiä tehtäviä varojen puutteen vuoksi. Vesialueiden omistajille kuuluvia tilittämättömiä omistaja- ja viehekorvauksia oli kalastusalueiden tileillä melko vähän. Vielä vähemmän ko. korvauksia oli talletettu lääninhallituksen tilille, vaikka näin tulisi suosituksen mukaan tehdä. Kalastusalueiden kirjanpito- ja muuhun ohjeistukseen kaivattiin selkeyttä ja yhdenmukaisuutta, mutta toisaalta lisääntyvää byrokratiaa ei pidetty hyvänä. Kalastusalueiden taloudenpidossa isännöitsijällä oli usein liian suuri rooli, ja talouden sisäinen valvonta oli melko vähäistä.</p> <p>Kalastuslain uudistuksen yhteydessä tulisi selkeästi määrätä kalastusalueiden kirjanpitovelvollisuudesta ja tilien ja toiminnan tarkastuksesta sekä määrittää kalastusalueiden organisaatiomuoto ja verotuksellinen status. Kalastusalueiden tavoitteena on edistää ja yhtenäistää vesialueiden kalataloudellista käyttöä ja hoitoa. Jotta tavoitteen toteutuminen olisi mahdollista, tulee kalastusalueiden rahoitusta lisätä tai tehdä rakenteellisia uudistuksia koko kalastusaluejärjestelmään.</p>	
Asiasanat kalastusalueet, toimintamäärärahat, edistämismäärärahat, omistajakorvaukset, viehekorvaukset, rahoitus, valtionavustus	
Säilytyspaikka Jyväskylän yliopisto / Taloustieteiden tiedekunta	

SISÄLTÖ

1 JOHDANTO	1
1.1 Aiheen taustaa	1
1.2 Tutkimusongelmat.....	2
1.3 Tutkimuksen toteutus ja tutkimusmenetelmät	3
1.4 Aikaisemmat tutkimukset	6
2 KALASTUSALUE	9
2.1 Kalastusalueet organisaationa	9
2.2 Kalastusalueiden tehtävät ja toimihenkilöt	10
2.3 Kalastusalueiden rahoitus	12
2.3.1 Omistaja- ja viehekorvaukset, määrärahat ja muut tulot	12
2.3.2 Valtionavustukset kalastusalueilla.....	14
2.4 Kalastusalueiden verotuksellinen asema	16
2.4.1 Tuloverotus	16
2.4.2 Arvonlisäverotus	17
2.5 Kalastusalueiden kirjanpito ja raportointi.....	19
3 TULOKSET.....	21
3.1 Taustatiedot.....	21
3.1.1 Kalastusalueiden taustatiedot	21
3.1.2 Vastaajien taustatiedot	23
3.2 Omistaja- ja viehekorvaukset vesialueiden omistajille	26
3.3 Kalastusalueiden rahoitus	33
3.3.1 Mielipiteet rahoitusta koskeviin väittämiin	33
3.3.2 Lakisääteiset tehtävät, niiden rahoitus ja lisärahoituksen käyttö	38
3.4 Taloushallintoon liittyvä ohjeistus ja tiedonkulku	44
3.4.1 Sopivimmat tiedonvälityskanavat	44
3.4.2 Kalastusalueiden taloushallintoon liittyvien ohjeiden tuntemus	47
3.5 Kalastusalueiden talouden valvonta	49
4 TULOSTEN TULKINTAA JA JOHTOPÄÄTÖKSET.....	52
5 POHDINTAA	59
LÄHTEET	61

TAULUKOT JA KUVIOT	64
LIITTEET	

1 JOHDANTO

1.1 Aiheen taustaa

Suomessa on monipuoliset luonnonvarat ja niiden hyödyntäminen on kansallinen elinehto ja hyvinvoinnin perusta. Paitsi metsät, myös vesistöt ja kalavedet ovat tärkeitä luonnonvaroja. Kalastuslain mukaan kalakantaa tulee hyödyntää järkipäisesti ottaen huomioon kalataloudelliset näkökohdat. Suomessa vesialueiden omistus on hyvin hajanaista, ja siksi on perustettu kalastusalueet, jotka muodostavat kalataloudellisesti yhtenäisiä alueita ja joiden tavoitteena on edistää ja yhtenäistää vesialueiden kalataloudellista käyttöä ja hoitoa. Niiden tehtäviin kuuluu mm. kalastuksen säätely alueellaan.

Kalastusalueet ovat tärkeitä organisaatioita ja toimijoita kalastusluonnonvarojen järkevässä ja kestävässä hyväksikäytössä. Itsehallinnollisena, julkisoikeudellisena subjektina kalastusalue on varsin erikoislaatuinen, sillä vastaavaa instituutiota ei ole muualla maailmassa (Sipponen 1999, 35). Olennainen osa kalastusalueen tehtävistä on luonteeltaan viranomaistehtäviä, mutta silti kalastusalue ei ole viranomainen. (Kuusiniemi, Ekroos, Kumpula & Vihervuori 2001, 663.) Kalastusalueet toimivat maa- ja metsätalousministeriön alalla, ja niiden toimintaa ohjaavat ja valvovat alueelliset työvoima- ja elinkeinokeskusten (TE-keskusten) kalatalousyksiköt.

Maa- ja metsätalousministeriön alainen Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos (RKTL) sai päätökseen ministeriön rahoittaman Kalastusalueiden taloushallinnon kehittämishankkeen helmikuussa 2007. Hankkeen tavoitteena oli selvittää, kuinka kalastusalueiden taloushallinto tulisi järjestää voimassa olevan lainsäädännön vaatimukset huomioiden ja luoda selvityksen pohjalta valtakunnallinen toimintamalli kalastusalueiden taloudenhoitoon. Tuloksena syntyi toimintasuosituksia kalastusalueille koskien mm. tilinpäätöstä, määrärahojen kirjauksia ja esittämistä tilinpäätösraporteissa sekä omistajakorvausten käsittelyä. Hankkeen työryhmä esitti myös muutoksia kalastuslakiin.

Kalastusalueiden taloushallinnon kehittämishankkeen jälkeen käynnistettiin Kalastusalueiden taloushallintohanke II, jonka osana tämän tutkielman tarkoituksena on kartoittaa kalastusalu-

eilla koettuja taloushallinnon ongelmia. Tutkielmani toimeksiantaja on Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitoksen Jyväskylän yksikkö. Ohjaajana toimii lisäksi Kalastusalueiden taloushallintohanke II:n ohjausryhmä, johon kuuluu kalatalouden toimijoita eri puolelta Suomea. Hanke II:n tavoitteeksi on määritelty ensimmäisen hankkeen suositusten jalkauttaminen, kalastusalueiden taloushallinto-ongelmien kartoittaminen, kalastusalueiden talousinformaation analyysi ja sopivien talousseurantamittareiden kehittäminen sekä kalataloushallinnon ja –neuvonnan taloushallintokoulutus. Molemmat edellä mainitut hankkeet liittyvät suunniteltuun kalastuslain uudistamiseen. Lisäksi maa- ja metsätalousministeriö on kiinnostunut erityisesti kalastusalueiden rahoitukseen liittyvistä kysymyksistä.

1.2 Tutkimusongelmat

Tämän tutkielman tehtävänä on kartoittaa *kalastusalueilla koettuja taloushallinnon ongelmia*. Niitä selvitetään etsimällä vastauksia osakysymyksiin, jotka ovat nousseet esiin keskusteluissa hankkeen ohjausryhmään kuuluvien henkilöiden kanssa:

- Paljonko kalastusalueilla on tilittämättömiä omistaja- ja viehekorvauksia?
- Onko kalastusalueiden rahoitus riittävää? Mitä lisärahoituksella tehtäisiin?
- Onko kirjanpidon ohjeistus ollut riittävää ja ymmärrettävää?
- Mitkä ovat sopivimmat tiedonvälityskanavat kalastusalueille tiedotettaessa?
- Miten taloudenpito ja sen valvonta on järjestetty?
- Onko taloushallinnon ongelmissa alueellisia eroja?

Vesialueiden omistajille kuuluvat omistaja- ja viehekorvaukset kiinnostavat erityisesti maa- ja metsätalousministeriötä, jonka vastuulle korvaukset kuuluvat. Kalastusalueita käytetään apuna korvausten jakamisessa vesialueiden omistajille, ja osa näistä korvauksista jää kalastusalueen käyttöön. Lähtökohtaisesti ne ovat kuitenkin kalastusalueen tilien kautta kulkevia läpikulueriä, jotka käsitellään kirjanpidossa velkana. Jos varoja jää tilittämättä vesialueiden omistajille esimerkiksi yhteystietojen puuttumisen vuoksi, tulisi ne suosituksen mukaan tallettaa lääninkassaan, eikä jättää kalastusalueen omille tileille (Airaksinen & Heinimaa 2008, 9). Ministeriötä kiinnostavat nämä tilittämättömät varat ja se, missä ne tällä hetkellä ovat: lääninkassassa, kalastusalueiden tilillä vai ovatko ne käytetty?

Kalastusalueilla on lakisääteisiä tehtäviä, joiden toteuttamiseksi ne saavat määrärahoja valtiolta. Yksi ongelma kalastusalueilla lienee rahoituksen riittämättömyys annettuihin tehtäviin nähden. Mielenkiintoinen kysymys on myös, kuinka paljon kalastusalueilla koetaan rahaa tarvittavan ja mitä lisärahoituksella tehtäisiin.

Määrärahojen ja omistaja- ja viehekorvausten kirjanpito kirjaukset ovat olleet tähän asti kirjava. Ohjeistusta on ollut saatavilla, mutta se ei ole joko tavoittanut kaikkia, sitä ei ole ymmärretty tai sitä ei ole haluttu ymmärtää. Ohjeistus on lisäksi voinut olla epäyhtenäistä lähteestä riippuen. Tässä tutkielmassa selvitetään kalastusalueiden näkemystä asiaan, samoin kuin kalastusalueiden toimijoiden kirjanpitoon ja hallintomenettelyyn liittyvää koulutusta ja koulutushalukkuutta.

Suomessa on yli 220 kalastusaluetta, mikä on haaste tiedonkulun kannalta. Tavoitteena onkin löytää kalastusalueilla parhaimmaksi koetut tiedonvälityskanavat. Sähköisiä kanavia tullaan tulevaisuudessa joka tapauksessa lisäämään, mutta huomioon on otettava myös tiedon vastaanottajien ikä ja käytettävissä olevat tietoliikenneyhteydet.

Tutkielman toimeksiantajaa kiinnostaa myös se, miten kalastusalueiden tilinpito on järjestetty. Kalastusalueiden talouden sisäisestä valvonnasta ei ole olemassa kattavaa tietoa, joten sitäkin selvitetään. Kalastusalueilla koettuja taloushallinnon ongelmia tarkastellaan myös alueellisesti. Apuna käytetään TE-keskusten kalatalousyksiköiden aluejakoa.

1.3 Tutkimuksen toteutus ja tutkimusmenetelmät

Tutkimus toteutettiin toimeksiantajan ohjeistuksen mukaisesti postikyselynä kaikkien kalastusalueiden isännöitsijöille (225 kpl) ja 211:lle kalastusalueen hallituksen puheenjohtajalle. Kummallekin ryhmälle oli oma kyselylomakkeensa (liitteet 1 ja 2). Yhteystiedot saatiin TE-keskuksilta. Kolmen puheenjohtajan yhteystiedot puuttuivat, ja 11 kalastusalueella hallituksen puheenjohtaja toimi myös isännöitsijänä. Näissä 11 tapauksessa kalastusalueille lähetettiin vain isännöitsijöiden kyselylomake. Isännöitsijöille lähetetty kyselylomake oli huomattavasti laajempi kuin puheenjohtajien kyselylomake, koska siinä kysyttiin talouslukuja ja muita sellaisia tietoja, joita ei ollut järkevää kysyä kahdesti ja joiden oletettiin olevan helpommin isännöitsijöiden saatavissa. Isännöitsijöiden kyselylomake jaettiin viiteen osa-alueeseen: tausta-

tiedot, omistaja- ja viehekorvaukset, rahoitus, tiedonkulku ja ohjeistus sekä taloudenpito ja sen valvonta. Puheenjohtajien kyselylomake oli yhtä taustatietokysymystä ja parin kysymyksen järjestyksen vaihtoa lukuun ottamatta lyhennetty versio isännöitsijöiden lomakkeesta.

Ennen postikyselyä haastattelin kolmea ohjausryhmään kuuluvaa henkilöä saadakseni lisää taustatietoja kalastusalueista, joita en tuntenut lainkaan ennen tätä tutkielmaa. Haastattelujen pohjalta päätin kyselylomakkeen aihealueet, ja haastattelut ohjasivat myös tutkielmani teoriaosan rakennetta ja sisältöä. Myös kalastusalueiden ensimmäinen taloushallintohanke vaikutti valittuihin aihealueisiin ja teoriaosaan.

Koska tämä tutkielma on osa suurempaa hanketta, jossa yhtenä osa-alueena selvitetään kalastusalueilta niiden talouslukuja, mm. tilinpäätöstietoja, päädyimme toimeksiantajan kanssa laatimaan yhden yhteisen kyselylomakkeen kahden erillisen, osin samoja kysymyksiä sisältävän, lomakkeen sijaan. Hankkeen talouslukuja koskevaan osioon liittyvät isännöitsijöiden kyselylomakkeen kysymykset 27–30 ja 62–64 (ks. liite 1), joita ei tässä tutkielmassa juuriakaan käsitellä. Osa muista kysymyksistä on lisätty ministeriön tai muiden osapuolien toiveesta nykyisen tilanteen kartoittamiseksi. Lisäkysymyksillä saatiin kalastusalueista lisää tietoa, mutta toisaalta ne pidensivät lomaketta ja tekivät siitä raskaan vastata sekä saattoivat laskea vastausprosenttia.

Yhtenä vaihtoehtona postikyselyn tekemiselle oli internetkysely, mutta vastaajien sähköpostiosoitteita ei ollut riittävästi käytettävissä. Isännöitsijöiden kyselylomakkeen talousluvut voi kuitenkin ilmoittaa myös sähköpostitse, mikä mainittiin kyselylomakkeen mukana lähtevässä lähetekirjeessä (liite 3). Valmiin lomakepohjan saivat sähköpostitse kaikki ne isännöitsijät, joiden sähköpostiosoite oli toimeksiantajan tiedossa. Kaikille isännöitsijöille lähetettiin kyselylomakkeen mukana painettu opas ”Suositukset kalastusalueiden taloushallinnon järjestämiseksi”, mikä syntyi kalastusalueiden ensimmäisen taloushallinnon kehittämishankkeen tuloksena. Hallitusten puheenjohtajien saatteessa (liite 4) mainittiin nettiosoite, josta kyseinen opas löytyy. Mukana postitettiin myös palautuskuori ja liite, jossa selvitettiin kalastusalueen lakisääteisiä tehtäviä (liite 5). Ruotsinkieliset materiaalit lähetettiin 30 kalastusalueelle.

Vastaajien yhteystiedot toimeksiantaja keräsi TE-keskusten kalatalousyksiköiltä, ja ne olivat myös minun käytettävissäni. Kyselylomakkeiden postitus tapahtui huhtikuussa 2008 ja uusin-

takysely puheenjohtajille toukokuussa. Isännöitsijöille lähetettiin toukokuussa muistutus kyselystä sähköpostitse tai vaihtoehtoisesti sähköpostiosoitteen puuttuessa uusi lomake postitse, ja useiden yhteydenottojen vuoksi vastausaikaa jatkettiin. Kyselylomakkeet numeroitiin, jotta pystyttiin tunnistamaan vastaamattomat ja lähettämään heille uusintakysely tai muistutus kyselystä. Viimeisimmät vastaukset tallennettiin heinäkuun alussa. Tulokset on tallennettu RKTL:n Jyväskylän toimipisteessä.

Vastausprosentti oli puheenjohtajilla 73 % (153/211) ja isännöitsijöillä 71 % (159/225). Vastausprosentti vaihteli TE-keskuksittain seuraavasti:

	<i>Puheenjohtajat</i>	<i>Isännöitsijät</i>
• Pohjois-Savo	91 % (21 kpl)	96 % (22 kpl)
• Lappi	83 % (15 kpl)	58 % (11 kpl)
• Häme	81 % (21 kpl)	46 % (13 kpl)
• Keski-Suomi	79 % (11 kpl)	57 % (8 kpl)
• Kaakkois-Suomi	77 % (10 kpl)	94 % (16 kpl)
• Kainuu	73 % (11 kpl)	87 % (13 kpl)
• Etelä-Savo	71 % (15 kpl)	62 % (13 kpl)
• Varsinais-Suomi	70 % (21 kpl)	63 % (21 kpl)
• Pohjois-Karjala	60 % (9 kpl)	60 % (9 kpl)
• Uusimaa	55 % (12 kpl)	83 % (20 kpl)
• Pohjanmaa	50 % (7 kpl)	81 % (13 kpl)
• Yhteensä	73 % (153 kpl)	71 % (159 kpl)

Tulokset esittävät kaikkia vastanneita kalastusalueita, ellei toisin ole mainittu, ja ne on käsitelty tilastollisin menetelmin Excelillä ja SPSS 15.0 for Windows –tilasto-ohjelmalla. Vastaukset on käsitelty kalastusaluekohtaisesti siten, että useammalla kuin yhdellä kalastusalueella toimivien isännöitsijöiden vastaukset on huomioitu jokaisen kalastusalueen kohdalta erikseen. Tämä voi jossain määrin vääristää tuloksia, mutta koska tämän tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää kalastusalueita koskevia tietoja, eikä niinkään isännöitsijöitä koskevia tietoja, oli tällainen tietojen käsittelytapa perusteltua.

Tutkimus on kokonaistutkimus, sillä kysely lähetettiin kaikille tutkimuksen kohteena oleville (Heikkilä 2005, 14). Kyselyssä käytettiin monivalintakysymyksiä, avoimia kysymyksiä ja

sekamuotoisia kysymyksiä. Hirsjärven, Remeksen ja Sajavaaran (2007, 134) mukaan tutkimus voi tarkoituksensa mukaan olla kartoittava, kuvaileva, selittävä tai ennustava. Tiettyyn tutkimukseen voi sisältyä useampia kuin yksi tarkoitus ja tarkoitus voi myös muuttua tutkimuksen edetessä. Tämän tutkimuksen tarkoitus oli selvittää eli kartoittaa vähän tunnettuja ilmiöitä ja kuvailla niitä. Heikkilän (2005, 14) käsitys kartoittavasta tutkimuksesta on toisenlainen. Hänen mukaansa sitä käytetään usein esitutkimuksena ilman systemaattista tietojen keruuta tai analysointia, kun halutaan esimerkiksi löytää sopivia vastausvaihtoehtoja ja luokituksia tutkimuslomakkeeseen. Heikkilää mukaillen kalastusaluejärjestelmään ja siihen liittyviin ilmiöihin tutustuminen ennen kyselylomakkeen laatimista olisi kartoittavaa tutkimusta ja loppuosa kuvailevaa tutkimusta.

Hirsjärvi ym. (2007, 130) esittelevät myös kolme traditionaalista tutkimusstrategiaa: kokeellinen tutkimus, survey-tutkimus ja tapaustutkimus eli case-tutkimus. Survey-tutkimuksen tyypillisiä piirteitä on tiedon kerääminen standardoidussa muodossa tavallisesti kyselylomakkeella tai strukturoidulla haastattelulla. Kerätyn aineiston avulla pyritään mm. kuvailemaan ja vertailemaan ilmiöitä. Tämä tutkimus on selkeästi kvantitatiivinen survey-tutkimus, vaikkakin siinä yleensä käytetään otantaa tämän tutkimuksen ollessa kokonaistutkimus.

1.4 Aikaisemmat tutkimukset

Kalastusalueiden taloushallintoa ja talouslukuja on tutkittu aikaisemmin melko vähän. Kalastusalueiden ensimmäisessä taloushallinnon kehittämishankkeessa selvitettiin, kuinka kalastusalueiden taloudenhoito tulisi järjestää voimassa olevan lainsäädännön vaatimukset huomioiden, ja luotiin toimintamalli kalastusalueiden taloudenhoitoon suositusten muodossa. Hankkeen toteutti Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitoksen Jyväskylän toimipiste ja sitä ohjasi kalatalouden edustajien asiantuntijaryhmä. (Airaksinen & Heinimaa 2007.)

Kalastusalueiden kirjanpidollisen aseman määrittäminen todettiin hankkeen aikana monisäikeiseksi, sillä yleinen taloushallintoon liittyvä lainsäädäntö ei tunne kalastusaluetta organisaatiomuotona. Lainsäädännössä toimijoiden erottelu tapahtuu pääsääntöisesti organisaatiomuodon mukaan. Selvityksen perusteella kalastusalueen todettiin muistuttavan laissa mainituista organisaatiomuodoista parhaiten yleishyödyllistä yhteisöä. (Airaksinen & Heinimaa 2008.)

Kalastusalueen kirjanpitovelvollisuus ja taloushallintoa koskevat vaatimukset määräytyvät selvityksen mukaan kalastuslain ja kirjanpitolain kautta. Kalastusalue ei ole kirjanpitolain perusteella kirjanpitovelvollinen, mutta kalastuslaista välillisesti ilmenevä kirjanpitovelvollisuus aiheuttaa sen, että kalastusalueen taloushallintoa on pääsääntöisesti hoidettava kirjanpitolain mukaan. Kirjanpitolainsäädännössä on tapahtunut muutoksia edellisen kalastuslain uudistamisen jälkeen, eivätkä kalastuslain taloushallintoa koskevat asiat ole enää linjassa kirjanpitolain käytäntöjen suhteen. Erilaisten laintulkintojen ja puutteellisen ohjeistuksen vuoksi kalastusalueiden kirjanpitoikäntönnöt ovat hyvin vaihtelevia, eivätkä niiden tilinpäätösraportit ole keskenään vertailukelpoisia ja helposti viranomaisten ymmärrettävissä. (Airaksinen & Heinimaa 2008, 6.)

Salmi, Salmi & Muje (2002) selvittivät valtakunnallisella postikyselyllä kalastuskuntien ja kalastusalueiden profiileja ja niiden toimintaa vuonna 1999. Tuloksista selvisi mm. kalastusalueiden kokonaistulot ja –menot sekä tulo- ja menorakenne kyseiseltä vuodelta. Vastajat olivat jo tuolloin huolissaan kalastusalueiden taloustilanteesta. Tutkimuksen tavoitteena oli tuottaa tietoa paikallis- ja aluehallinnon rakenteesta ja päätöksentekojärjestelmästä sekä kalavesien hallinnointiin liittyvistä ongelmista.

Kalastusalueita yleensä, mutta ei varsinaisesti niiden taloushallintoa, on käsitelty useissa esimerkiksi virkistyskalastusta koskevissa tutkimuksissa. Maa- ja metsätalousministeriön kala- ja riistaosaston tekemän vapaa-ajan kalatalouden kehittämisstrategian visio on, että ”vapaa-ajankalastus on uusiutuvia luonnonvaroja kestävänn käytön mukaisesti ja monipuolisesti hyödyntävä laajojen kansalaispiirien suosima ulkoiluharrastus, jonka harjoittamisedellytykset ovat turvatut”. Yksi keino päästä vision mukaisiin tavoitteisiin on kalastusalue toiminnan kehittäminen. Kehittämisstrategian taustana ja pohjana olivat TE-keskusten kalatalousyksiköiden laatimat alueelliset kehittämisohjelmat. (Virkistyskalastus Suomessa nyt ja tulevaisuudessa 2002.)

Jääskeläinen (2007) on selvittänyt Etelä-Savon kalastusalueiden toimintaa ja kalastusaluejärjestelmän toimivuutta. Vuoden 2007 kalastusalueeksi valitulla Mikkelin kalastusalueella oltiin tyytyväisiä rahoitukseen, mutta muilla kalastusalueilla rahoitus koettiin enemmän tai vähemmän riittämättömäksi.

Sipponen (1999) on tutkinut väitöskirjassaan Suomen sisävesien kalatalousjärjestelmää ja sen muutoksia. Hänen mukaansa kalastusaluejärjestelmä on hyvin suomalainen ilmiö, ja siksi sitä ei ole ulkomailla juurikaan tutkittu. Sipponen mukaan kalastusalueilla yhdistyvät inhimilliset ja luonnon resurssit kalataloudellisen päätöksenteon kannalta sopivassa mittakaavassa. Kalastusalueita Sipponen on käsitellyt myös mm. artikkelissaan vuonna 1995, jolloin kalastusaluejärjestelmä oli ollut voimassa noin 10 vuotta ja vuoden 1997 uudistukset olivat tekeillä (Sipponen 1995).

2 KALASTUSALUE

2.1 Kalastusalueet organisaationa

Suomen 15 TE-keskuksessa toimii 11 kalatalousyksikköä, jotka palvelevat koko Suomea Ahvenanmaata lukuun ottamatta. Kalatalousyksikkö on kalatalousasioista vastaava maa- ja metsätalousministeriön alainen alueviranomaisen, jonka tehtäviin kuuluvat mm. kalavesien hallinnon ohjaus, kalastuslain mukaisista luvista ja kielloista päättäminen, kalataloudellisiin velvoitteisiin liittyvät tehtävät, ammattikalastuksen edistäminen, vesistöjen kalataloudellinen kunnostaminen sekä vapaa-ajan kalatalouden ja kalastusmatkailun kehittäminen. (TE-keskus 2007a.)

Kalastusalue on kalastuslaissa määritelty hallinnollinen organisaatio ja jäsentensä yhteistointaelin, jossa edistetään ja kehitetään toimialueen kalataloutta. Kalastusalueen jäseniä ovat osakaskunnat eli useille kiinteistöille yhteisesti kuuluvan vesialueen osakkaat, yksityisten vesialueiden omistajat sekä ammatti- ja vapaa-ajankalastajien järjestöjen edustajat. Kalastuslaissa kalastusalueelle osoitetut tehtävät ovat luonteeltaan julkisoikeudellisia, minkä vuoksi mm. kalastusalueen toimihenkilö toimii hallinto- ja valvontatehtävissä virkamiehen vastuulla. Näissä asioissa on noudatettava, mitä hallintolaissa ja viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetussa laissa säädetään viranomaisista (KalastusL 77a §). Kalastusalueet voivat saada sopimusperusteisesti hoitaakseen myös kalavesien omistajille kuuluvia tehtäviä. (Vesa, Poskiparta, Kilpinen, Regelin, Liekonen, & Myllylä 2006.) TE-keskusten kalatalousyksiköt ohjaavat ja valvovat kalastusalueiden toimintaa. Suomessa oli vuoden 2007 lopussa 225 kalastusaluetta.

Kalastusalue toimii itsehallintoperiaatteella. Se vastaa omasta taloudestaan, mutta ei tavoittele itselleen eikä millekään muullekaan ryhmälle taloudellista voittoa. Kuten kalastusalueiden ensimmäisessä taloushallintohankkeessa selvitettiin, ei kalastusalueen organisaatiomuotoa ole selkeästi määritelty. Oikeuskäytännössä kalastusalue on kuitenkin katsottu yleishyödylliseksi yhteisöksi, tosin yleishyödyllisyys on arvioitava erikseen kunkin kalastusalueen kohdalla. (Vesa ym. 2006, 7, 56.) Kalastusalueiden organisaatiomuotoa käsitellään lisää kalastusalueiden verotuksellista asemaa käsittelevässä kappaleessa.

Kun kalastuslakia uudistettiin vuonna 1982, sen johtoajatuksena oli tehostaa vesistöjen kalataloudellista hyväksikäyttöä. Laissa kalastusalueista muodostettiin paikallistasolle kalataloudellisesti yhtenäisiä alueita kuntarajoista riippumatta, sillä kalastuksen järjestäminen nähtiin ongelmalliseksi vesienomistuksen sirpaleisuuden takia. Kalastuslain muutoksilla on myöhemmin lisätty ja täsmennetty kalastusalueiden toimivaltaa ja virkavastuuta ja myös kalastusalueiden taloudellisia toimintaedellytyksiä on parannettu. (Vesa ym. 2006, 6.)

2.2 Kalastusalueiden tehtävät ja toimihenkilöt

Kalastusalueiden tavoitteena on edistää ja yhtenäistää vesialueiden kalataloudellista käyttöä ja hoitoa. Niiden tärkeimmät tehtävät ovat toimialueensa kalavesien käyttö- ja hoitosuunnitelman laadinta ja toteuttaminen, kalastuksen säateleminen (esimerkiksi alamitat, pyyntikiellot, pyydysrajoitukset), kalastuksen seurannan järjestäminen sekä usein kalastuslupien myynti kalavedenomistajien antamin valtuuksin. (TE-keskus 2007b.)

Kalastusalueen tehtävät voidaan jakaa kalastuslaissa määrättyihin lakisääteisiin tehtäviin ja omaehtoiseen toimintaan perustuviin tehtäviin. Kalastusalue voi lakisääteisten tehtäviensä lisäksi esimerkiksi tehdä selvityksiä, järjestää toimeksiantona yhtenäiskalastusalueiden kalastuslupien myynnin tai hoitaa sopimukseen perustuvaa kalanistutustoimintaa. Vesa ym. (2006) ryhmittelevät lakisääteiset tehtävät seuraavasti: hallinnosta huolehtiminen, käyttö- ja hoitosuunnitelman laatiminen ja päivittäminen, kalastuksen järjestäminen, kalastuksenvalvonta, siirtosopimuksilla sovitut toimeksiantotehtävät sekä viehe- ja omistajakorvausten jakaminen vesialueiden omistajille. Viehe- ja omistajakorvaukset ovat vesialueiden omistajille korvausta heidän vesialueidensa käytöstä viehekalastukseen, ongintaan ja pilkintään. Kalastusalueen asettamien kalastuksenvalvojien tulee valvoa, että kalastusta koskevia säännöksiä ja määräyksiä noudatetaan kalastuslain tarkoittamalla tavalla ja että erityisesti rauhoituspiirejä varten annettuja määräyksiä noudatetaan. (Vesa ym. 2006, 10–11, 30–33.) Tässä tutkielmassa painotetaan toimeksiantajan toiveesta kalastusalueiden lakisääteisiä tehtäviä.

Kalastuslain 1 §:n mukaan kalastusta harjoitettaessa on pyrittävä vesialueiden mahdollisimman suureen pysyvään tuottavuuteen. Erityisesti on pidettävä huolta siitä, että kalakantaa käytetään hyväksi järkipärisesti ja ottaen huomioon kalataloudelliset näkökohdat, sekä huolehdittava kalakannan hoidosta ja lisäämisestä. (KalastusL 1 §). Edellä mainittujen tavoitteiden

saavuttamiseksi kalastusalueiden on laadittava aluettaan koskeva käyttö- ja hoitosuunnitelma, joka sisältää selvityksen kalastusalueen kalakantojen tilasta sekä kalavesien hoitoa ja kalastuksen järjestämistä koskevat yleiset suuntaviivat. Käyttö- ja hoitosuunnitelman tarkoituksena on ohjata ja yhtenäistää osakaskuntien ja muiden kalavedenomistajien päätöksentekoa. Siinä voidaan mm. ohjata kalastusalueella tehtäviä kalanistutuksia, vaikka varsinainen istutustoiminta on vesialueiden omistajien tehtävä. Istutuksia voidaan kuitenkin ohjata käyttö- ja hoitosuunnitelmassa, ja vesialueiden omistajat voivat sopimuksella siirtää kalanistutukset kalastusalueelle. Lisäksi kalastuslaissa edellytetään riittävää yhteistoimintaa toisten kalastusalueiden ja kalastusviranomaisten kanssa suunnitelmaa laadittaessa. (KalastusL 79 §.)

Kalastuslain 70 §:ssä nimetään kalastusalueen toimihenkilöiksi kalastusalueen kokous, kalastusalueen hallitus ja isännöitsijä. Lain mukaan kalastusalueen päätösvaltaa käyttää kalastusalueen kokous, joka voi siirtää osan tehtävistään kalastusalueen ohjesäännöllä kalastusalueen hallitukselle. Näin onkin yleisesti tehty, mikä lisää kalastusalueen hallituksen työn merkitystä. Autio (2002, 12) kirjoittaakin laatimassaan valistusjulkaisussa kalastusalueen toimijoille, että kalastusalueen hallitus on kalastusalueen todellinen päätöksentekoelin. Kalastusalueen juoksevien asioiden hoitaminen kuuluu hallitukselle yhdessä isännöitsijän kanssa. Käytännössä isännöitsijälle on usein siirretty monet hallitukselle kuuluvat tehtävät. (Autio 2002, 12.) Kalastusalueen toimielinten välinen tehtävänjako tulee määrätä kalastusalueen ohjesäännössä (Vesa ym. 2006, 38).

Kalastusalue toiminnan sujuvuuden ja tuloksekkuuden kannalta isännöitsijä on tärkeä henkilö, ja hänen tehtäviinsä kuuluvat usein mm. kalastusalueen kokouksien valmistelu, tiedotuksen ja kalastusalueen varojen hoitaminen, maksuista ja tilityksistä huolehtiminen sekä kalanistutusten käytännön toteutus. Isännöitsijän merkitys kalastusalueen toiminnan kannalta voikin nousta melko suureksi. Useimmat isännöitsijät ovat sivutoimisia, ja moni toimii Kalatalouden Keskusliiton jäsenjärjestöjen kalatalousneujana, mistä saattaa aiheutua eturistiriitoja. (Autio 2002, 10–13.) Kalatalousneuvojat toimivat yleensä useamman kuin yhden kalastusalueen isännöitsijänä.

Yksi kalastusalueiden tulevaisuuden haasteista on löytää toimijoita kalastusalueen toimieliimiin. Vapaa-ajallaan kalastavien määrä on Suomessa pudonnut vuosituhaten alusta kymmenellä prosentilla (Vapaa-ajankalastajat harmaantuvat 2008). Tämä vaikuttanee kalastusaluei-

denkin toimintaan, sillä se pohjautuu vapaaehtoistyöhön, ja toimintaan tarvitaan huomattava määrä aktiivisia henkilöitä. Osalla kalastusalueista on jo ollut vaikeuksia vapaaehtoisen aktiivisuuden löytämisessä. (Virkistyskalastus Suomessa nyt ja tulevaisuudessa 2002, 56.)

2.3 Kalastusalueiden rahoitus

2.3.1 Omistaja- ja viehekorvaukset, määrärahat ja muut tulot

Valtion talousarvioon otetaan kalatalouden valtakunnalliseen ja alueelliseen edistämiseen vuosittain määräraha, joka perustuu edellisiltä vuosilta kertyneisiin kalastuksenhoitomaksuihin. Tämä kalastuksenhoitomaksuvaroista kertyvä määräraha käytetään kalavesien omistajille kalavesien käytöstä maksettaviin korvauksiin, kalastusalue toimintaan, kalastusalan järjestöjen toimintaan, kalatalouden edistämiseen ja valtiolle maksun kannosta aiheutuvien menojen maksamiseen. (KalastusL 90 §, 91 §.)

Kalastuksenhoitomaksu kerätään kalastajilta ja ravustajilta, ja sen maksamisesta on vapautettu alle 18-vuotiaat ja 65 vuotta täyttäneet sekä onkijat ja pilkkijät. Lisäksi jokaisen 18–64-vuotiaan viehekalastusta harjoittavan henkilön on maksettava valtiolle läänikohtainen viehekalastusmaksu tai saatava/ostettava vesialueen omistajan kalastuslupa. Jos haluaa uistella useammalla kuin yhdellä vavalla, tarvitaan iästä riippumatta kalastusoikeuden haltijan eli vesialueen omistajan myöntämä lupa. Viehekalastusmaksuina kertyneet varat jaetaan maa- ja metsätalousministeriön, TE-keskusten kalatalousyksiköiden ja lopulta kalastusalueiden kautta kalavesien omistajille viehekorvauksena heidän omistamiensa kalavesien käyttämisestä viehekalastukseen. Kalastuslain mukaan varojen jaossa on huomioitava vesialueeseen kohdistuva viehekalastusrasitus. Jos omistajalle kuuluva osuus viehekorvauksista on alle 30 euroa, varat jäävät kalastusalueen käyttöön. (KalastusL 88 §, 89 a §.) Suurin osa Suomen vesialueista on yhteisomistuksessa: yhteisen vesialueen osakkaat muodostavat osakaskunnan, joka päättää kalavesien käyttämisestä ja hoitamisesta (Maa- ja metsätalousministeriö). Suuri osa omistaja- ja viehekorvauksista maksetaan osakaskunnille.

Viehekorvausten lisäksi kalastusalueet jakavat osan kalastuksenhoitomaksuvaroista omistaja- korvauksena kalavesien omistajille vesialueiden käytöstä ongintaan ja pilkintään. Omistaja- korvausten jako voi perustua kalaveden pinta-alaan ja siihen kohdistuvaan onginta- ja pilkin-

tärasitukseen, joka on määritetty RKTL:n tekemässä Suomi kalastaa –tutkimuksessa, tai vaihtoehtoisesti kalastusalue voi käyttää muuta jakoperustetta. (Vesa ym. 2005, 33). Tässäkin tapauksessa korvauksen jäädessä alle 30 euron jäävät varat kalastusalueen käyttöön (KalastusL 91 §). Vesialueiden omistajat voivat myös sopimuksella siirtää oman osuutensa omistaja- ja viehekorvauksista kalastusalueen käyttöön. Näiden sopimuksella luovutettujen korvausten käyttötarkoitus voidaan tarvittaessa määritellä. (Kiviluoto & Kovanen 2005.)

Isännöitsijöiden kyselylomakkeessa kysyttiin mm., onko kalastusalue tallettanut korvausvaroja lääninhallituksen tilille ja kuinka paljon niitä on, onko kalastusalueen tilillä tilittämättömiä korvausvaroja ja kuinka paljon niitä on, miksi tilittämättömiä varoja ei ole talletettu lääninhallitukseen sekä kuinka moni vesialueen omistaja oli luovuttanut omistaja- tai viehekorvauksensa sopimuksella kalastusalueen käyttöön. Näistä kysymyksistä ministeriö oli kiinnostunut.

Kalastuksenhoitomaksuvaroista myönnetään kalastusalueille toimintamääräraha ja edistämismäärärahoja. Toimintamääräraha myönnetään lakisääteisten tehtävien toteuttamiseen kaikille kalastusalueille ja edistämismäärärahoja myönnetään hakemusten perusteella kalastusalueiden lakisääteisiä tehtäviä täydentävien hankkeiden toteuttamiseen. Hankkeiden hyvät perustelut ja kytkeytyminen käyttö- ja hoitosuunnitelmiin edesauttavat edistämismäärärahojen saamista. (Kiviluoto & Kovanen 2005.)

Toiminta- ja edistämismäärärahojen sekä omistaja- ja viehekorvausten lisäksi kalastusalueet voivat rahoittaa toimintaansa toimeksiantojen tai muun omaehtoisen toiminnan kautta tai muilla avustuksilla. Toimeksianto voi olla esimerkiksi kalastuslupien myynti vesialueiden omistajien puolesta. (Vesa ym. 2006, 53.) Vesialueiden omistajat myyvät kalastuslupia, kun kalastukseen tai ravustukseen tarvitaan vesialueen omistajan lupa tai kun läänikohtainen viehelupa halutaan korvata vesialueen omistajan luvalla.

Kyselylomakkeen rahoitukseen liittyvissä kysymyksissä painotettiin toimeksiantajan toiveesta lakisääteisiä tehtäviä. Lomakkeessa tiedusteltiin mm., käyttikö kalastusalue toimintamäärärahojen lisäksi muita tuloja lakisääteisten tehtävien suorittamiseen, jäikö kalastusalueelta jotain lakisääteisiä tehtäviä suorittamatta varojen puutteen vuoksi ja mihin kalastusalue käyttäisi lisätoimintamäärärahan.

Salmen ym. (2002, 24) mukaan vuonna 1999 kalastusalueiden tulot vaihtelivat alle 3000 eurosta (17 000 mk) noin 143 700 euroon (855 000 mk). Koko maassa keskiarvotulot olivat 17 480 euroa (104 000 mk), mutta kaksi kolmasosaa kalastusalueista jäi kuitenkin alle 16 800 euron (100 000 mk). Erot tuloissa olivat huomattavia sekä kalastusalueittain että TE-keskuksittain. Keskimäärin 46 % tuloista kertyi TE-keskuksilta saatuina avustuksina (mm. toimintamääräraha). Lähettämässäni kyselylomakkeessa kalastusalueet ilmoittivat myös taloustietojaan vuosilta 2004–2006. Tietojen perusteella kalastusalueiden kokonaistuotot olivat keskimäärin noin 15 000 €, kun toimintamäärärahan osuus tästä oli noin 61 % (Airaksinen ohjausryhmän kokouksessa 6.10.2008). Kokonaistuotot ovat siis pienentyneet rahan arvon laskemisesta huolimatta, ja määrärahojen osuus tuotoista on kasvanut.

Maa- ja metsätalousministeriö ilmoitti maaliskuussa 2008 kirjeessään TE-keskusten kalatalousyksiköille jakavansa vuonna 2008 määrärahaa kalatalouden edistämiseen 5 636 000 euroa. Siitä jaettiin kalastusalue toiminnasta aiheutuviin menoihin 1 350 000 euroa, kalatalouden edistämisestä aiheutuviin menoihin 1 218 233 euroa ja kalavesien omistajille maksettaviin korvauksiin 1 000 000 euroa. Varat jaettiin kalastusrasituskertoimien mukaan TE-keskuksille, jotka sitten jakoivat varat eteenpäin. Keski-Suomessa yli 108 000 € käytettiin kalastusalue toiminnan rahoittamiseen ja yli 80 000 € ohjattiin erilaisiin kalatalouden edistämishankkeisiin: edistämismäärärahoja saivat kalastusalueiden lisäksi mm. Keski-Suomen villi taimen –hanke ja Jyväskylän yliopisto (Keski-Suomeen tuli 280 000 kalakorttieuroa 2008). Samoista kalatalouden edistämismäärärahoista kilpailevat siis monet eri tahot. Vertailtaessa ministeriön jakamia kalatalouden edistämismäärärahoja vuosilta 2007 ja 2006, on selkeästi nähtävissä määrärahojen pieneneminen. Kalatalouden edistämiseen tarkoitetut varat valtion talousarviossa ovat suoraan riippuvaisia kertyneistä kalastuksenhoitomaksuvaroista, sillä määrärahan minimimäärä ja käytännössä toteutunut määrä on määritelty kalastuslain 90 §:ssä.

2.3.2 Valtionavustukset kalastusalueilla

Kalastuslain 90 §:ssä määrätään, että valtion talousarvioon on vuosittain otettava kalatalouden edistämiseen tarkoitettu määräraha, jonka suuruus riippuu kertyneistä kalastuksenhoitomaksuista. Tästä määrärahasta maksetut kalastusalueiden TE-keskuksilta saamat toiminta- ja edistämismäärärahat ovat valtionavustuslaissa tarkoitettua valtionavustusta. Koska moni kalatalousalan toimija on riippuvainen edellä mainitusta jatkuvasti pienenevästä valtionavustuksena

maksettavasta määrärahasta, on sen määrästä ja jakoperusteista keskusteltu julkisuudessa ja tehty mm. talousarvioaloitteita ja kirjallisia kysymyksiä eduskunnalle. Kyse on siis yhteiskunnallisesti merkittävästä asiasta. Mm. Munne (2000) on lisäksi tehnyt selvityksen ”Kalatalousalan järjestöjen toiminnan rahoittaminen kalastuksenhoitomaksuvaroista”, jossa hän ehdottaa järjestöjen rahoituksen lisäämistä ja yhtenä vaihtoehtona omistajakorvauksista luopumista.

Vuonna 2001 säädetyssä valtionavustuslaissa valtionavustus on määritelty tuenluonteiseksi rahoitukseksi tietyn toiminnan tai hankkeen avustamiseksi. Kalastuslaissa määritellään kalastusalueiden lakisääteiset tehtävät, joiden toteuttamiseen myönnetään valtionavustusta toimintamäärärahan muodossa.

Valtionavustuslaissa säädetään mm. valtionavustuksen myöntämisen ja maksamisen muodoista ja menettelyistä sekä valtionavustuksen käytöstä, käytön valvonnasta ja tarkastuksista samoin kuin viranomaisten tietojensaantioikeuksista. Laissa säädetään myös takaisinperinnästä ja sitä koskevasta valtionapuviranomaisen toimivallasta. (HE 63/2001.) Lain säätämisen jälkeen kalastusalueetkin ovat joutuneet tarkentamaan määrärahaohjelmiaan ja niitä koskevia raporttejaan. Jotkut kalastusalueet ovat myös joutuneet maksamaan kaksivuotisia määrärahoja takaisin TE-keskukselle, kun niitä ei ollut käytetty määräaikaan mennessä (Kiviluoto 2008).

Valtionavustuslain 15 §:n mukaan valtionapuviranomaisen on huolehdittava valtionavustuksen asianmukaisesta ja riittävästä valvonnasta hankkimalla valtionavustuksen käyttö- ja seurattatietoja sekä muita tietoja samoin kuin tekemällä tarvittaessa tarkastuksia. Kalastusalueet saavat suurimman osan määrärahoistaan TE-keskuksilta, joita maa- ja metsätalousministeriön on rahoittajana valtionavustusten jaossa ja valvonnassa ohjeistettava. Ohjeet TE-keskuksille ja kalastusalueille ovat olleet epäyhtenäisiä, eivätkä riittävän tarkkoja.

Valtiontalouden tarkastusvirasto antoi maa- ja metsätalousministeriön vuoden 2005 tilintarkastuskertomuksessa lisätiedon koskien sisäistä valvontaa ja siinä mm. kalatalouden edistämiseen myönnettäviä valtionavustuksia. Valtiontalouden tarkastusviraston lausunto oli yksi merkittävä syy käynnistää kalastusalueiden taloushallinnon kehittämishanke I, jonka tuloksena syntyivät suositukset kalastusalueiden taloushallinnon järjestämiseksi. Nyt meneillään oleva hanke II on jatkoa ensimmäiselle hankkeelle, ja tavoitteena on paitsi kalastusalueiden talo-

ushallinnon ongelmien kartoitus, myös sopivien mittarien löytäminen kalastusalueiden ohjaamiseen ja valvontaan.

2.4 Kalastusalueiden verotuksellinen asema

Kalastusalueiden verotuksellinen asema ei ole aivan selvä. Epäselvyyttä on ollut sekä tuloverotuksessa että arvonlisäverotuksessa.

2.4.1 Tuloverotus

Epäselvyyttä kalastusalueiden verotuksellisesta asemasta on aiheuttanut se, että kalastusalue on erityislaissa eli kalastuslaissa säännelty oikeushenkilö, jota ei ole erikseen määritelty tuloverolaissa mihinkään henkilöryhmään kuuluvaksi. Tuloverolain 3 §:n mukaan yhteisönä pidetään lainkohdassa erikseen lueteltujen yhteisöjen lisäksi niihin verrattavaa muuta oikeushenkilöä tai erityiseen tarkoitukseen varattua varallisuuskokonaisuutta. (Vesa ym. 2006, 55.) Laissa ei mainita kalastusaluetta, mutta auttavasti kalastusalueeseen sopii laissa esitetty viittaus ”niihin verrattava muu oikeushenkilö”. Tarkempaa määritelmää kalastusalueen organisaatiomuodosta tai statuksesta ei lainsäädännössä ole. (Airaksinen & Heinimaa 2007.)

Uudenmaan lääninoikeus julkaisi 12.6.1998 päätöksen nro 486/7, jonka mukaan kalastusalueet ovat tuloverolain 3 §:ssä tarkoitettuja yhteisöjä, eivätkä 5 §:n yhteisetuuksia. Päätöksen jälkeen kalastusalueiden vero-oikeudellisen statuksen voidaan katsoa vakiintuneen. Tuloverolain 5 §:n mukaisena yhteisetuutena pidettävät oikeushenkilöt ovat perusolemukseltaan omaisuutta omistavia yhteisöjä, kuten yhteismetsiä, tiekuntia tai kalastuskuntia. (Vesa ym. 2006, 55–56.) Tuloverolain 5 §:ssä on mainittu kalastuskunnat (nykyisin osakaskunnat), joten mikäli lainsäätäjällä olisi ajatellut kalastusalueet yhteisetuuksiksi, olisi nekin mahdollisesti mainittu listassa.

Kalastusaluetta pidetään siis tuloverolain mukaisena yhteisönä, joka on velvollinen suorittamaan tuloveroa tulon perusteella (TVL 9 §). Pääsääntöisesti kalastusalueet on kuitenkin katsottu yleishyödyllisiksi yhteisöiksi, jotka ovat velvollisia maksamaan tuloveroa ainoastaan elinkeinotulosta ja sellaisesta kiinteistöstä saadusta tulosta, jota ei käytetä yleiseen tai yleishyödylliseen tarkoitukseen (Vesa ym. 2006, 56). Elinkeinotoiminnan tunnusmerkkejä ovat

itsenäisyys, jatkuvuus, säännöllisyys ja riskinalaisuus, myynnin kohdistuminen rajoittamattomaan asiakaskuntaan, palkatun henkilökunnan käyttö sekä toiminnan tapahtuminen ansiotarkoituksessa ja sen liittymättömyys varsinaiseen yleishyödylliseen tehtävään (Verohallinto 2005). Näin ollen myöskään valtionapuna maksettavia määrärahoja ei katsota elinkeinotuloksi. Vaikka kalastusalueet on pääsääntöisesti katsottu yleishyödyllisiksi yhteisöiksi, on niiden yleishyödyllisyys arvioitava jokaisen kalastusalueen kohdalla erikseen. Yleishyödyllisen toiminnan tunnusmerkit löytyvät tuloverolain 22 §:stä.

Tuloverolain 22 §:n mukaan yhteisö on yleishyödyllinen, jos se toimii yksinomaan ja välittömästi yleiseksi hyväksi aineellisessa, henkisessä, siveellisessä tai yhteiskunnallisessa mielessä, sen toiminta ei kohdistu vain rajoitettuihin henkilöpiireihin, eikä se tuota toiminnallaan siihen osalliselle taloudellista etua osinkona, voitto-osuutena taikka kohtuullista suurempana palkkana tai muuna hyvityksenä. Kaikkien edellä mainittujen edellytysten on toteuduttava yhtä aikaa. (TVL 22 §.) Kun kalastusalueen ohjesäännöt ja tosiasiallinen toiminta vastaavat kalastuslaissa kalastusalueelle asetettuja tehtäviä, katsotaan se yleishyödylliseksi yhteisöksi. Kalastusalueen ohjesäännössä on siis tärkeää mainita, mitä varten kalastusalue on perustettu ja mitä sen yleishyödylliseen toimintaan kuuluu (Airaksinen & Heinimaa 2007). Yleishyödyllisyyttä arvioidaan sääntöjen ja tosiasiallisen toiminnan perusteella, mutta pääpaino arvioinnissa on kuitenkin tosiasiallisessa toiminnassa (Rosbäck 2008, 41).

Vesan ym. (2006) mukaan yleisin syy yleishyödyllisen statuksen menettämiseen kalastusalueella lienee se, että toiminta tuottaa siihen osallisille kohtuullista suurempaa taloudellista etua. Kalastusalue voi kuitenkin harrastaa esimerkiksi sijoitustoimintaa arvopapereilla, mutta hyvin laajamittaisena toiminta voi johtaa yleishyödyllisyysaseman menettämiseen. Nyrkkisääntönä voidaan sanoa, että mitä mittavampaa yleishyödyllinen toiminta on, sitä suurempaa sijoitus- ja tulonhankkimistoimintaa se kestää rinnallaan. (Rosbäck 2008, 44.) Jos kalastusaluetta ei katsota yleishyödylliseksi, on sen maksettava veroa muiden yhteisöjen tapaan erikseen eri tulolähteistä: elinkeinotoiminnan, maatalouden ja henkilökohtaisen tulon tulolähteistä (TVL).

2.4.2 Arvonlisäverotus

Tuloverolaissa tarkoitettu yleishyödyllinen yhteisö on arvonlisäverovelvollinen vain, jos sen harjoittamasta toiminnasta saatua tuloa pidetään tuloverolain mukaan yhteisön veronalaisena

elinkeinotulona (ALV 4 §). Tuloverolain 23 §:ssä on lueteltu tiettyjä tuloja, joita ei pidetä yleishyödyllisessä yhteisössä elinkeinotuloina, eikä niistä siis myöskään makseta arvonlisävero. Tällaisia tuloja ovat mm. yhteisön toimintansa rahoittamiseksi järjestämistä arpajaisista tai myyjäisistä tai jäsenlehdistä saatavat tulot. (Linnakangas & Juanto 2004, 30–31.) Arvonlisäverolain 29 §:ssä puolestaan säädetään, että veroa suoritetaan mm. kalastusoikeuksien myynnistä. Mikäli kalastusalueella ei katsota yleishyödylliseksi yhteisöksi, on se arvonlisäverovelvollinen muiden yhteisöjen tapaan.

Jos vuotuinen elinkeinotulona pidettävä liikevaihdon määrä ylittää 8500 euroa, on kalastusalue arvonlisäverovelvollinen yleishyödyllisyydestä riippumatta. Jos liikevaihto jää alle 8500 euron rajan, on kalastusalueella oikeus hakeutua arvonlisäverovelvolliseksi, jos toimintaa pidetään arvonlisäverolain 1 §:n mukaisena liiketoimintana. (Vesa ym. 2006, 61–62.) Uudenmaan lääninoikeuden päätöksen mukaan kalastusalueen harjoittama kalastusoikeuksien myynti katsottiin tapahtuvan edellä mainitussa laissa tarkoitettulla tavalla liiketoiminnan muodossa, joten kalastusalue sai hakeutua arvonlisäverovelvolliseksi (ULO 12.6.1998, 486/7).

Muut tuet ja avustukset kuin AVL 79 §:ssä tarkoitettut suoraan hyödykkeen hintaan vaikuttavat tuet ja avustukset eivät kuulu veron perusteeseen (Kallio, Nielsen, Ojala, Saukko & Säskilähti 2005, 367). Kalastusalueen kannattaakin usein hakeutua arvonlisäverovelvolliseksi, koska TE-keskuksen maksamia, kalastusalueen rahoituksen rungon muodostamia, toiminta- ja edistämismäärärahoja ei katsota AVL 79 §:n mukaan veron perusteeseen luettavaksi (ks. ULO 12.6.1998, 484/7). Kun määrärahoja käytetään verolliseen liiketoimintaan, esimerkiksi kalanpoikasten hankkimiseen, on arvonlisävero kuitenkin vähennyskelpoinen, ja näin kalastusalue usein saa arvonlisäveron palautusta (Vesa ym. 2006, 62). Myös osakaskunnat voivat hankkia kalanpoikasensa kalastusalueen kautta, jolloin verohyöty on suurempi. Kalastusalueen istutuksia varten hankkimat kalanpoikaset katsottiin lääninoikeuden päätöksessä kalastusalueen harjoittamaa arvonlisäverollista toimintaa eli kalastuslupamyyntiä varten hankituiksi ja kalastusalueella oli näin ollen oikeus vähentää hankintoihin sisältyvät verot (ULO 12.6.1998, 485/7).

Vaikka kalastusalueen verotuksellista asemaa on käsitelty eri oikeusasteissa ja vaikka päätökset ovat olleet samansuuntaisia, asia on edelleen jonkin verran tulkinnanvarainen. Läheskään kaikkia kalastusalueita asia ei tosin kosketa lainkaan, koska niillä ei ole verotettavia tuloja.

2.5 Kalastusalueiden kirjanpito ja raportointi

Kalastusalueiden kirjanpito ja raportointi on ollut melko kirjavaa. Käytännöt eri kalastusalueiden välillä ovat olleet epäyhtenäisiä, mutta vaihtelua on esiintynyt myös kalastusalueiden sisällä, sillä esimerkiksi toiminta- ja edistämismäärärahat on voitu kirjata eri tavalla eri vuosina.

Kalastusalueiden ensimmäisessä taloushallinnon kehittämishankkeessa syntyivät suositukset kalastusalueiden taloushallinnon järjestämiseksi. Ensimmäisessä suosituksessa on ohjeita yleisesti kalastusalueiden taloushallinnon järjestämisestä, toinen suositus käsittelee tilinpäätösraportteja ja kolmas suositus määrärahoja, niiden kirjauksia ja raportointia. Neljännen suosituksen aihe on omistaja- ja viehekorvaukset, niiden kirjaukset ja raportointi. Viimeinen suositus käsittelee kalastusalueen ohjesääntöä. (Airaksinen & Heinimaa 2008.)

Edellä mainittujen suositusten mukaan kalastusalueen kirjanpito järjestetään kirjanpitolain mukaan yleishyödyllisen yhteisön kirjanpitokäytännöt huomioiden. Kalastusalue laatii tilikaudelta tilinpäätöksen, jonka keskeisimmät raportit ovat lyhennetty tase, aatteellisen yhteisön kaavalla laadittu tuloslaskelma sekä toimintakertomuksen sijaan kertomus päättyneen tilikauden toiminnasta maa- ja metsätalousministeriön ja TE-keskuksen ohjeistuksen mukaan. (Airaksinen & Heinimaa 2008.)

TE-keskuksen valtionapuna myöntämiä toiminta- ja edistämismäärärahoja seurataan kirjanpidossa omilla tileillään ja avustustuotot sekä niillä katetut kustannukset eritellään kustannuspaikoilla tai projektinumeroilla. Määrärahat ovat kaksivuotisia siirtomäärärahoja, ja tilikauden tuloksi esitetään se osa määrärahasta, jota vastaan on syntynyt tilikaudella hyväksytyjä kuluja. Jo saadut, mutta käyttämättömät määrärahat kirjataan tilinpäätöksessä lyhytaikaiseen velkaan ja vastaavasti vielä maksamattomat, mutta jo käytetyt, määrärahat saamisiin. Mikäli määrärahoja ei käytetä kahden vuoden aikana sovittuun tarkoitukseen, tulee ne palauttaa, ellei TE-keskus pysty jostain syystä tekemään varoja koskevaa muutospäätöstä. (Airaksinen & Heinimaa 2008.)

Omistaja- ja viehekorvaukset ovat kalastusalueen kirjanpidossa lähtökohtaisesti velkaa, koska ne ovat vesialueiden omistajien varoja. Kalastusalueen tileille tuloutetaan kuitenkin kalastus-

alueen kokouksen tekemän jakopäätöksen mukaan 30 euron säännöllä tai sopimuksilla saadut osuudet. Jos ei ole tiedossa, kenelle korvaukset tietyn vesialueen osalta tulisi maksaa, suositellaan näiden omistaja- ja yhteystietojen puuttumisen vuoksi tilittämättömien korvausten talletusta lääninhallituksen tilille. Tällöin kalastusalue vapautuu tilittämättömiin varoihin liittyvistä maksu- ja korvausvelvollisuuksista. Mikäli varoja ei ole lääninhallituksesta maksettu vesialueen omistajalle kymmenen vuoden kuluttua talletuksen tekemisestä, voi kalastusalue hakea varoja itselleen. Jos nämä tilittämättömät varat pidetään kalastusalueen tilillä, on ne pidettävä erillään muista varoista, koska ne eivät ole kalastusalueen omia varoja. Niistä ei myöskään koskaan tule kalastusalueen omia varoja, sillä pelkällä kalastusalueen kokouksen päätöksellä ei korvausvaroja voida ottaa kalastusalueen käyttöön. (Airaksinen & Heinimaa 2008.)

Alle 30 euron osuudet ja vesialueiden omistajilta sopimuksilla saadut omistaja- ja viehekorvaukset kirjataan kalastusalueen kokouksen tekemän jakopäätöksen ja valitusajan jälkeen kalastusalueen tulotileille. Loput korvaukset kirjataan lyhytaikaisiin velkatileihin, kunnes ne maksetaan omistajille. Kalastusalueen omille tileille jäävät tilittämättömät korvaukset kirjataan pitkäaikaiseen velkaan. Kalastusalueen tulee ilmoittaa vuosittain TE-keskukselle, miten omistaja- ja viehekorvaukset on jaettu vesialueiden omistajille. Suositukset sisältävät selkeitä esimerkkejä kirjauksista, ja niissä suositellaan käytettäväksi mainittuja tilinimiä kirjanpitoikäntöjen yhtenäistämiseksi. (Airaksinen & Heinimaa 2008.)

Suosituksset kalastusalueiden taloushallinnon järjestämiseksi löytyvät Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitoksen www-sivuilta www.rktl.fi/julkaisut/j/421.html. Lisäksi linkki suosituksiin löytyy mm. Kalatalouden Keskusliiton www-sivuilta, ja ne toimitettiin painettuna versiona postitse kaikkien kalastusalueiden isännöitsijöille kyselylomakkeen mukana. Suositukset ovat kuitenkin edelleen suosituksia. Maa- ja metsätalousministeriö on kuitenkin määrännyt maaliskuussa 2007 TE-keskusten edellyttämään kalastusalueilta, että kalastusalueet siirtyvät vuoden 2008 alusta suositusten mukaiseen tai vastaavaan raportointitapaan kirjanpidossaan.

3 TULOKSET

3.1 Taustatiedot

3.1.1 Kalastusalueiden taustatiedot

Kalastusalueet on jaettu hallinnollisesti 11 TE-keskuksen kalatalousyksikön alaisuuteen (taulukko 1). Eniten (33 kpl) kalastusalueita on Varsinais-Suomen alueella ja vähiten (14 kpl) Keski-Suomessa. Kalastusalueiden toimialueiden rajojen muuttumisen seurauksena joidenkin kalastusalueiden toimintaa ohjataan toisesta TE-keskuksesta kuin mihin se taulukossa 1 on merkitty. Kalatalousyksikön tehtävänä on mm. kalastusalueiden toiminnan ohjaaminen ja valvonta (Kalastuslaki 86 §). Tehtävien toteuttaminen on eri kalatalousyksiköiden alueilla kalastusalueiden lukumäärän ja erilaisten olosuhteiden vuoksi erilaista ja toisilla alueilla haasteellisempää kuin toisilla. Esimerkiksi Varsinais-Suomen alueelle kuuluu paljon merialueita ja vastaavasti Keski-Suomen alueelle pelkästään sisävesiä.

TAULUKKO 1 TE-keskusten kalatalousyksiköiden alueille kuuluvat kalastusalueet

	Frequency	Percent
Valid Etelä-Savo	21	9,3
Häme	28	12,4
Kaakkois-Suomi	17	7,6
Kainuu	15	6,7
Keski-Suomi	14	6,2
Lappi	19	8,4
Pohjanmaa	16	7,1
Pohjois-Karjala	15	6,7
Pohjois-Savo	23	10,2
Uusimaa	24	10,7
Varsinais-Suomi	33	14,7
Total	225	100,0

Salmen ym. (2002, 4) mukaan 46 kalastusalueella eli noin 20 prosentilla kaikista kalastusalueista on alueellaan merialueita. Kyselyyn vastanneista puheenjohtajista 18 % ja isännöitsijöistä 23 % toimi kalastusalueilla, johon kuuluu merialueita. Kalastusalueiden vesialueiden koko-

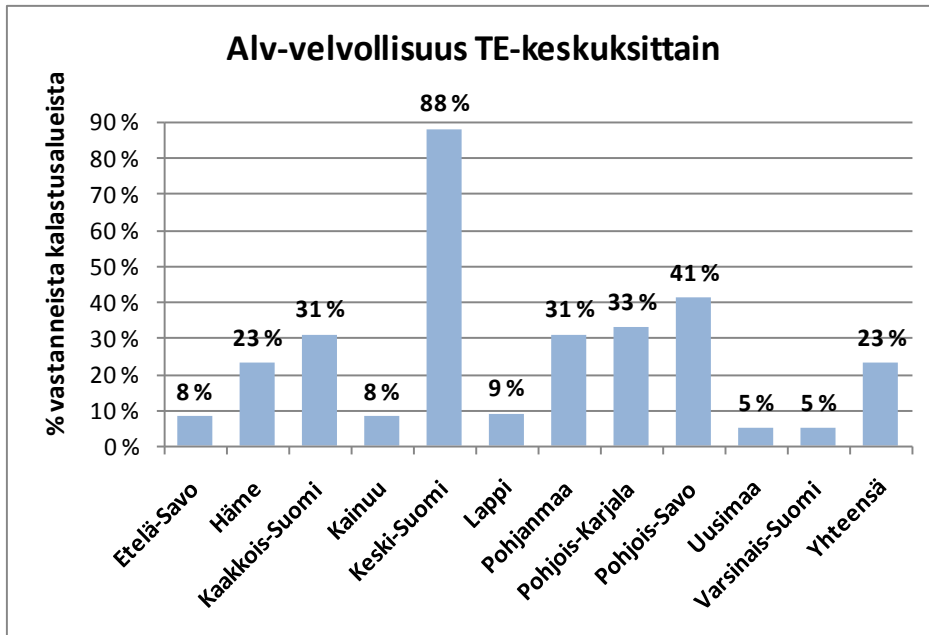
naispinta-ala vaihteli suuresti kalastusalueiden kesken: keskimäärin vesipinta-ala oli noin 23 200 hehtaaria (taulukko 2). Kuitenkin neljäsosa kalastusalueista oli vesialueiltaan pienempiä kuin 7 400 hehtaaria ja noin puolet alle 15 000 hehtaaria (liite 6). Selkeästi suurin kalastusalue oli Inarin kalastusalue, jonka vesipinta-alasta 92 % omistaa valtio (<http://www.inarinkalastusalue.fi/>). Hämeessä, Varsinais-Suomessa ja Uudellamaalla noin puolet kalastusalueista kuului vesipinta-alan pienimpään neljännekseen eli vesipinta-ala oli alle 7 400 hehtaaria. Kainuussa puolestaan yli puolet kalastusalueista kuului suurimpaan neljännekseen eli vesipinta oli yli 27 000 hehtaaria.

TAULUKKO 2 Kalastusalueiden vesialueiden kokonaispinta-ala

	N	Minimi	Maksimi	Keskiarvo	Keskihajonta
Kalastusalueen vesialueiden kokonaispinta-ala (ha)	146	740	214900	23202	28386
Valid N (listwise)	146				

Kalastusalueista 23 % oli arvonlisäverovelvollisia ja yhdellä kalastusalueella arvonlisäverovelvollisuus oli riidanalainen. Tarkasteltaessa arvonlisäverovelvollisuutta TE-keskuksittain huomataan, että Keski-Suomen alueella on selkeästi eniten arvonlisäverovelvollisia kalastusalueita prosenttiosuukin laskettaessa (kuvio 1). Tätä selittää mm. se, että Keski-Suomen alueella on eri yhteyksissä suositeltu kalastusalueille arvonlisäverovelvolliseksi hakeutumista ja se, että eräs keskisuomalainen kalastusalue selvitti oikeusteitse oikeuttaan hakeutua arvonlisäverovelvolliseksi. Kalastusalueiden arvonlisä- ja tuloverotukseen liittyvä vero-oikeudellinen status ei kuitenkaan edelleenkään ole täysin selvä, mikä aiheuttaa joillekin kalastusalueille ongelmia mm. talouden suunnittelussa. Eräs vastaaja kirjoitti ”...(sedan 1993) har statliga myndigheter och skatteförvaltningen inte lyckats slutgiltigt definiera vad ett fiskeområde är, dess status... ...Oklarheterna gör att fiskeområdena inte vågar inleda sådana former av verksamhet som skulle ge ekonomiskt utbyte”.

KUVIO 1 Arvonlisäverovelvollisuus TE-keskuksittain

Suurella osalla kalastusalueista ei liene ongelmia verotuksen kanssa, kun ne suorittavat lähinnä lakisääteiset tehtävänsä siihen varatuilla määrärahoilla eivätkä harjoita liiketoimintaa. Kalastusalueiden vero-oikeudellinen status ja organisaatiomuoto tulisi kuitenkin määrittellä selkeästi, kuten kalastusalueiden ensimmäisessä taloushallinnon kehittämishankkeessa jo esitettiin. Asia olisi hyvä ottaa huomioon esimerkiksi tulevan kalastuslain muutoksen yhteydessä.

Noin neljännes (24 %) kalastusalueista oli kokoontunut vuosittain useammin kuin kerran, osa vain jonain vuonna. Useimmiten syy useampaan kuin yhteen kalastusalueen kokoukseen vuodessa oli ohjesäännöissä sovitut tai muuten säännöllisesti pidettävät kevät- ja syyskokous (17 kpl) sekä käyttö- ja hoitosuunnitelman hyväksyminen (7 kpl).

3.1.2 Vastaajien taustatiedot

Vastaajien tausta- ja perustietoja kerättiin, jotta saataisiin kuva kalastusalueiden toimijoista. Samassa yhteydessä selvitettiin vastaajien kirjanpitoon ja hallintomenettelyyn liittyvää koulutusta ja koulutushalukkuutta sekä isännöitsijöiden työtiloja ja -välineitä.

Suurimmalla osalla kalastusalueista, 62 prosentilla, oli isännöitsijä, jonka päätoimi oli kalatalousneuvonnassa eli Kalatalouden Keskusliiton jäsenjärjestöissä. Näistä isännöitsijöistä monet toimivat useilla kalastusalueilla. Muut isännöitsijät olivat useimmiten eläkeläisiä, yrittäjiä tai maa- ja metsätalous- tai kala-alalla toimivia. Kun isännöitsijän päätoimea tarkastellaan TE-keskuksittain, voidaan todeta, että Kaakkois-Suomen isännöitsijöistä 75 prosentilla oli päätoimi kalatalousneuvonnassa, kun taas Etelä-Savon isännöitsijöistä vain kolmannes työskenteli siellä (liite 7).

30 % kalastusalueista oli solminut työsopimuksen isännöitsijän kanssa, ja kymmenen prosenttia vastaajista hoiti isännöitsijän työnsä talkootyönä kulukorvauksia vastaan. Loput kalastusalueet (60 %) olivat tehneet isännöinnistä toimeksiantosopimuksen, jolloin korvaus isännöitsijän työstä maksettiin yritykselle tai työnantajalle. TE-keskuksittain tarkasteltuna prosentuaalisesti eniten työsuhdeisännöitsijöitä oli Lapissa, toimeksiantosopimuksia Pohjanmaalla ja talkootyötä Pohjois-Karjalassa (liite 8). Talkootyötä tekeviä isännöitsijöitä oli yhteensä 16 kpl, jotka jakaantuivat melko tasaisesti ympäri maan. Neljän TE-keskuksen alueella ei kuitenkaan ollut lainkaan talkooisännöitsijöitä.

Kalastusalueiden puheenjohtajista 44 % oli eläkeläisiä, kun maatalousyrittäjiä tai muita yrittäjiä oli 22 % ja toimihenkilöitä 13 % (taulukko 3). Osa eläkeläisistä toimi myös yrittäjänä, mutta heidät laskettiin päätoimisesti eläkeläisiksi.

TAULUKKO 3 Kalastusalueiden puheenjohtajien ammatti

		Frequency	Valid Percent
Valid	Maatalousyrittäjä	23	15,0
	Muu yrittäjä	11	7,2
	Palkkatyöntekijä	11	7,2
	Toimihenkilö	20	13,1
	Toimihenkilö johtavassa asemassa	13	8,5
	Eläkeläinen	67	43,8
	Muu	8	5,2
	Total	153	100,0
Missing	System	58	
Total		211	

Puheenjohtajista lähes kaikki eli 94 % asuu vakituisesti kalastusalueen alueella, ja säännöllisesti siellä kalastaa 83 % puheenjohtajista. Isännöitsijöistä kalastusalueen alueella kalastaa

säännöllisesti noin puolet kyselyyn vastanneista, ja siellä asuu vakituisesti heistä vain 48 %. Alhainen asumisprosentti puheenjohtajiin verrattuna selittyy sillä, että monet isännöitsijät hoitavat usean kalastusalueen isännöinnin, mutta asuvat tietenkin vain yhdessä paikassa, eivätkä silloinkaan välttämättä minkään isännöimänsä kalastusalueen alueella.

Kyselyyn vastanneiden puheenjohtajien joukossa oli vain yksi nainen, sen sijaan 18 prosentilla kalastusalueista oli nainen isännöitsijänä. Puheenjohtajien keski-ikä oli 60 vuotta vaihteluvälin ollessa 31–82 vuotta, keskihajonnan 9,6 vuotta ja mediaanin 61 vuotta. Isännöitsijöiden keski-ikä oli 49 vuotta vaihteluvälin ollessa 31–73 vuotta, keskihajonnan 9,4 vuotta ja medianin 48 vuotta.

Kalastusalueista 59 prosentilla oli isännöitsijä ja 38 prosentilla puheenjohtaja, jolla oli kirjanpitoon liittyvää koulutusta. Moni puheenjohtaja mainitsi, että isännöitsijä tai tilitoimisto hoitaa kirjanpidon tai talousasiat, eikä puheenjohtaja näin ilmeisesti katsonut tarpeelliseksi hankkia kirjanpitokoulutusta. Isännöitsijöiden koulutus vaihteli laskentatoimen yo-merkonomista lyhyisiin esimerkiksi kalatalousalaan liittyviin kursseihin tai muihin kirjanpidon peruskursseihin. Puheenjohtajien koulutus oli useimmiten koulutukseen tai työhön liittyviä kursseja. Niistä isännöitsijöistä, joilla oli kirjanpitoon liittyvää koulutusta, 52 % haluaisi lisää kirjanpitokoulutusta (liite 9). Puheenjohtajien vastaava luku oli 36 %. Puheenjohtajista 64 % ja isännöitsijöistä 52 % ei ollut lainkaan kiinnostunut kirjanpitokoulutuksesta.

Isännöitsijöistä 54 prosentilla ja puheenjohtajista 34 prosentilla oli hallintomenettelyyn liittyvää koulutusta. 75 prosentilla kalastusalueista oli isännöitsijä, joka toivoisi hallintomenettelyyn liittyvää koulutusta (liite 10). Puheenjohtajat ovat tästäkin koulutuksesta selkeästi vähemmän kiinnostuneita kuin isännöitsijät, mutta kuitenkin hieman enemmän kiinnostuneita kuin kirjanpitokoulutuksesta. Puheenjohtajien vähäisempi 38 prosentin kiinnostus hallintomenettelyyn liittyvään koulutukseen verrattuna isännöitsijöiden 75 prosenttiin selittyy sillä, että puheenjohtajat ajattelevat isännöitsijöiden vastaavan paitsi kirjanpidosta myös hallintoasioista. Kun huomioidaan sekä kirjanpito- että hallintomenettelykoulutus, halukkuus koulutukseen oli suurinta Pohjois-Karjalassa ja vähäisintä Hämeessä.

Yhteenvetona koulutuksesta voisi sanoa, että erityisesti hallintomenettelyyn liittyvästä koulutuksesta on kiinnostuttu, mutta myös kirjanpitokoulutuksesta. Ensimmäisen hankkeen suosi-

tukset kalastusalueiden taloushallinnon hoitamiseksi vastaavat osaltaan kirjanpitokoulutustarpeeseen, mutta pelkkä itseopiskelu tuskin riittää. Hallintomenettelyyn liittyvää koulutusta sen sijaan tulisi järjestää jatkossa huomattavasti enemmän kuin tähän asti. Hallintoasiat kiinnostavat kirjanpitokoulutusta enemmän myös sen vuoksi, että ne koskettavat kaikkia kalastusalueita eri tavalla kuin kirjanpitoasiat, sillä tilitoimistot usein hoitavat kirjanpidon.

Kyselylomakkeessa kysyttiin isännöitsijöiltä, millaiset tilat ja työvälineet heillä oli käytössään isännöitsijän työn hoitamiseksi. Isännöitsijöistä 54 prosentilla oli kotitoimisto tai työhuone kotona ja 58 prosentilla toimisto työpaikalla. 98 prosentilla oli käytössään atk-laitteet ja 96 prosentilla internetyhteys, mitä voidaan pitää melko hyvinä tuloksina. Puheenjohtajilta tätä kysymystä ei kysytty, mutta näin korkeisiin prosenttilukuihin heidän kohdallaan tuskin päästäisiin. Yleisimpinä muina toimistovälineinä mainittiin kopiokone ja faksi. Noin 71 % isännöitsijöistä hoiti kalastusalueen pankkiasiat nettipankin kautta, mutta toisaalta kaikki vastaajat eivät hoida kalastusalueen pankkiasioita lainkaan. Käytännössä siis enemmän kuin 71 % kalastusalueensa pankkiasioita hoitavista isännöitsijöistä hoitaa ne nettipankissa.

Koska tieto kulkee koko ajan enemmän sähköisiä kanavia pitkin, tulisi kaikilla kalastusalueiden toimijoilla olla käytössään internetyhteys ja sähköpostiosoite. Tämä toteutunee tulevaisuudessa, kun kalastusalueiden toimijat vaihtuvat ja sähköiset palvelut edelleen yleistyvät. Tällä hetkellä löytyy vielä sellaisiakin isännöitsijöitä, jotka selviävät pelkällä kirjoituskoneella. Tiedonkulku on myös lähettäjän kannalta vaivattomampaa ja edullisempaa sähköisiä kanavia pitkin. Vielä ei kuitenkaan pystytä siirtymään pelkkään sähköiseen tiedonkulkuun.

3.2 Omistaja- ja viehekorvaukset vesialueiden omistajille

Viehekalastusmaksut ja osa kertyneistä kalastuksenhoitomaksuista käytetään vesialueiden omistajille kalavesien käytöstä maksettaviin korvauksiin. Varat jaetaan maa- ja metsätalousministeriön, TE-keskusten kalatalousyksiköiden ja lopulta kalastusalueiden kautta kalavesien omistajille. Osa omistajille kuuluvista viehe- ja omistajakorvauksista jää jakamatta puuttuvien yhteystietojen vuoksi, ja suositusten mukaan nämä tilittämättömät varat tulisi tallettaa lääninhallituksen tilille, jotta kalastusalue vapautuisi varoihin liittyvistä maksu- ja korvausvelvollisuuksista. Kymmenen vuoden kuluttua kalastusalue voi hakea lääninhallitukselta varoja itselleen, mutta jos varoja säilytetään kalastusalueen omalla tilillä, niistä ei tule pitkänkään säily-

tysajan jälkeen kalastusalueen omia varoja. (Airaksinen & Heinimaa 2008, 23; Vesa ym. 2006, 33.) Vain viisi kalastusaluetta ilmoitti saaneensa lääninhallitukseen talletettuja omistaja- tai viehekorvauksia takaisin talletusajan jälkeen. Ministeriö on suositellut lääninhallitukseen tallettamista jo vuonna 1994, joten nyt pitäisi jo olla mahdollisuus hakea ensimmäisiä talletuksia takaisin kalastusalueelle. Ohjeistusta ei ole kuitenkaan otettu kovin laajasti käyttöön.

Vain 15 % kalastusalueista on tallettanut puuttuvien yhteystietojen vuoksi tilittämättömiä omistaja- tai viehekorvauksia lääninhallituksen tilille. 24 kalastusalueen isännöitsijä ilmoitti, että talletuksia lääninhallitukseen on tehty, mutta aivan kaikki eivät ilmoittaneet talletettujen korvausten summaa. Kyselylomakkeessa pyydettiin ilmoittamaan erikseen omistaja- ja viehekorvaukset, ja korvaukset yhteensä, mikäli edellä mainittuja korvauksia ei pystytty erottelemaan. Keskimäärin kalastusalue oli tallettanut korvauksia lääninhallitukseen 27 320 €, mutta talletetuista korvauksista puolet (11/22) oli summaltaan 5 022 € tai vähemmän (taulukko 4).

TAULUKKO 4 Lääninhallituksen tilille talletetut omistaja- ja viehekorvaukset

	N	Minimi	Maksimi	Summa	Keskiarvo	Keskihajonta
Talletetut omistajakorvaukset lääninhallituksen tilille €	12	59	41253	115798	9650	14214
Talletetut viehekorvaukset lääninhallituksen tilille €	11	80	160602	236633	21512	48054
Lääninhallituksen tilille talletetut korvaukset yhteensä €	22	137	201855	601036	27320	49481

Lääninhallituksen tilille varoja on voinut kertyä useilta vuosilta. Keskimäärin kalastusalueilla oli vuosina 2004–2006 jaettavanaan omistajakorvauksia vuosittain noin 5 850 € ja viehekorvauksia noin 9 750 €. Lääninhallitukseen oli vastaajien mukaan keväällä 2008 talletettuna omistaja- ja viehekorvauksia yhteensä noin 600 000 €.

Monet kalastusalueet ovat jakaneet kaikki omistaja- ja viehekorvaukset vesialueiden omistajille, mutta osalla niitä on omilla tileillään. Nämä varat tulisi pitää erillään muista varoista, koska ne eivät ole kalastusalueen omia varoja ja koska ne on pystyttävä maksamaan asianomaisille omistajille heidän niin vaatiessa. Isännöitsijöiden mukaan 48 prosentilla (75 kpl) kalastusalueista on tileillään tilittämättömiä korvausvaroja. Neljäsosalla näistä summa jäi alle

1 300 euron ja neljäsosalla puolestaan summa oli yli 20 000 €, kun keskiarvo oli 13 554 € (taulukko 5). Vastaajien mukaan keväällä 2008 kalastusalueiden tileillä oli yhteystietojen puuttumisen vuoksi tilittämättömiä korvausvaroja yhteensä noin 870 000 €. Näitä varoja ei saa käyttää kalastusalueen toimintaan, joten ne ovat melkoisella vajaakäytöllä kalastusalueiden tileillä. Siksi olisi hyvä saada ne kalastusalueiden käyttöön joko lääninhallituksen kautta, mielellään nopeammin kuin kymmenessä vuodessa, tai muulla tavalla.

TAULUKKO 5 Tilittämättömät omistaja- ja viehekorvaukset kalastusalueiden tileillä

	N	Minimi	Maksimi	Summa	Keskiarvo	Keskihajonta
Tilittämättömät omistajakorvaukset kalastusalueen tileillä €	41	96	41146	186170	4541	7198
Tilittämättömät viehekorvaukset kalastusalueen tileillä €	40	32	68023	505791	12645	17118
Tilittämättömät korvaukset yhteensä kalastusalueen tileillä €	64	32	89108	867470	13554	18502

Tämän tutkimuksen yhtenä tavoitteena oli toimeksiantajan pyynnöstä selvittää, mitä tilittämättömille omistaja- ja viehekorvauksille on tapahtunut ja kuinka paljon niitä on. Vain noin 15 % kalastusalueista on tallettanut varoja lääninhallituksen tilille, vaikka näin on suositeltu tehtävän. Talletusta on suositeltu myös kalastusalueiden ensimmäisessä taloushallinnon kehittämissä hankkeissa. Kun kysyttiin syytä siihen, miksi tilittämättömiä varoja ei ole talletettu lääninhallituksen tilille, eniten merkintöjä (52 kpl) sai vastausvaihtoehto ”Kaikki on maksettu omistajille”, jolloin talletettavaa ei ole (kuvio 2). Vastaajat saivat valita useamman vastausvaihtoehdon. Vastaajista 42 oli sitä mieltä, että talletuskäytännöstä ei ollut tarpeeksi tietoa. Ne, jotka olivat valinneet vaihtoehdon ”Korvaukset on käytetty muuhun, mihin”, mainitsivat useimmiten, että korvaukset oli käytetty vesialueiden hoitoon. Tilittämättömiä korvauksia ei kalastusalue tosin saisi käyttää. Jotkut vastaajat olivat ilmeisesti käsittäneet, että kysymys koski korvauksia yleensä, ei tilittämättömiä korvauksia, koska he olivat vastanneet, että korvaukset on käytetty sopimuksella vesialueiden hoitoon ja maksettu omistajille. Tällöinhän tilittämättömiä korvauksia ei olisi. Niistä 75:stä, joilla oli tilittämättömiä korvauksia tileillään, vain kuusi oli vastannut käyttäneensä varoja muuhun, lähinnä istutuksiin ja kalastusalue-toimintaan. Tilittämättömien korvausten käyttäminen kalastusalue-toimintaan vastoin ohjeita ei siis näyttäisi vastausten perusteella olevan suuri ongelma.

KUVIO 2 Syyt siihen, miksi tilittämättömiä korvauksia ei ole talletettu lääninhallitukseen

Kuviosta 2 voidaan päätellä, että lääninhallitukseen tallettamisesta kaivattaisiin kalastusalueilla kunnan ohjeistusta. RKTL on myös selvittänyt kalastusalueiden taloushallinnon kehittämishankkeen aikana talletuskäytäntöjä ja -hintoja lääninhallituksissa. Selvityksen perusteella käytännöt vaihtelevat eri lääninhallituksissa, joten toimintatavat ja hinnoittelu tulisi yhdenmukaistaa. Kalastusalueille tulisi tehdä ohjeistus tilittämättömien korvausten tallettamisesta.

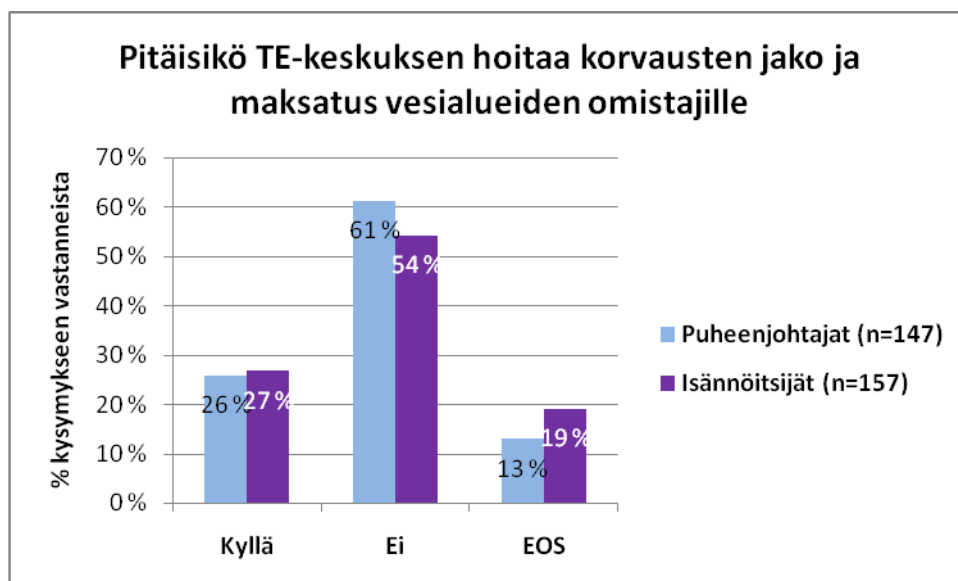
Neljän TE-keskuksen eli Pohjanmaan, Pohjois-Karjalan, Pohjois-Savon ja Varsinais-Suomen alueilla ei ollut lääninhallitukseen talletettu varoja lainkaan. Lääninhallituksen tilille talletetut suurimmat summat löytyvät Uudenmaan TE-keskuksen alueelta, sillä kymmenestä suurimmasta summasta kahdeksan löytyy sieltä. Näille muutamille suurilla talletuksilla tehneille kalastusalueille on tulevaisuudessa mukavat summat varoja, kun kymmenen vuoden talletuksen jälkeen varat voi hakea kalastusalueen käyttöön. Nähtäväksi jää, lisääntykö lääninhallituksen tilille tehtävät talletukset uusien suositusten myötä.

Pienten kalastusalueiden kannattaa tehdä talletuksia lääninhallituksen tilille kustannussyistä muutaman vuoden välein, kuten jotkut kalastusalueet ovat tehneetkin. Lääninhallituksen tai kalastusalueen tilillä varat eivät kuitenkaan ole parhaassa mahdollisessa käytössä. Korkoa

varoille kyllä kertyy, mutta lähtökohtaisesti nekin ovat vesialueiden omistajien varoja. Selkeää ohjeistusta ei ole siitä, kenelle korot kuuluvat ja käytetäänkö koron laskemisen perusteena peruskorkoa vai tosiasiallista korkoa. Ilmeisesti jotkut kalastusalueet ovat myös sijoittaneet tileillään olevia tilittämättömiä korvauksia. Myöskään näiden tuottojen omistuksesta ei ole yksiselitteistä varmuutta, joten tilittämättömistä korvausvaroista kertyneistä koroista ja tuotoista pitäisi tehdä selvitys ja ohjeistus.

Kalastuslain mukaan TE-keskus voi käyttää kalastusalueita apuna korvausten jaossa, ja käytännössä näin on tehtykin. Yli neljännes sekä puheenjohtajista että isännöitsijöistä on kuitenkin sitä mieltä, että TE-keskusten tulisi hoitaa omistaja- ja viehekorvausten jako ja maksatus (kuvio 3). Nythän varat kulkevat läpikulkuerinä kalastusalueen tilien kautta ja kalastusalue voi päättää, kuinka varat jaetaan vesialueiden omistajille. Osa varoista jää tällöin kahdenvälisillä sopimuksilla kalastusalueen käyttöön. Joillakin kalastusalueilla on ollut vaikeuksia varojen puutteen vuoksi etsiä vesialueiden omistajien yhteystietoja. Suurin osa vastaajista pitäisi kuitenkin korvausten jakotehtävän mieluummin kalastusalueilla kuin siirtäisi sen TE-keskuksille. Tähän vaikuttanee se, että kalastusalue voi saada huomattavia varoja kahdenvälisillä sopimuksilla itselleen ja toisaalta vähätkin varat otetaan mielellään vastaan.

KUVIO 3 Pitäisikö korvausten jako siirtää kalastusalueilta TE-keskuksille

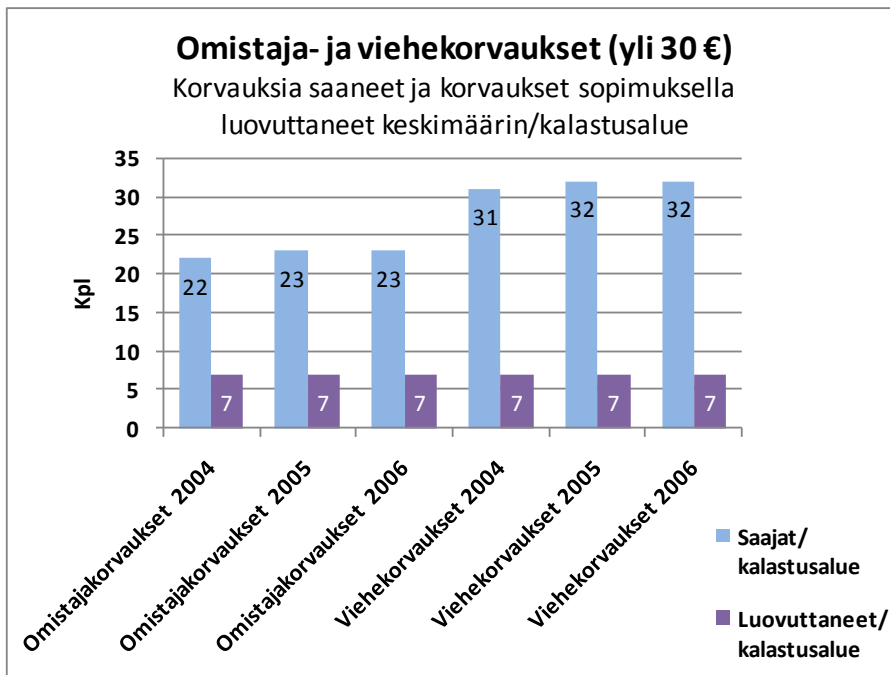

TE-keskuksittain tarkasteltuna selkeimmän mielipiteen esittivät Keski-Suomen puheenjohtajat, joista 82 % ei halunnut antaa korvausten jako- ja maksatustehtävää TE-keskukselle (liite

11). Saman alueen isännöitsijöistä enemmistö pitäisi tehtävän mieluummin kalastusalueilla. Myös Pohjois-Savossa, Kainuussa ja Hämeessä sekä puheenjohtajista että isännöitsijöistä yli 60 % halusi pitää tehtävän kalastusalueilla. Eriävät mielipiteet isännöitsijöiden ja puheenjohtajien välillä olivat selkeimmät Etelä-Savossa, Lapissa ja Pohjois-Karjalassa.

Vesialueiden omistajat voivat luovuttaa heille kuuluvat omistaja- ja viehekorvaukset kahdenvälisellä sopimuksella kalastusalueen käyttöön. Alle 30 euron korvaukset voidaan aina jättää kalastusalueelle. Keskimäärin 23 vesialueen omistajaa kalastusaluetta kohti oli oikeutettu saamaan onginta- ja pilkintärasitukseen perustuvia omistajakorvauksia (kuvio 4), ja näistä keskimäärin seitsemän oli luovuttanut osuutensa sopimuksella kalastusalueelle. Viehekalastusrasitukseen perustuvia viehekorvauksia oli oikeutettu saamaan keskimäärin 32 vesialueen omistajaa, joista myös keskimäärin seitsemän luovutti osuutensa kalastusalueelle. Jotkut kalastusalueet saivat kaikkien vesialueomistajien korvaukset, jopa yli 80 omistajan, kun taas moni kalastusalue ei saanut korvauksia sopimuksilla ollenkaan. Toisilla kalastusalueilla korvaustulot voivat siis olla merkittäviä, toisille niitä ei tule lainkaan. Tämä näyttää olevan myös hieman TE-keskuskohtainen asia, sillä esimerkiksi Lapissa vain yksi kalastusalue oli saanut sopimuksilla korvaustuloja, kun taas Uudellamaalla lähes kaikki kalastusalueet olivat saaneet sopimukseen perustuvia korvaustuloja. Kahdenväliset sopimukset korvausten luovuttamisesta on ilmeisesti tehty pääosin toistaiseksi voimassa oleviksi, koska luvut vaihtelevat niin vähän vuodesta toiseen.

KUVIO 4 Omistaja- ja viehekorvauksia saaneet ja korvaukset sopimuksella luovuttaneet keskimäärin/kalastusalue/kpl

Tilittämättömien omistaja- ja viehekorvausten käsittelyssä oli koettu ongelmia 17 prosentilla kalastusalueista. Ongelmat koskettivat lähes kaikilla kalastusalueilla puuttuvia ja muuttuvia vesialueiden omistaja-, yhteys- ja tilitietoja. Jollain oli kirjanpidossa tilit sekaisin ja jotkut kokivat vanhat jakopäätökset taakkana. Kalastusrasitukseen perustuvia kertoimia korvausten jakamisperusteena oli käyttänyt 51 % kalastusalueista. Kalastusrasitusta oli arvioitu mm. osakaskunnille tehdyn kyselyn ja lupamyynnin perusteella sekä tietyn pisteytysmallin mukaan, jossa on huomioitu kalastusrasituksen lisäksi kalavesien hoito ja valvonta, tai pelkällä hallituksen arviolla. Kalastusrasituksen arviointia kommentoi eräs vastaaja seuraavasti: *”Kalastusrasituksen arviointi luotettavasti on mahdotonta kalastusalueen resurssit huomioiden.”* Luultavasti siksi jotkut käyttivät rasituskertoimien pohjana pinta-alatietoja eli ei siis varsinaisesti rasituskertoimia.

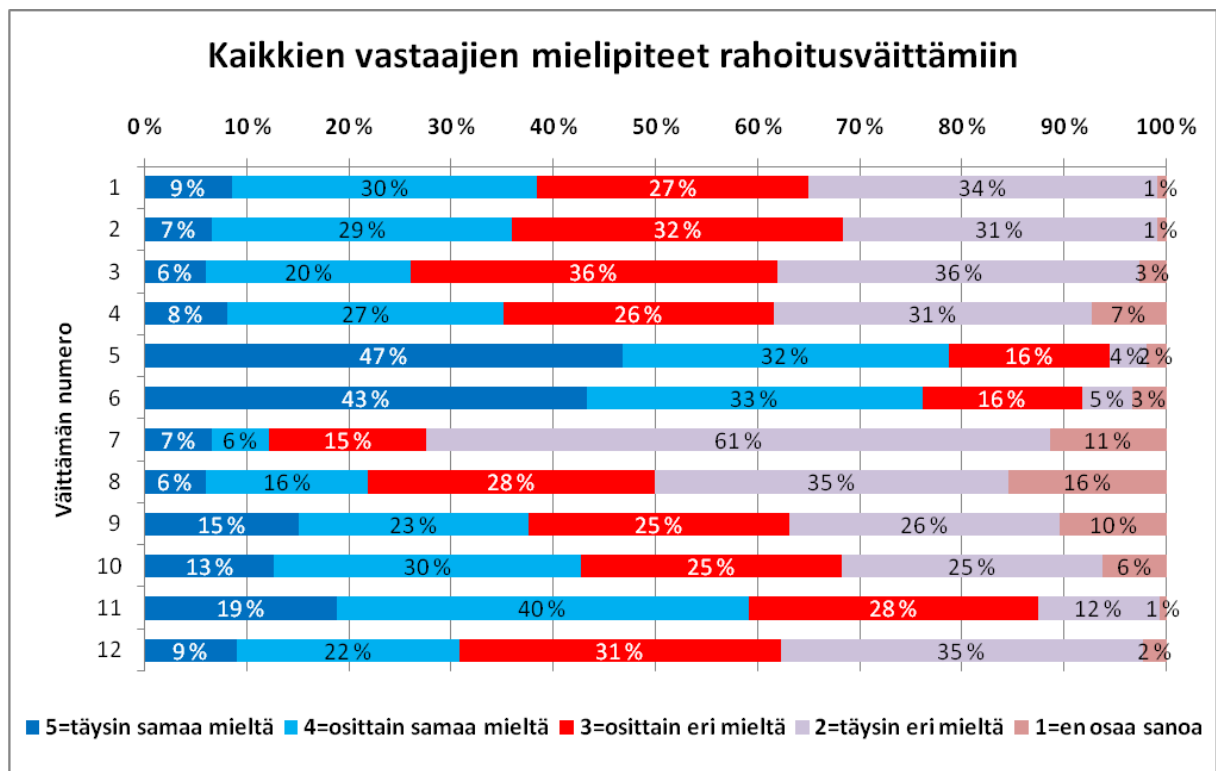
3.3 Kalastusalueiden rahoitus

3.3.1 Mielipiteet rahoitusta koskeviin väittämiin

Kalastusalueiden lakisääteiset tehtävät määrätään kalastuslaissa. Lakisääteisiä tehtäviä varten kalastusalueet saavat valtionapuna toimintamäärärahaa. Kysymyksissä on toimeksiantajan toiveesta painotettu nimenomaan lakisääteisiä tehtäviä, sillä tarkoituksena on selvittää, kuinka hyvin kalastusalueet pystyvät nykyrahoituksella toimimaan.

Kyselylomakkeessa esitettiin 12 rahoitukseen liittyvää väittämää (ks. kyselylomake, kysymys 32, liite 1). Kuviosta 5 näkyy kaikkien vastaajien mielipidejakauma näihin väittämiin. Liitteessä 12 on vastaavat taulukot erikseen puheenjohtajista ja isännöitsijöistä.

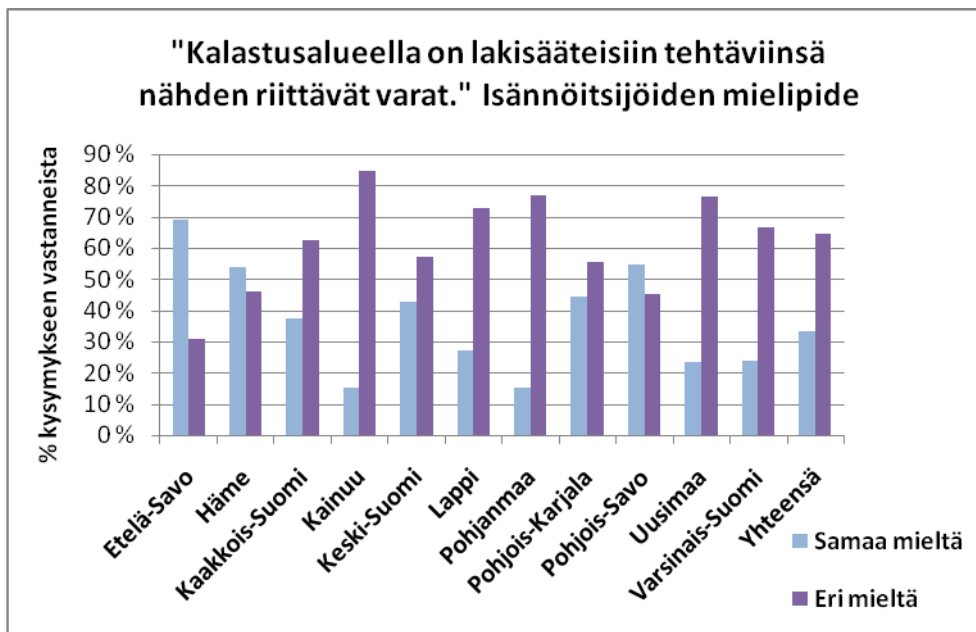
KUVIO 5 Vastaajien mielipiteet rahoitusväittämiin

Noin kolmannes vastaajista oli täysin eri mieltä ja 61 % täysin tai osittain eri mieltä väittämän ”Kalastusalueella on lakisääteisiin tehtäviinsä nähden riittävät varat” kanssa (väittämä 1). Suurin osa näyttäisi siis toimivan mielestään liian vähillä varoilla laissa määrättyihin tehtäviin

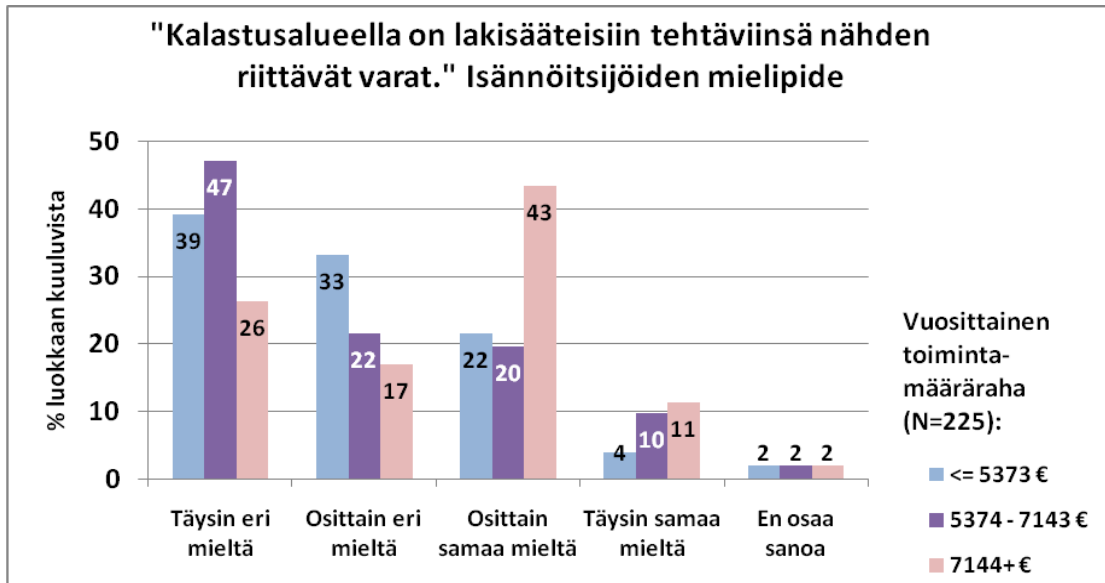
nähdän. Toisaalta 40 % puheenjohtajista ja 36 % isännöitsijöistä oli ainakin osittain sitä mieltä, että varoja on riittävästi. Etelä-Savossa, Pohjois-Savossa ja Hämeessä enemmistö isännöitsijöistä oli sitä mieltä, että lakisääteisiin tehtäviin nähdn kalastusalueella on riittävät varat (kuvio 6). Kainuussa, Pohjanmaalla, Uudellamaalla ja Lapissa tilanne oli toinen.

KUVIO 6 Isännöitsijöiden mielipide TE-keskuksittain väittämään ”Kalastusalueella on lakisääteisiin tehtäviinsä nähdn riittävät varat”

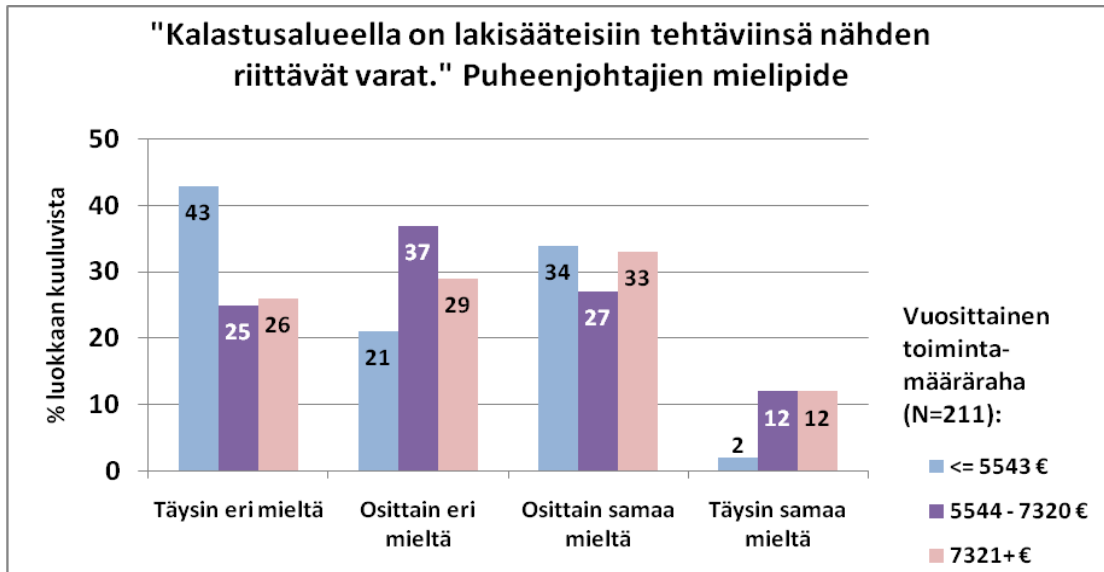
Kuviossa 7 on käytetty vuosittaisen toimintamäärärahan suuruuteen perustuvaa luokittelua jakamalla kalastusalueet kuviosta 7 ilmenevillä raja-arvoilla "pieniin", "keskikokoisiin" ja "suuriin". Jokaiseen kolmeen luokkaan kuuluu 1/3 kaikista kalastusalueista. Liitteessä 13 on tarkempi toimintamäärärahan suuruuteen perustuva jaottelu kalastusalueista. Kuviosta 7 nähdään, että 54 % suurien kalastusalueiden isännöitsijöistä oli ainakin osittain sitä mieltä, että kalastusalueella on lakisääteisiin tehtäviinsä nähdn riittävät varat, kun taas keskikokoisten kalastusalueiden isännöitsijöistä 30 % ja pienten kalastusalueiden isännöitsijöistä vain 26 % oli samaa mieltä. Pienet kalastusalueet usein hoitavat vain lakisääteiset tehtävänsä, kun isommilla kalastusalueilla saattaa olla myös omia tuloja, joita ei tosin ole tarkoitettu lakisääteisiin tehtäviin. Omilla tuloilla kuitenkin saadaan toimintaan joustoa ja niillä voidaan paikata toimintamäärärahan vähyyttä. Lakisääteiset tehtävät eivät myöskään ole kyselyn perusteella kaikilla kalastusalueilla aivan selvät.

KUVIO 7 Isännöitsijöiden mielipide väittämään ”Kalastusalueella on lakisääteisiin tehtäviinsä nähden riittävät varat” toimintamäärärahan mukaisesti luokiteltuna

Suurten kalastusalueiden puheenjohtajista 45 % oli ainakin osittain sitä mieltä, että kalastusalueella on riittävät varat lakisääteisiin tehtäviin nähden (kuvio 8). Keskikokoisten kalastusalueiden puheenjohtajien vastaava luku oli 39 % ja pienten 36 %. Puheenjohtajien mielipiteet varojen riittävyydestä lakisääteisiin tehtäviin vaihtelevat kokonaisuudessaan toimintamäärärahan mukaisen jaottelun mukaan enemmän kuin isännöitsijöiden mielipiteet. Isännöitsijöiden mielipiteet painottuvat selkeästi siihen suuntaan, että isoilla kalastusalueilla on riittävät varat, kun puheenjohtajien vastauksista ei voi tehdä yhtä selkeää johtopäätöstä.

KUVIO 8 Puheenjohtajien mielipide väittämään ”Kalastusalueella on lakisääteisiin tehtäviinsä nähden riittävät varat” toimintamäärärahan mukaisesti luokiteltuna

Monissa vastauslomakkeissa tuotiin esille määrärahojen riittämättömyys. Vastaajista 63 % olikin ainakin osittain sitä mieltä, että TE-keskuksen myöntämä valtionapuna saatu toimintamääräraha on riittämätöntä lakisääteisiin tehtäviin nähden (väittämä 2). Edistämismäärärahojen eli hankerahoituksen määrään suhtauduttiin vielä kielteisemmin, sillä 72 % vastaajista ei pitänyt sitä riittävänä (väittämä 3). Kalastusalueen omaa varainhankintaa ei pitänyt riittävänä 57 % vastaajista (väittämä 4). Voisi siis sanoa, että kalastusalueet toivovat saavansa enemmän määrärahoja, mutta myös omassa varainhankinnassa olisi parantamisen varaa. Vastaajat voivat myös ajatella, että lakisääteiset tehtävät tulevat tai ainakin pitäisi tulla hoidetuksi toimintamäärärahalla, eikä omaa varainhankintaa tarvita, jos kalastusalueella ei ole muuta toimintaa. Oma varainhankinta katsotaan tavallaan vapaaehtoiseksi, mikäli halutaan tehdä muutakin kuin täyttää lakisääteiset velvollisuudet.

Huolimatta lisärahoitustoiiveesta vain 43 % vastaajista piti kalastusalueen edellytyksiä (esimerkiksi hyviä kalavesiä) hyvinä saada lisärahoitusta (väittämä 10). Tästä asiasta isännöitsijät ja puheenjohtajat olivat tosin eri mieltä, sillä isännöitsijöistä vain 28 % ja puheenjohtajista 57 % oli täysin tai osittain samaa mieltä siitä, että kalastusalueella on edellytyksiä hankkia lisärahoitusta. Tähän voi vaikuttaa esimerkiksi se, että isännöitsijöillä on ammattimaisempi ote kalastusalueiden hoitoon ja monilla heistä on enemmän vertailukohteita, kun taas puheenjohtajat toimivat omilla vesillään ilman vertailukohteita.

Melko yksimielisiä vastaajat olivat siitä, että päätösten toiminta- ja edistämismäärärahoista pitäisi tulla aikaisemmin (väitteet 5 ja 6). Vain noin viidennes vastaajista oli tyytyväisiä nykyiseen käytäntöön. Päätösten aikaistaminen helpottaisi talouden ja toimintavuoden suunnittelua, koska monien kalastusalueiden rahoitus perustuu pääasiassa määrärahoihin. ”*Toiminta sopeutettu toimintamäärärahojen mukaan, tosin budjetissa ennustaminen vaikeaa, koska määrärahat tulee noin 4-5 kk vuosikokouksen jälkeen ja varoissa on vaihtelua paljonkin pitkällä aikavälillä. Trendi on ollut viime vuosina taas laskeva (5-10 %/vuosi).*” Rahoitukseen toivottaisiin siis myös jatkuvuutta, koska nykyisin rasiin perustuvat toimintamäärärahat vaihtelevat vuodesta toiseen. Nihkeästä rahoituksesta huolimatta vain 13 prosenttia vastaajista oli samaa mieltä siitä, että kalastusalueella on ollut maksuvaikeuksia parin viime vuoden aikana (väittäjä 7). 61 % vastaajista oli asiasta täysin eri mieltä.

Vastaajista 22 % oli täysin tai osittain samaa mieltä siitä, että kalastusalueiden yhdistyminen helpottaisi kalastusalueen rahoituksen järjestämistä (väittäjä 8). 38 % vastaajista puolestaan piti osakaskuntien yhdistymistä kalastusalueen rahoituksen järjestämistä helpottavana tekijänä (väittäjä 9). Edellä mainitut väittämät eivät kerro vastaajien mielipidettä yhdistymisiin yleensä ottaen, ja vastaajien on tietysti vaikea tietää, miten kalastusalueiden yhdistyminen vaikuttaisi toimintamäärärahan määrään. Viranomaisten tulisikin selventää rahoitusperiaatteet kalastusalueiden yhdistymistapauksia silmällä pitäen. Puheenjohtajista 32 % ja isännöitsijöistä 25 % oli sitä mieltä, että kalastusalue on tehnyt yhteistyötä toisten kalastusalueiden kanssa säästösyistä. Hallintokuluihin kuluu kalastusalueen varoja sopivasti 59 prosentin mielestä (väittäjä 11).

Kaksi kolmasosa vastaajista oli eri mieltä siitä, että kalastusalueella on riittävät varat toteuttaa käyttö- ja hoitosuunnitelman tavoitteet: jopa 45 % isännöitsijöistä ja 26 % puheenjohtajista oli täysin eri mieltä (väittäjä 12). Kun käyttö- ja hoitosuunnitelma on oleellinen osa kalastusalueen tehtäviä, vaikuttaa varojen vähyys selkeästi siihen, ettei kalastusalue pysty hoitamaan lakisääteisiä tehtäviään kunnolla. Tämän väittämän mielipiteet olivatkin linjassa ensimmäisen ja toisen väittämän kanssa. Lähes kolmannes kuitenkin oli ainakin osittain sitä mieltä, että käyttö- ja hoitosuunnitelman tavoitteiden toteuttamiseksi kalastusalueella on riittävät varat. Tämä vahvistaa sen, että kalastusalueiden rahoitus on hyvin eritasoista kalastusalueesta riippuen, ja toiset ovat siihen tyytyväisiä, kun toiset taas hyvin tyytymättömiä. Joidenkin kalastusalueiden tavoitteena voi olla vain lakisääteisten tehtävien täyttäminen, joten

niille annetut määrärahat riittävät. Noin 25 isännöitsijää olikin esittänyt sopivaksi toimintamäärärahaksi pienemmän summan kuin mitä kalastusalue oli keskimäärin vuosina 2004–2006 saanut.

3.3.2 Lakisääteiset tehtävät, niiden rahoitus ja lisärahoituksen käyttö

Toimintamäärärahojen tulisi riittää lakisääteisten tehtävien täyttämiseen, mutta silti isännöitsijöiden mielestä 34 % (52 kpl) kalastusalueista käytti näihin tehtäviin muita tuloja. Puheenjohtajista 26 % (39 kpl) oli samaa mieltä. Varsinais-Suomen isännöitsijät olivat vahvimmin (71 %) sitä mieltä, että muita tuloja on käytetty lakisääteisiin tehtäviin, kun taas Pohjois-Savossa vain 5 % oli sitä mieltä. Puheenjohtajien mielipiteet vaihtelivat vähemmän kuin isännöitsijöiden, sillä pohjoiskarjalaisista puheenjohtajista 44 % ilmoitti kalastusalueen käyttäneen muita tuloja lakisääteisiin tehtäviin, kun pohjoissavolaisten puheenjohtajien vastaava luku oli 5 %. Muita käytettyjä tuloja olivat yleisimmin lupatulot sekä omistaja- ja viehekorvausten alle 30 euron osuudet ja sopimuksilla saadut korvausvarat, mutta myös mm. säästöt, korkotulot ja avustukset kunnilta mainittiin.

Kaikki vastaajat, jotka olivat ilmoittaneet kalastusalueen käyttäneen muita tuloja kuin toimintamäärärahaa lakisääteisiin tehtäviinsä, eivät ilmoittaneet käytettyä summaa. Summan ilmoittaneet olivat käyttäneet muita tuloja lakisääteisiin tehtäviinsä keskimäärin yli 3 000 € (taulukko 6). Yhteensä puheenjohtajat arvioivat kalastusalueiden käyttäneen muita tuloja kuin toimintamäärärahaa lakisääteisiin tehtäviinsä noin 79 000 €, kun isännöitsijät arvioivat summan olleen noin 128 000 €. Useimmat vastaukset olivat pyöreitä satoja tai tuhansia euroja, ja saat- taakin olla vaikeaa arvioida tarkasti, mitkä tulot on käytetty lakisääteisiin tehtäviin. Puheenjohtajien lienee myös vaikeampi arvioida summaa, koska talousasiat hoitaa yleensä joku muu.

TAULUKKO 6 Muiden tulojen kuin toimintamäärärahojen käyttö lakisääteisiin tehtäviin

Puheenjohtajat	N	Minimi	Maksimi	Summa	Keskiarvo	Keskihajonta
Kuinka paljon kalastus- alue käytti muita tuloja lakisääteisiin tehtäviin €	26	67	12000	79462	3056	3129
Valid N (listwise)	26					

Isännöitsijät	N	Minimi	Maksimi	Summa	Keskiarvo	Keskihajonta
Kuinka paljon kalastus- alue käytti muita tuloja lakisääteisiin tehtäviin €	33	67	25500	127543	3865	5914
Valid N (listwise)	33					

Varojen puutteen vuoksi osalla kalastusalueista jäi joitakin lakisääteisiä tehtäviä suorittamatta. Puheenjohtajista 15 % ja isännöitsijöistä peräti 37 % oli tätä mieltä. Yleisimmät suorittamatta jääneet tehtävät olivat kalastuksen valvonta sekä käyttö- ja hoitosuunnitelman päivitys ja seuranta. Lisäksi oli mainittu, että osa hallintotehtävistä jää heppoiseksi tai kokonaan tekemättä ja toiminnan kehittäminen ja suunnittelu vähäiseksi. Myös esimerkiksi koulutus ja tiedottaminen ovat jääneet liian vähälle. Koulutus ei varsinaisesti ole lakisääteinen tehtävä, mutta kalastusalueen päätösten ja määräysten tiedottaminen on. Koulutuskin voi tosin olla lakisääteisiin tehtäviin liittyvää esimerkiksi silloin, kun käyttö- ja hoitosuunnitelman tiedottaminen hoidetaan koulutuksen kautta tai kun annetaan kalastusalueen toimintaan liittyvää hallintokoulutusta. Toiminnan kehittäminen ja suunnittelu olisivat erittäin tärkeitä kalastusalueen ja koko kalastusalue toiminnan kannalta. On valitettavaa, että tähän ei kaikilla riitä voimavaroja. Näistä vastauksista kävi myös ilmi, ettei kaikilla kalastusalueilla ole hallintotehtäviin käytettävissä riittävästi varoja. Lisäksi selvisi, että mitä vähemmän kalastusalue oli saanut toimintamäärärahaa, sen useammin lakisääteisiä tehtäviä jäi suorittamatta.

Kalastusalueet ovat toiminnaltaan, olosuhteiltaan ja toiminta-aktiivisuudeltaan hyvin erilaisia. Tämä käy aikaisempien tutkimusten lisäksi ilmi, kun lukee vastauksia mm. kysymykseen, jossa kysyttiin mitä muuta toimintaa kalastusalueilla on lakisääteisten tehtävien lisäksi. Muutamat vastaajat totesivat, ettei kalastusalueella ole varaa hoitaa muuta kuin lakisääteiset tehtävät, jos niitäkään. Toisessa ääripäässä kalastusalue oli osallistunut mm. kalaistutuksiin, tutkimusten ja selvitysten tekemiseen ja työllistämiseen. Yleisimmät vastaukset olivat yhtenäisluopalueen lupamyynti, poikasistutukset ja/tai niiden koordinointi, nuorisotoiminta, kalavesien

hoito ja kunnostus, kalatapahtumien järjestäminen sekä osakaskuntien auttaminen ja aktivointi. Osa näistä tehtävistä on osakaskuntien kalastusalueille siirtämiä ja lain nojalla suoritettavia tehtäviä, koska kalastuslain mukaan osakaskunta voi sopimuksella siirtää kalastusta ja kalaveden hoitoa koskevat tehtävänsä kalastusalueen hoidettavaksi. Kalastusalueen tulee ottaa siirrettäviksi päätetyt tehtävät suorittaakseen, mikäli se kalastusalueen hoidon kannalta on tarkoituksenmukaista (Kalastuslaki 64 §).

Vastaajilta kysyttiin myös heidän sopivaksi katsomaansa vuosittaista toimintamäärärahaa, joka riittäisi lakisääteisten tehtävien hoitamiseen. Taulukossa 7 on kalastusalueiden vuosittain saamat toimintamäärärahat keskimäärin vuosilta 2004–2006 niiden kalastusalueiden osalta, joiden isännöitsijät ovat vastanneet edellä mainittuun kysymykseen. Toimintamäärärahojen summat on kerätty suoraan TE-keskuksilta. Kalastusalueiden keskimääräinen vuosittainen toimintamääräraha vuosina 2004–2006 oli 6 914 € ja mediaani 6 179 €. Sopivana toimintamäärärahana isännöitsijät pitivät 10 980 euroa mediaanin ollessa 10 000 €. Lukujen keskihajonta ja vaihteluväli ovat selkeästi suuremmat sopivaksi katsotun toimintamäärärahan kohdalla. Toiveena olisi siis saada laajemmalla skaalalla ja enimmäkseen enemmän määrärahaa kuin tähän asti on saatu. Vastaajissa oli tosin niitäkin (noin 25 isännöitsijää ja noin 27 puheenjohtajaa), jotka katsoivat sopivaksi toimintamäärärahaksi pienemmän summan kuin mitä kalastusalue on viime vuosina keskimäärin saanut. Enimmillään toive oli nelinkertainen nykyiseen määrärahaan verrattuna.

TAULUKKO 9 Kalastusalueiden saamat toimintamäärärahat ja sopivaksi katsottu toimintamääräraha lakisääteisiä tehtäviä varten

	Toimintamääräraha keskimäärin vuosina 2004-2006 (n=146)	Isännöitsijöiden sopivaksi katsoma toimintamääräraha (n=146)	Puheenjohtajien sopivaksi katsoma toimintamääräraha (n=97)
Keskiarvo	6914	10980	9644
Mediaani	6179	10000	8000
Keskihajonta	2580	5690	6353
Minimi	3716	2500	1500
Maksimi	18141	30000	30000

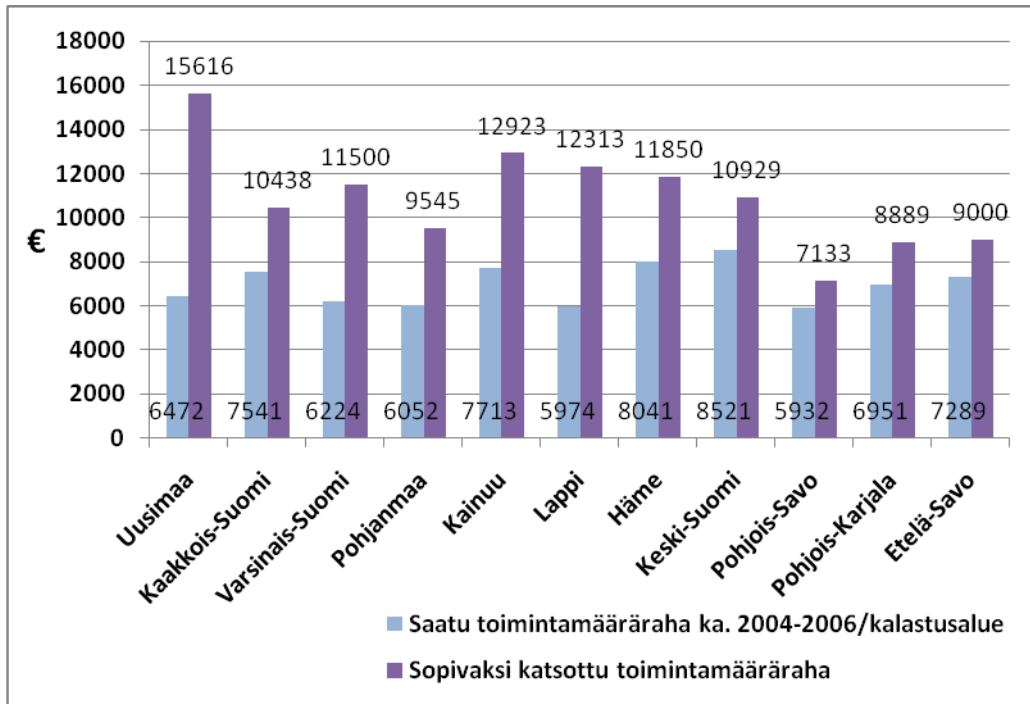
Kaikkien kalastusalueiden (225 kpl) vuosina 2004–2006 saatujen toimintamäärärahojen summa on noin 1,5 miljoonaa euroa vuodessa. Toimintamäärärahatoiveen oli esittänyt 146

isännöitsijää: sopivaksi toimintamäärärahasi esitettiin yhteensä noin 1,6 miljoonaa euroa, kun saadut toimintamäärärahat näiden kalastusalueiden osalta olivat noin miljoona euroa. Isännöitsijöiden toive oli siis noin 1,6-kertainen saatuun toimintamäärärahaan nähden.

Puheenjohtajista vain kaksi kolmasosaa (100) vastasi tähän kysymykseen. Suurimmat toimintamäärärahoitukset 140 000 €, 50 000 € ja 50 000 € on poistettu taulukosta epärealistina. Vastanneet puheenjohtajat katsoivat lakisääteisiä tehtäviä varten sopivaksi toimintamäärärahasi 9 644 €, joka on noin 1 200 € vähemmän kuin isännöitsijöiden vastaava toive. Puheenjohtajat olivatkin toiveissaan hieman isännöitsijöitä varovaisempia lukuun ottamatta kolme aiemmin mainittua lukua, sillä puolet puheenjohtajista piti 8 000 € tai pienempää summaa sopivana, kun isännöitsijöiden vastaava luku oli 10 000 €. Lisäksi yli neljännes kysymykseen vastanneista puheenjohtajista piti sopivana toimintamäärärahana pienempää summaa kuin mitä kalastusalue oli saanut vuosina 2004–2006.

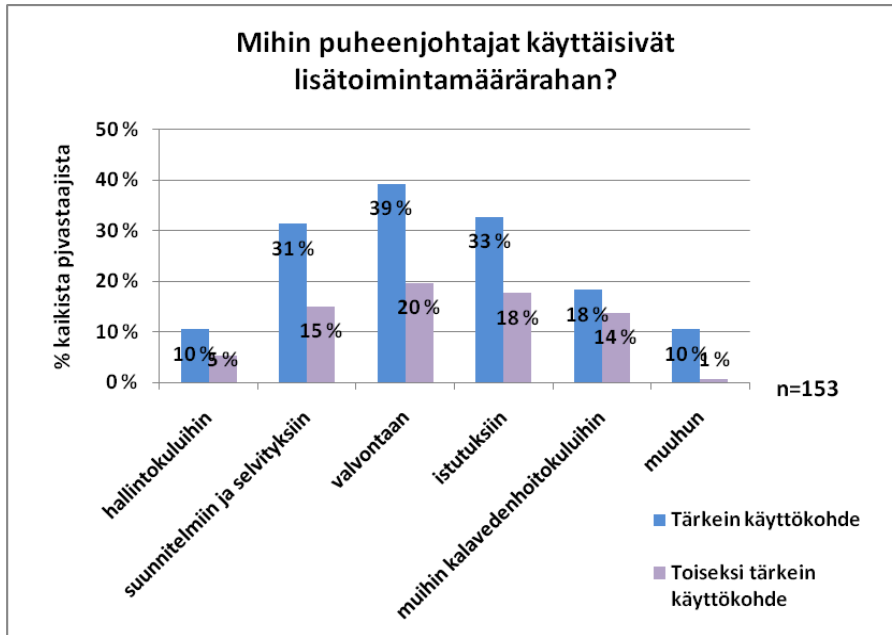
Kun isännöitsijöiden toimintamäärärahoitusta tarkastellaan TE-keskuksittain, nähdään, että Uudellamaalla on suurimmat toiveet ja pienimmällä summalla pärjättäisiin Pohjois-Savossa (kuva 9). Pohjois-Savossa odotukset olivat realistisimpia, sillä nykyisen ja toivotun määrärahan erotus oli siellä pienin. Kysymyksessä kysyttiin sopivaa vuosittaista toimintamäärärahaa lakisääteisten tehtävien hoitamiseksi. On vaikea tietää, ovatko vastaajat ajatelleet vähimmäismäärää, jolla lakisääteiset tehtävät tulee hoidetuksi vai vähän suurempaa summaa, jolla tehtävät voisi hoitaa hyvin.

KUVIO 9 Kalastusalueiden keskimäärin vuosina 2004–2006 saamat toimintamäärärahat ja isännöitsijöiden sopivaksi katsoma toimintamääräraha TE-keskuksittain

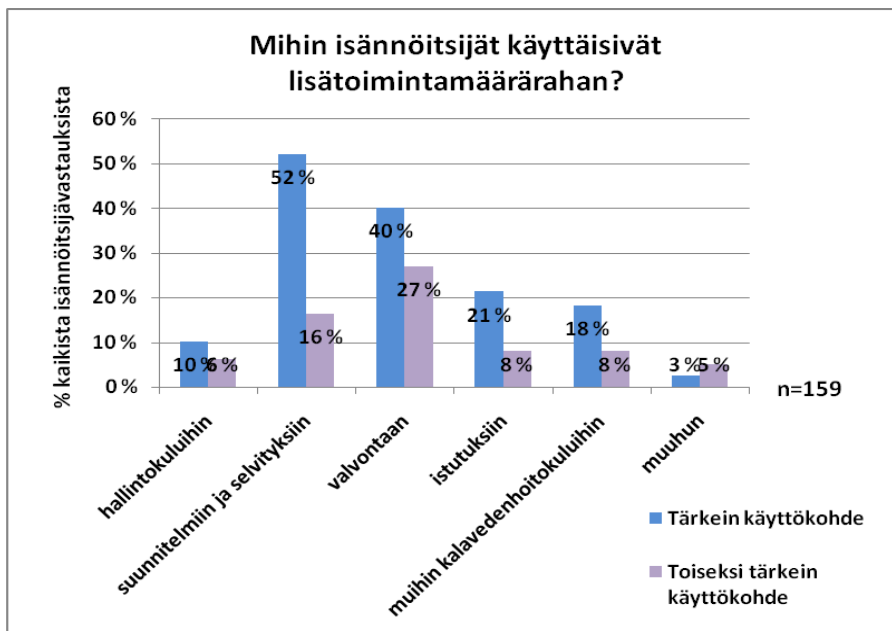

Mikäli kalastusalueet saisivat lakisääteisiä tehtäviään varten nykyistä enemmän toimintamäärärahaa, puheenjohtajien mielestä tärkein käyttökohde olisi kalastuksen valvonta (kuvio 10) ja isännöitsijöiden mielestä suunnitelmat ja selvitykset (kuvio 11). Sekä valvonta että käyttö- ja hoitosuunnitelmat olivatkin listan kärkipäässä, kun kysyttiin, mitä lakisääteisiä tehtäviä kalastusalueella on jäänyt tekemättä varojen puutteen vuoksi. Kysymyksessä pyydettiin laittamaan annetut vaihtoehdot tärkeysjärjestykseen (ks. kysymyslomake, kysymys 37, liite 1). Kuvioissa 10 ja 11 näkyy lisätoimintamäärärahan tärkein ja toiseksi tärkein käyttökohde vastaajien mielestä. Mikäli vastaaja oli merkinnyt rukseja numeroiden sijaan, merkittiin tallennusvaiheessa kaikki valitut vaihtoehdot tärkeimmäksi käyttökohteeksi.

KUVIO 10 Lisätoimintamäärärahan käyttökohteet puheenjohtajien mielestä

KUVIO 11 Lisätoimintamäärärahan käyttökohteet isännöitsijöiden mielestä

Puheenjohtajien mielestä kalastuksen valvonnan jälkeen seuraavaksi tärkein käyttökohte lisäämäärärahalle olisi kalaistutukset, ja lähes samoihin lukemiin ylsivät suunnitelmat ja selvitykset. Vaikka istutukset eivät ole lakisääteisiä tehtäviä, niin silti vastaajat katsoivat istutukset kalastusalueen tärkeäksi tehtäväksi käyttö- ja hoitosuunnitelman osana. Kaikkien vastaajien

tärkeimmäksi käyttökohteeksi muodostuivat siis kalastuksen valvonta ja suunnitelmat ja selvitykset. Käyttö- ja hoitosuunnitelma olikin monen mielestä jäänyt päivittämättä ja sen tavoitteet toteutumatta. Ne, jotka olivat valinneet muut kalavedenhoitokulut tärkeimmäksi tai toiseksi tärkeimmäksi lisämäärärahan käyttökohteeksi, mainitsivat useimmiten hoitokalastuksen ja kalavesien kunnostuksen.

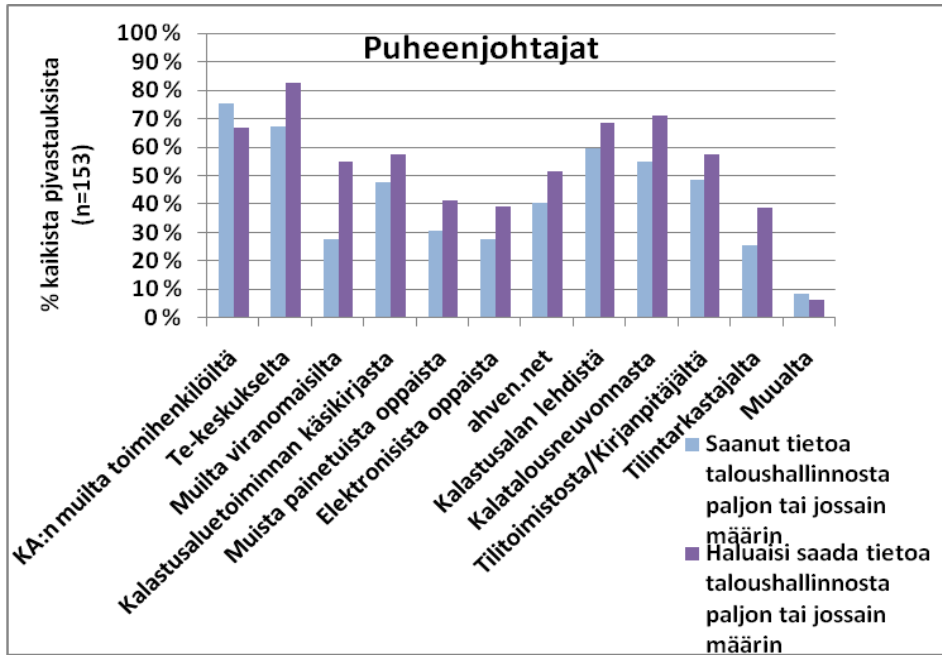
3.4 Taloushallintoon liittyvä ohjeistus ja tiedonkulku

3.4.1 Sopivimmat tiedonvälityskanavat

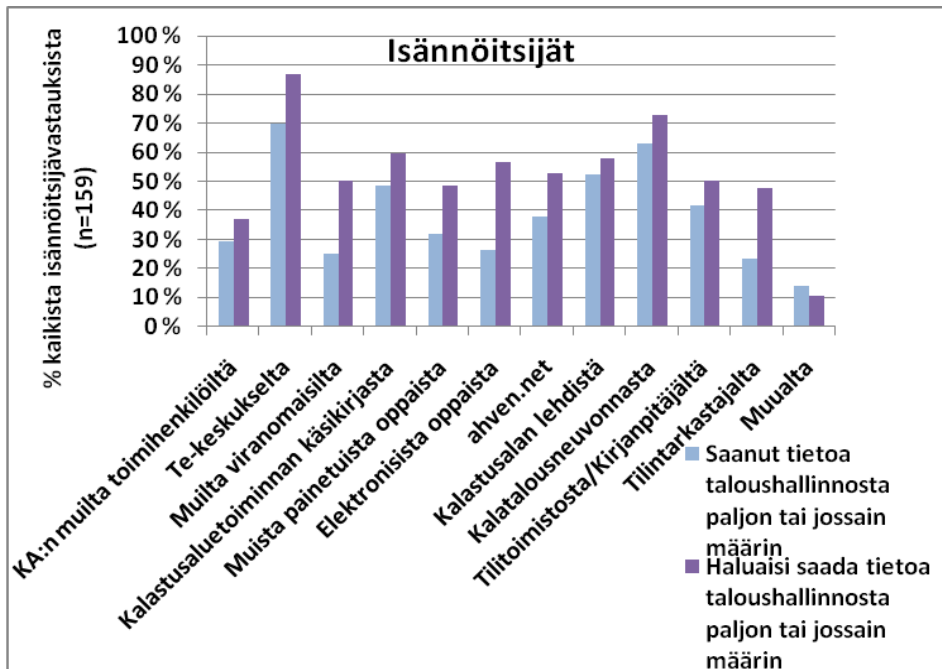
Tämän tutkimuksen yhtenä tavoitteena oli selvittää sopivimmat tiedonvälityskanavat kalastusalueille tiedotettaessa. Kalastusalueiden puheenjohtajien keski-ikä on 60 vuotta ja isännöitsijöiden 49 vuotta. Joukkoon mahtuu niitä, joille sähköiset mediat ovat jokapäiväisiä ja niitä, joilla ei ole tietokonetta lainkaan. Kalastusalueita on yli 220, eikä yhtenäistä rekisteriä kaikkien kalastusalueiden isännöitsijöistä ja hallituksista ole, vaan jokainen TE-keskus huolehtii omistaan. Lisäksi kalastusalueet ovat aktiivisuudeltaan hyvin erilaisia, joten haasteita sopivien tiedonvälityskanavien löytämisessä riittää.

Kyselylomakkeessa kysyttiin, missä määrin vastaajat ovat eri lähteistä saaneet ja missä määrin haluaisivat saada tietoa kalastusalueen taloushallintoon liittyen. Puheenjohtajista 37 % ilmoitti saaneensa paljon tietoa kalastusalueen muilta toimihenkilöiltä eli oletettavasti isännöitsijältä, joka hoitaa usein kalastusalueen talousasioita. Yhdistettäessä vastausvaihtoehdot saanut tietoa ”paljon” ja ”jossain määrin”, puheenjohtajien ensisijaiset taloushallintoon liittyvät lähteet olivat kalastusalueen muut toimihenkilöt ja TE-keskus (kuvio 12). Isännöitsijöistä 40 % ilmoitti saaneensa paljon tietoa kalatalousneuvonnasta, mutta kun mukaan lasketaan vastausvaihtoehto ”jossain määrin”, olivat isännöitsijät saaneet eniten tietoa TE-keskuksilta (kuvio 13). On huomioitava, että suuri osa isännöitsijöistä työskentelee itse kalatalousneuvonnassa. Taloushallintoon liittyvää tietoa oli saatu myös ministeriöltä, RKTL:ltä ja Kalatalouden Keskusliiton koulutuksista. Kuvioissa vastausvaihtoehdot ”paljon” ja ”jossain määrin” on yhdistetty, koska ihmiset käsittävät ne eri tavalla ja tiedon tarvekin on erilainen ja koska nämä vaihtoehdot yhdessä antavat tässä tutkimuksessa riittävät tiedot. Tarkemmin selvitetään myös, millaisena TE-keskus koetaan tiedonlähteenä, koska TE-keskukset ovat viranomaisia, joilta tietoa pitäisi saada tasapuolisesti.

KUVIO 12 Puheenjohtajien taloushallintoon liittyvä tiedonsaanti

KUVIO 13 Isännöitsijöiden taloushallintoon liittyvä tiedonsaanti

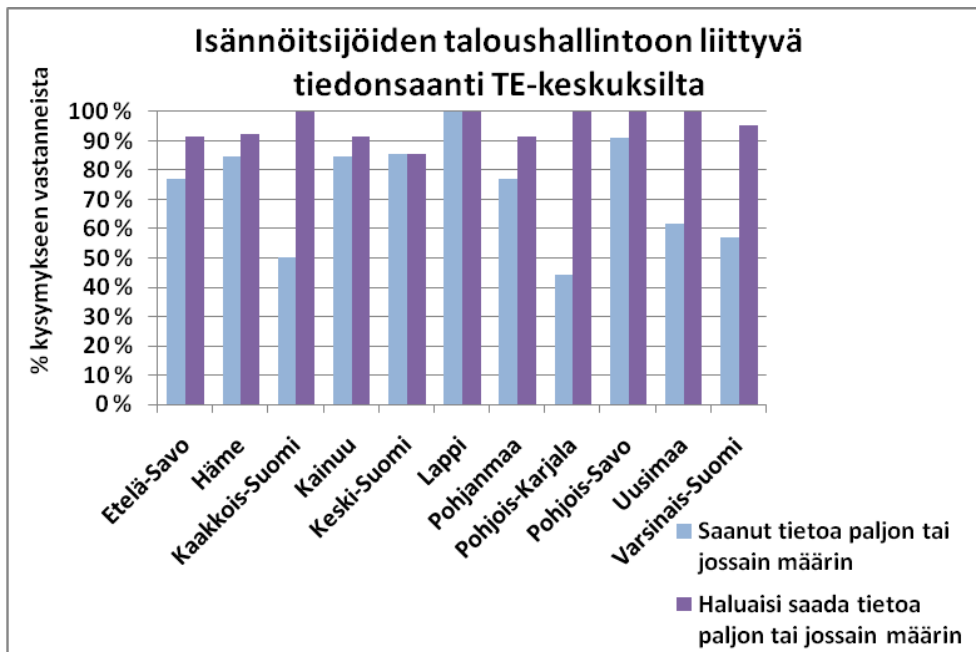

Kun kysyttiin, mistä vastaajat haluaisivat saada kalastusalueen taloushallintoon liittyvää tietoa, mieluiten vastaajat haluaisivat saada tietoa paljon tai jossain määrin TE-keskuksilta ja kalatalousneuvonnasta (kuviot 12 ja 13). Puheenjohtajien seuraavaksi mieluisin tietolähde

olisi kalastusalan lehdet ja isännöitsijöiden Kalastusaluetoiminnan käsikirja, joka on Kalatalouden Keskusliiton painettu julkaisu vuodelta 2006. On siis hyvä olla painettu käsikirja, josta tietoa voi tarvittaessa etsiä, mutta ajankohtaisuuksista ja muutoksista on informoitava muilla tavoin. Yli puolet vastaajista haluaisi tietoa Kalatalouden Keskusliiton ahven.netistä ja yli puolet isännöitsijöistä elektronisista oppaista. Elektroniset lähteet ovat siis myös hyvä vaihtoehto varsinkin ajankohtaisuuksista ilmoittamiseen, mutta vielä ei voida siirtyä käyttämään pelkästään niitä. Näyttää kuitenkin siltä, että tällä hetkellä vastaajat saavat taloushallintoon liittyvää tietoa pääasiassa sieltä, mistä haluaisivatkin. Seuraavaksi tarkastellaan sitä, missä määrin isännöitsijät ovat saaneet tietoa TE-keskuksilta.

Paljon tietoa TE-keskuksilta kokivat saaneensa Etelä-Savon (54 %) ja Pohjois-Savon (45 %) isännöitsijät. Kun mukaan liitetään jossain määrin tietoa saaneet, löytyivät tyytyväisimmät isännöitsijät Lapin ja Pohjois-Savon TE-keskusten alueilta (kuvio 14). Vähiten tietoa TE-keskuksilta kokivat saaneensa Pohjois-Karjalan ja Kaakkois-Suomen isännöitsijät, joista kaikki kuitenkin haluaisivat saada tietoa TE-keskukselta paljon tai jossain määrin.

KUVIO 14 Isännöitsijöiden taloushallintoon liittyvä tiedonsaanti TE-keskukselta TE-keskuksittain

Jokaisella alueella isännöitsijöistä vähintään 86 % haluaisi saada tietoa paljon tai jossain määrin TE-keskuksilta. TE-keskukset olisivat siis sopivin paikka jakaa tietoa taloushallintoon liittyen. Tällä hetkellä jokainen TE-keskus hoitaa tiedotuksen omalla tavallaan, joten olisi järkevää yhtenäistää myös tiedotusta, jotta se olisi tasapuolista. Hallintolakiin vaatii viranomaisilta tasapuolisuutta asiakkaiden kesken. Joillakin TE-keskuksilla on sähköpostiosoitteet kaikille isännöitsijöille ja tämmöisessä tapauksessa on usein järkevää käyttää sähköpostia. Useimmiten yhteyttä pidetään isännöitsijään, ja heidän tietonsa löytyvätkin paremmin kuin puheenjohtajien. Tietojen ajan tasalla pitämisessä on tietysti kalastusalueilla tärkeä osa, ja kalastusasetuksen 31 § mukaan kalastusalueen tulee ilmoittaa maaseutuelinkeinopiirille (TE-keskukselle) hallituksensa puheenjohtajan ja varapuheenjohtajan sekä isännöitsijän nimet ja postiosoitteet.

3.4.2 Kalastusalueiden taloushallintoon liittyvien ohjeiden tuntemus

Kysymykseen ”Oletteko saanut riittävästi tietoa kalastusalueen talouteen ja sen hoitamiseen liittyen” puheenjohtajat vastasivat ”kyllä” useammin kuin isännöitsijät (82 % vs. 68 %). Puheenjohtajat eivät ilmeisesti katso tarvitsevansa tietoa niin paljon kuin isännöitsijät, koska talouspuolen hoitaa yleensä isännöitsijä. Puheenjohtajat kokevat siis saavansa riittävästi tietoa oman toimensa hoitamiseksi. Varsinais-Suomen isännöitsijöistä vain 24 % koki saaneensa riittävästi tietoa talousasioista. Olennaisen tiedon kalastusalueen talouteen liittyen on helposti löytänyt 73 % puheenjohtajista ja 55 % isännöitsijöistä (liite 14). Huomionarvoista on, että lähes kolmannes (32 %) isännöitsijöistä ei pitänyt olennaisen tiedon löytymistä helppona.

Puheenjohtajista 12 % ja isännöitsijöistä 33 % tuntee mielestään hyvin kalastusalueiden taloushallintoa koskevat määräykset kalastuslaista ja kirjanpitolaista. Melko hyvin määräykset tuntee 64 % puheenjohtajista ja puolet isännöitsijöistä. Koska kalastuslaissa ei ohjeisteta tarkemmin kirjanpidon toteutuksesta, noudatetaan kirjanpidon suhteen lähtökohtaisesti kirjanpitolaista ja -asetuksen yleisiä ohjeita (Airaksinen & Heinimaa 2008, 7).

Riittävästi tietoa määrärahojen hakuajoista ja -menettelystä oli 70 prosentilla puheenjohtajista ja 96 prosentilla isännöitsijöistä. Tieto oli siis mennyt hyvin perille. Määrärahat ovat kalastusalueille erittäin tärkeitä, joten niihin liittyvä tieto varmasti etsitään, jos se ei ole muuten tiedossa. Määrärahojen hakuajoista ja -menettelystä TE-keskukset pyrkivät myös

tiedottamaan riittävän laajasti, sillä ilman määrärahoja monen kalastusalueen on mahdotonta toimia. Toimintamääräraha myönnetään kaikille kalastusalueille hakemuksesta joka tapauksessa. Tiedottamisesta huolimatta 30 % puheenjohtajista koki, ettei heillä ollut riittävästi tietoa määrärahojen hakuajoista ja –menettelystä.

Omistaja- ja viehekorvausten kirjaamisesta kirjanpitoon ja käsittelystä tilinpäätöksessä noin kolme neljännestä koki tietävänsä riittävästi (liite 15). Määrärahojen kirjaaminen ja käsittely tilinpäätöksessä puolestaan koettiin hieman epäselvemmäksi. Koska näin monella oli mielestään riittävästi tietoa kirjauskäytännöistä, on hieman erikoista, että ne ovat olleet kovin kirjavia. Kalastusalueet ovat kukin toimineet omalla tavallaan pitkän ajan, ja nyt ensimmäisen taloushallintohankkeen uudet suositukset ja muut viranomaisohjeet ilmeisesti koetaan byrokratiaa lisäävinä. Määrärahojen ja korvausten kirjaamiseen ja käsittelyyn liittyvät ohjeet ovat puolestaan olleet yhdenmukaisia 32 prosentin mukaan puheenjohtajista ja 36 prosentin mukaan isännöitsijöistä. Mielipidettään edellä mainitusta ohjeistuksen yhdenmukaisuudesta ei osannut sanoa 29 % puheenjohtajista ja 22 % isännöitsijöistä.

Ohjeistuksen löytymiseen ja sen omaksumiseen vaikuttaa paitsi mielenkiinto tai velvollisuudentunto asiaa kohtaan, niin myös käytettävissä oleva aika. Monet isännöitsijät pystyvät hyödyntämään samaa ohjeistusta useamman kalastusalueen kohdalla, mutta yhden alueen talkooisännöitsijän on haasteellisempaa löytää ja omaksua tietoa. Puheenjohtajista 62 % ja isännöitsijöistä 55 % koki, että heillä oli ollut riittävästi aikaa perehtyä tarpeelliseen ohjeistukseen.

Kun kysyttiin, mistä kalastusalueen taloushallintoon liittyvistä asioista vastaajat haluaisivat lisätietoa tai lisää ohjeistusta, oli isännöitsijöiden yleisin toive selkeä ja yhtenäinen tilikartta, joka auttaisi myös TE-keskuksia valvontatyössä. Lisäksi toivottiin lisäohjeistusta mm. kirjanpidosta ja tilinpäätöksestä, selkeyttä ohjeistukseen sekä erityiskysymyksistä ohjeistusta tilitoimistoille. Puheenjohtajat puolestaan haluaisivat tietoa kirjanpidosta, varojen hankinnasta, määrärahojen jakoperusteista ja käsittelystä, hallintomenettelystä sekä muutoksista ohjeissa ja laeissa. Muissa kommentteissa toivottiin mm. ”*Periaatteet ja toimintatavat yhtenäiseksi*” ja ”*Kalastusalueen kirjanpitoa yksinkertaistettava*”. Yksi vastaaja kommentoi TE-keskuksen tilitysohjeita näin ”...*MMM:n tulisi ohjeistaa TE-keskukset siten, että toiminta olisi joka puolella samanlaista ja järkevää.*” Erään vastaajan mukaan ”*on ollut*

reaaliajassa saatavaa tietoa käytössä aina pyydettyessä” ja toisen vastaajan mukaan tiedonkulku ja ohjeistus ”On riittävällä tasolla”.

3.5 Kalastusalueiden talouden valvonta

Kalastusalueista 56 prosentin kirjanpidon hoiti ammattimainen kirjanpitäjä tai tilitoimisto ja 28 prosentin isännöitsijä (liite 16). Edellä mainitut yhdessä hoitivat kirjanpidon kahdeksalla prosentilla kalastusalueista. Yli kahdella kolmasosalla kalastusalueista isännöitsijä hoiti maksuliikenteen ja 13 prosentilla ammattimainen kirjanpitäjä tai tilitoimisto (liite 16). Kalastusalueen tilinpäätöksen teki kirjanpitäjä lähes aina, sillä 97 prosentilla kalastusalueista tapahtui näin. Kirjanpitäjä ja tilinpäätöksen tekijä oli siis useimmissa tapauksissa ammattimainen kirjanpitäjä tai tilitoimisto tai isännöitsijä. Kahdella kalastusalueella tilinpäätöksen teki hallituksen jäsen, mutta kaikissa muissa tapauksissa isännöitsijä ainakin osallistui tilinpäätöksen tekemiseen. Kirjanpitoon ja erityisesti tilinpäätökseen liittyvä koulutus olisikin syytä osoittaa ensisijaisesti isännöitsijöille. Puheenjohtajat eivät toki olleet niin kiinnostuneitakaan kirjanpitokoulutuksesta.

Yksi toimeksiantajan toiveista oli selvittää, kuka maksaa ja hyväksyy kalastusalueen laskut, sillä asia on merkityksellinen talouden valvonnan kannalta. Kalastusalueen laskut hyväksyi yleensä hallituksen puheenjohtaja ja/tai isännöitsijä: 36 % isännöitsijävastaajista oli valinnut vastausvaihtoehdoista (ks. taulukko 8, neljä ensimmäistä vaihtoehtoa) sekä hallituksen puheenjohtajan että isännöitsijän. On kuitenkin vaikea sanoa, ovatko vastaajat tarkoittaneet, että laskut hyväksyy jompikumpi vai puheenjohtaja ja isännöitsijä yhdessä. Samoin on muidenkin kysymysten kohdalla, joissa vastaajat olivat valinneet useamman vaihtoehdon. Laskujen hyväksymisessä voitiin myös käyttää jotain euromäärärajaa, jonka yli menevät laskut piti hyväksyä jonkun muun kuin joka hyväksyi pienemmät laskut.

TAULUKKO 8 Kalastusalueiden laskujen hyväksyjät

		Frequency	Valid Percent
Valid	Hallituksen puheenjohtaja	36	22,6
	Hallituksen jäsen tai jäsenet yhdessä	2	1,3
	Isännöitsijä	43	27,0
	Joku muu	3	1,9
	Pj ja/tai isännöitsijä	57	35,8
	Pj ja/tai varapj	6	3,8
	Pj, hallituksen jäsen ja/tai isännöitsijä	8	5,0
	Hallituksen jäsen ja/tai isännöitsijä	4	2,5
	Total	159	100,0
Missing	System	66	
Total		225	

Yksitoista puheenjohtajaa hoiti kalastusalueen maksuliikenteen (liite 16), ja kuusi heistä hyväksyi kalastusalueen laskut ja neljä jakoi vastuun laskujen hyväksymisestä joko isännöitsijän tai varapuheenjohtajan kanssa. 108:sta kalastusalueen maksuliikenteen hoitavasta isännöitsijästä peräti 87 myös hyväksyi kalastusalueen laskuja, joko yksin (36 kpl) tai jakaen vastuun laskujen hyväksymisestä jonkun muun kanssa (51 kpl). Lisäksi 11 isännöitsijää osallistui maksuliikenteen hoitamiseen yhdessä ammattimaisen kirjanpitäjän tai tilitoimiston kanssa ja oli oikeutettu hyväksymään laskuja joko yhdessä muiden kanssa tai yksin.

Kun laskun hyväksyjä ja maksaja on sama henkilö, on aina olemassa väärinkäytöksen mahdollisuus. 87 isännöitsijällä 159 vastanneesta eli yli puolella oli oikeus sekä hyväksyä että maksaa kalastusalueen laskuja. Kuitenkin alle kolme prosenttia sekä puheenjohtajista että isännöitsijöistä oli sitä mieltä, että laskujen hyväksymisessä on ollut ongelmia tai epäselvyyksiä. Lukumääräisesti vähäiset ongelmat ja epäselvyydet olivat koskeneet laskujen kohdentamista kirjanpidossa, jääviysasioita, kirjanpitäjän ammattitaidottomuutta ja isännöitsijän veloittamia ylimääräisiä työtunteja. Lisäksi puheenjohtajista vain 12 % ja isännöitsijöistä 9 % piti kalastusalueen talouden hoitoa liikaa yhden henkilön varassa olevana. Isännöitsijät ovat kylläkin jääviä vastaamaan tähän kysymykseen, koska he usein itse hoitavat kalastusalueen talousasioita. Ongelmia on ilmeisesti talouden valvonnan kannalta ollut kuitenkin niin vähän, että valvonnan on katsottu olevan riittävää.

Kirjanpitoaineisto säilytettiin tilintarkastuksen jälkeen useimmiten (69 %) isännöitsijän hallussa (liite 17). Edelliseltä tilikaudelta tilintarkastuksen oli tehnyt hyväksytty tilintarkastaja 18 prosentilla kalastusalueista, kun suurimmalla osalla tilit oli tarkastanut joku muu tilintarkastaja. Yksi vastaaja ei tiennyt, oliko tilintarkastaja hyväksytty tilintarkastaja vai ei.

Kalastusalueista 8 % ilmoitti, että tilintarkastajalla on ollut viimeisen kolmen vuoden aikana tilintarkastuskertomuksessa jotain huomautettavaa kalastusalueen kirjanpidosta, tilinpäätöksestä tai hallinnosta. Yleisimmät syyt olivat isännöitsijöiden mukaan omistaja- ja viehekorvaukset sekä allekirjoituksen/hyväksynnän puuttuminen ilmeisesti jostain laskusta. Kysymyksessä kysyttiin tilintarkastuskertomuksessa olevista huomautuksista, mutta vastaajat ymmärsivät asian ilmeisesti niin, että kysyttiin mitä tahansa huomautusta. Allekirjoituksen puuttuminen yhdestä laskusta ei normaalisti anna riittävää syytä huomautukseen tilintarkastuskertomuksessa, joka on julkinen asiakirja.

4 TULOSEN TULKINTAA JA JOHTOPÄÄTÖKSET

Tämän tutkimuksen tarkoituksena oli kartoittaa kalastusalueilla koettuja taloushallinnon ongelmia. Aihepiirit koskivat omistaja- ja viehekorvauksia, kalastusalueiden rahoitusta, tiedonkulkua ja ohjeistusta sekä kalastusalueiden talouden valvontaa. Selkeimmäksi ongelmaksi nousi rahoituksen riittämättömyys, mistä viitteitä antoivat jo aikaisemmat kalastusalueita koskevat tutkimukset. Rahoituksen riittävydestä tosin oltiin hieman eri mieltä TE-keskuksittain tarkasteltuna, vaikkakin yleisen mielipiteen mukaan rahoitusta on turhan niukasti. Suomen yli 220 kalastusalueella on hyvin vaihtelevat olosuhteet, joten on vaikea jakaa määrärahoja kaikkia tyydyttävällä tavalla. Kalastuskorttivarojen ja määrärahojen laskeva suuntaus hintojen jatkuvasti noustessa on kuitenkin haaste, johon kaikki kalastusalueet eivät välttämättä pysty vastaamaan. Kaikki kalastusalueet eivät kykene kyselyn perusteella selviämään lakisääteisistä tehtävistään. Rahoitusta tulisi saada lisää, mutta myös esimerkiksi kalastusalueiden ja osakaskuntien yhdistymiset olisivat mahdollinen askel eteenpäin. Ministeriön tulisi paitsi osallistua määrärahojen muodossa yhdistymisistä aiheutuviin kuluihin, niin myös selventää, miten yhdistymiset vaikuttaisivat kalastusalueiden rahoitukseen.

Kalastusalueiden tulee laatia vuosittain toiminta- ja varainkäyttösuunnitelma. Koska määrärahat ovat useimmille kalastusalueille tärkein tulolähde, ovat kalastusalueiden suunnitelmat niistä riippuvaisia. On haasteellista suunnitella toimintaa ja taloutta, kun määrärahat eivät ole etukäteen tiedossa. Määrärahojen vaihtelevuus vuodesta toiseen vaikeuttaa myös pitkän aikavälin suunnittelua. Kalastusalueiden toiminnan kehittämiseksi olisi kuitenkin tärkeää, että kalastusalueilla pystyttäisiin tekemään pitkäjänteisiä suunnitelmia alueen kalatalouden edistämiseksi.

Yksi kalastusalueiden tärkeimpiä tehtäviä on alueen käyttö- ja hoitosuunnitelman laatiminen ja toteuttaminen. Kalastusalueiden toiminta pohjaa suunnitelmaan ja myös viranomaiset käyttävät sitä apuna esimerkiksi aluetta koskevissa ympäristölupapäätöksissään. Koska valtiovalta on säätänyt kalastusalueen lakisääteiset tehtävät, tulee sen myös myöntää riittävät varat tehtävien täyttämiseksi. Kalastusalueille hyvin oleellinen ja tärkeä käyttö- ja hoitosuunnitelma on pystyttävä päivittämään. Se on myös tärkeä osa toiminta- ja varainkäyttösuunnitelmaa ja pidemmän aikavälin suunnitelmia. Määrärahojen myöntö käyttö- ja hoitosuunnitelman päivit-

tämistä varten vaihtelee TE-keskuksittain, ja olisi hyvä, että käytännöt yhtenäistettäisiin eri puolella Suomea.

Kalastuksen lainmukaisuuden valvonta on myös kalastusalueiden tehtävä, joka on varojen puutteessa jäänyt liian vähälle. Monilla kalastusalueilla valvonta on riittämätöntä, sillä varat eivät siihen riitä. Kalastuksenvalvonta on tärkeää paitsi mm. kalastusmääräysten noudattamisen valvonnassa ja kalastajien valistamisessa, niin myös kalastuskorttimaksuvarojen kertymän vuoksi. Kalastusalueet haluaisivat itsekin lisätä valvontaa, mutta varojen puuttuessa se on jäänyt pääosin tekemättä. Kalastuksenvalvojien oikeuksien tulisi olla selkeästi määritetty ja heillä tulisi olla riittävä koulutus tehtävään.

Vaikka rahoituksen riittämättömyys on ongelma monille kalastusalueille, ei se ole sitä kaikille. Muut tulonlähteet kuin määrärahat, esimerkiksi lupatulot ovat joillakin alueilla merkittäviä, ja jotkut kalastusalueet ovat pystyneet jopa työllistämään muitakin kuin isännöitsijän. Usein lupatulot ja sopimuksin saadut korvausvarat on sovittu käytettäväksi istutuksiin ja kalavesien hoitoon, joten varoja ei käytetä lakisääteisten tehtävien suorittamiseen, kuten ei pitäisikään. Toisaalta kalastusalueet ovat sopeuttaneet toimintansa saatujen määrärahojen mukaan.

Kalastusalueiden tilikausi on normaalisti kalenterivuosi. Koska ministeriö ja siten myös TE-keskukset myöntävät määrärahat vasta keväällä, on alkuvuoden lakisääteisten tehtävien kuluihin jätettävä osa edellisvuoden määrärahoista. Näin määrärahoja joudutaan siirtämään seuraavalle vuodelle. Jos määrärahoja koskevat kirjaukset kirjanpidossa on tehty oikein, ei tämä ole suuri ongelma, mutta helpompaa olisi toimia, jos määrärahat olisivat käytössä heti tilikauden alusta.

Kalastusalueiden kirjanpitokäytännöt ovat olleet kirjavia koko kalastusalueiden toiminnan ajan. Kalastusalueiden taloushallinnon kehittämishankkeen laatimat suositukset taloushallinnon järjestämiseksi antavat selkeät ohjeet esimerkiksi kirjanpitokirjausten tekoon. Hankkeen tavoitteena oli yhtenäistää omistajien varoja ja valtionapujen käyttöä koskevia käytäntöjä. Ministeriö on ohjeistanut, että suositukset tulisi ottaa käyttöön, mutta haasteena on saada kalastusalueet motivoitua suositusten noudattamiseen. Monelle tilitoimistolle ja kirjanpitäjälle uudet suositukset ovat myös helpotus, sillä ne antavat selkeät ohjeet oikeista kirjauksista. Suosituksissa valotetaan lisäksi määrärahojen ja omistaja- ja viehekorvausten omalaatuista

luonnetta, mikä lienee avuksi ainakin kalastusalue toimintaa tuntemattomille tilitoimistoille. Olisi siis suotavaa, että isännöitsijät välittäisivät tiedon uusista suosituksista tilitoimistoille. Suositusten käyttöönotto helpottaa myös TE-keskusten työtä kalastusalueiden tilityksien tarkastamisessa. Samalla ne yhdenmukaistavat taloushallintoon liittyvää ohjeistusta, joka koettiin jossain määrin epäyhdenmukaiseksi lähteestä riippuen.

Vaikka uudet suositukset helpottavat monien työtä yhtenäisempien käytäntöjen myötä, jotkut kokevat ne myös byrokratian huipentumaksi. Eräs isännöitsijä kirjoitti: ”*De nya förordningarna om bokföringen är som en excess i byråkrati*“. Kirjoittaja toivoi kalastusalueille yksinkertaistettua kirjanpitoa uusien ohjeiden sijaan. Kirjanpitolain mukaan ammatinharjoittajan ei tarvitse tehdä kahdenkertaista kirjanpitoa, mutta vastaavan menettelytavan salliminen kalastusalueille vaatisi lakimuutoksen. Lisäksi valtionapujen käyttöä on pystyttävä valvomaan, joten kirjanpitolain ja –asetuksen noudattamisen vaatiminen on hyvin perusteltua.

Kalastusalueiden hallintoa valitettiin muutenkin turhan työlääksi: ”*Korvausten jakaminen ja erityisesti rahoitus ovat hyvin byrokraattisia ja paljon hallintotyötä vaativia.*” Virkavastuulla toimiminen teettää väistämättä töitä mm. tiedoksiantomenettelyineen, mikä ei välttämättä houkuttele uusia toimijoita mukaan kalastusalueiden toimintaan. Toisaalta hallintoasioita koskevat lait ja ohjeistukset eivät ole sinänsä vaikeita, mutta tietämättömyys niistä saattaa aiheuttaa epäselvyyksiä. Uuteen kalastuslakiin kannattaisi kuitenkin harkita kalastusalueille kevenystä hallintomenettelyasioissa, kuten ensimmäisessä taloushallintohankkeessa jo suositeltiin, jolloin kalastusalueille jäisi enemmän voimavaroja kalatalouden edistämiseen. Kalastusalueiden toimijat ovatkin yleensä enemmän kiinnostuneita kalavesistä kuin hallinnosta ja talousasioista, eikä heiltä voida vaatia alan koulutusta, mutta vastuu heillä kuitenkin on niihin liittyvistä asioista. Siksi on hyvä, että varsinkin isännöitsijöillä on halukkuutta erityisesti hallintomenettelyyn liittyvään koulutukseen. Koulutuksessa tulee ottaa huomioon erityisesti kalastusalueet, jotka eivät ole neuvontajärjestöjen isännöimiä.

Kalastusalueiden puheenjohtajista lähes viidennes (29 kpl) oli syntynyt 1920- tai 1930-luvuilla. Moni tämän ikäinen on hyväkuntoinen, mutta kalastusalueilla on haasteena löytää tulevaisuudessa uusia toimijoita mukaan kalastusalueiden toimintaan ja toimielimiin. Sitä kautta myös kalastusalueiden toiminta saadaan kehittymään mm. yhdistämällä pienimpiä kalastusalueita ja lisäämällä yhteistyötä muiden kalastusalueiden ja toimijoiden kanssa. On kui-

tenkin tärkeää, että pitkään kalastusalueiden toiminnassa mukana olleiden tietämys ja kokemus saadaan siirrettyä seuraaville sukupolville.

Omistaja- ja viehekorvaukset tuntuivat herättävän vastaajissa monenlaisia tunteita. Niiden käsittely kirjanpidossa on ollut epäselvää, eikä niiden todellinen luonne ”toisen rahoina” ole ollut aivan selvä. Kalastusalueiden rajalliset voimavarat huomioon ottaen olisi kohtuullista, että vesialueiden omistajat ilmoittaisivat yhteystietonsa kalastusalueille, jotta omistajille kuuluvat maksut voitaisiin maksaa. Yhteystietojen puuttumisesta huolimatta monet kalastusalueet ovat virallisen tiedotusmenettelyn kautta pystyneet jakamaan kaikki korvaukset omistajille, ja joillakin kalastusalueilla puolestaan on tiedossa kaikkien vesialueiden omistajien yhteystiedot. Näin niille ei ole jäänyt taseisiin pyörimään tilittämättömiä korvauksia lainkaan.

Vesialueiden omistajien yhteystietojen selvittämisessä voitaisiin tehokkaammin käyttää hyväksi maanmittauslaitoksen kiinteistötietojärjestelmää. Tarvittavien tietojen tulisi löytyä sieltä, ja tietojen on oltava edullisesti viranomaisten (kalastusalueiden) käytettävissä. Käytännössä asiaan liittyy kuitenkin ongelmia: kiinteistötietojärjestelmästä saattaa kyllä löytyä tieto vesialueen omistajasta, mutta yhteystiedot eivät välttämättä ole ajantasaiset, sillä esimerkiksi väestörekisterin tiedot eivät automaattisesti päivyty kiinteistötietojärjestelmään.

Suosituksen mukaan tilittämättömät korvaukset tulisi tallettaa lääninhallituksen tilille. Tallettaminen on niin kallista, ettei kalastusalueen kannata kustannussyistä välttämättä tehdä talletuksia joka vuosi. Kymmenen vuoden talletusaika lääninhallituksen tilillä on myös liian pitkä, ja sitä kannattaisi lyhentää esimerkiksi kolmeen vuoteen kalastusalueiden ensimmäisen taloushallintohankkeen suosituksen mukaisesti. Kalastusalueiden tileillä olevat tilittämättömät korvaukset tulisi saada kalastusalueiden käyttöön, ja jos talletusaika lääninhallituksessa olisi lyhyempi, voisivat kalastusalueet tallettaa tileillään olevat varat sinne muutamaksi vuodeksi saadakseen ne sitten kalastusalueen käyttöön. Lääninhallitukseen tallettamisesta tarvittaisiin tosin ensin kunnon ohjeet. On tietysti vaikea sanoa, kuinka paljon kalastusalueet ovat todellisuudessa näitä varoja käyttäneet omaan toimintaansa ja kuinka paljon niitä käytetään eräänlaisena vararahastona.

Tilittämättömien korvausten ongelman poistaisi se, että kaikki omistaja- ja viehekorvaukset maksettaisiin suoraan kalastusalueille, jos ne voitaisiin käyttää kaikkien vesialueiden käyttäji-

en hyväksi, tai vaihtoehtoisesti vesialueiden omistajat voitaisiin velvoittaa ilmoittamaan yhteys- ja tilitietonsa, mikäli ne varoja haluavat. Nämä ratkaisut myös vähentäisivät byrokratiaa, jota moni vastaaja moitti. Kaiken kaikkiaan tilittämättömissä korvauksissa on kuitenkin kyse pienistä varoista, joten niiden käsittelemiseksi tulisi kehittää joustavia menetelmiä.

Kalastuslain 70 § määrittää kalastusalueelle kolme toimielintä: kalastusalueen kokous, hallitus ja isännöitsijä. Kalastusalueen kokous voi siirtää osan tehtävistään hallitukselle, joka voi siirtää osan tehtävistä edelleen isännöitsijälle. Muutamalla kalastusalueella isännöitsijänä ja hallituksen puheenjohtajana toimi sama henkilö, mikä voi aiheuttaa esteellisyysoongelmia ja lisätä virheen mahdollisuuksia. Tutkimustulokset paljastivat, että yllättävän monella kalastusalueella isännöitsijä sekä hyväksyi että maksoi laskut. Asiaan pitäisi puuttua, sillä väärinkäytöksen mahdollisuus on aina suurempi, kun sisäisessä valvonnassa on puutteita. Vaikka sama henkilö usein sekä hyväksyi että maksoi laskut, tuntuu järjestelmä toimivan hyvin, sillä ongelmia oli ollut tuskin lainkaan tai vaihtoehtoisesti niitä ei ole havaittu. Ongelmien syntymistä ovat todennäköisesti estäneet pienet käsiteltävät varat ja luottamus toimihenkilöiden välillä.

Kalastuslain 78 §:ssä todetaan, että kalastusalueen ohjesäännössä on mainittava tilintarkastuksen suorittaminen. Tarkempia viittauksia tilintarkastuksen sisällöstä ei laissa anneta, joten kyseistä lainkohtaa lienee tulkittava siten, että kalastusalueiden tilintarkastuksessa on sovellettava tilintarkastuslakia. (Airaksinen & Heinimaa 2008.) Vuonna 2007 säädetyssä uudessa tilintarkastuslaissa pienet toimijat vapautettiin kokonaan tilintarkastuksesta, mutta esimerkiksi yhteisön säännöissä voidaan määrätä tilintarkastuksesta (TilintarkastusL 4 §). Tilintarkastuslain 57 §:ä tulkiten kalastusalueilla sovelletaan vanhan tilintarkastuslain säännöksiä tilintarkastajan valintaan ja tilintarkastukseen niinä tilikausina, jotka päättyvät viimeistään 31.12.2011. Kalastusalueilla voidaan siis toistaiseksi käyttää ns. maallikotilintarkastajia, mutta vuoden 2012 alusta ne vapautuisivat uuden tilintarkastuslain mukaan tilintarkastuksesta. Mikäli kalastusalueiden tilintarkastusvelvollisuus säilytetään kalastuslain 78 §:n perusteella, on kalastusalueiden käytettävä uuden tilintarkastuslain mukaisesti 1.1.2012 alkavalta tilikaudelta lähtien ammattitilintarkastajaa, mikä saattaa kohtuuttomasti lisätä kalastusalueiden hallintokuluja.

Yhdistykset jätettiin uuden tilintarkastuslain ulkopuolelle, joten niissä sovelletaan kumottavan tilintarkastuslain säännöksiä muun kuin auktorisoidun tilintarkastajan valintaan ja tällaisen

tilintarkastajan suorittamaan tilintarkastukseen (TilintarkastusL 57 §). Samalla alettiin valmistella uutta yhdistyslakia, jossa tarkoituksena on määrätä myös yhdistysten tilintarkastuksesta.

Yhdistyslain tarkistamistyöryhmä esitti tuoreessa työryhmämietinnössään, että pienten yhdistysten niin sanotun maallikkotilintarkastuksen tilalle luotaisiin yhdistyslaissa uusi tarkastuksen muoto, toiminnantarkastus. Toiminnantarkastus korvaisi nykyisen maallikkotilintarkastuskäytännön ja mahdollistaisi pienissä yhdistyksissä nykyisen kaltaisen tarkastuskäytännön jatkamisen. Toiminnantarkastuksen tavoitteet olisivat samat kuin tilintarkastuksen, mutta tarkastuksen sisällölle eikä tarkastajan kelpoisuudelle asetettaisi niin pitkälle meneviä vaatimuksia kuin tilintarkastukselle ja tilintarkastajalle. Laissa myös korostettaisiin hallituksen vastuuta sisäisen valvonnan järjestämisestä. Avustusta saavien yhdistysten osalta on huomattava, että avustuksenantaja voi asettaa avustuksen saamiselle ehtoja, kuten vaatimuksen siitä, että yhdistyksessä on suoritettava toiminnantarkastus tai varsinainen tilintarkastus. Työryhmän mietintö on tällä hetkellä lausuntokierroksella ja siihen esitettiin työryhmässä useita eriäviä mielipiteitä liittyen esimerkiksi toiminnantarkastuksen tarpeellisuuteen. (Työryhmämietintö 2008:3 Yhdistyslain tarkistaminen.)

Kalastusalueet ovat verrattavissa pieniin yhdistyksiin, eikä niiden nähtävästi tarvitsisi työryhmän esityksen mukaan suorittaa tilintarkastusta, vaan sen sijaan toiminnantarkastus. Koska kalastusalueet saavat valtionapuna maksettavia määrärahoja, voidaan niiltä vaatia tietynlaista tarkastusta. Toisaalta uudentyyppisiltä toiminnantarkastajilta ei vaadita osaamista senkään vertaa kuin nykyisin maallikkotilintarkastajilta, joten jos toiminnantarkastus otettaisiin kalastusalueilla käyttöön, olisi toiminnantarkastajille laadittava ohjeistus kalastusalueen tarkastuksesta.

Kalastusalueiden ohjeistus taloushallintoasioissa on siinä mielessä helppoa, että ohjeet voivat olla kaikille samanlaiset. Sen sijaan monissa muissa kalastusalueen lakisäätelisissä tehtävissä joudutaan ottamaan huomioon kalastusalueiden erilaiset olosuhteet ja toimintaympäristö, koko ja toimijoiden aktiivisuus sekä kalavesien hoitotavoitteet. Kalastusalueet kokivat TE-keskukset ja kalatalousneuvonnan hyviksi taloushallintoon liittyviksi tietolähteiksi. Nykyiset käytännöt ovat siis toimineet kalastusalueille tiedotettaessa kohtuullisen hyvin. Jatkossa kannattaisi panostaa myös sähköisiin tiedonvälityskanaviin. Esimerkiksi Kalatalouden Keskusliiton ahven.net voisi olla sellainen sivusto, jota voitaisiin enemmän käyttää sekä kalastusaluei-

den että osakaskuntien tiedottamisessa. Sen käyttöön tulisi ohjata ja sen toimintaperiaatteet, kustannukset ja kustannusten maksajat pitäisi määrittellä.

Ministeriön tavoitteena on kalastusalueiden toimintaedellytysten turvaaminen ja kalastusalueiden ohjaus. Talouden ohjausta auttavat mm. uudet suositukset, mutta toimintaedellytysten turvaamiseksi tarvitaan lisää rahoitusta, mikä tulisi ottaa huomioon kalastuslain uudistuksessa. Myös rakenteelliset uudistukset, kuten kalastusalueiden yhdistymiset, olisivat järkeviä. Oletuksena ennen tämän tutkimuksen tekoa oli, että kalastusalueilla ei ole suuria taloushallinnon ongelmia. Tämän vahvistaa erään vastaajan kommentti: *”Ei muita ongelmia, mutta rahaa pitäisi olla enemmän käytettävissä.”*

5 POHDINTAA

Tämä tutkielma tehtiin Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitoksen toimeksiantona maa- ja metsätalousministeriön rahoittaman Kalastusalueiden taloushallinnon kehittämishankkeen osana. Hanke liittyy kalastuslain uudistukseen. Tutkimuksen tuloksena saatiin paljon tietoa kalastusalueista ja niiden toimijoiden kokemista ongelmista taloushallinnossa. Tulokset ovat hyödyllisiä toimeksiantajalle ja muille kalatalousalan toimijoille. Myös kalastusalueiden toimintaa voidaan kehittää tämän tutkimuksen tulosten perusteella. Lisäksi tuloksista valmistui raportti, jota kalastusalueiden taloushallinnon kehittämishankkeen ohjausryhmä voi käyttää oman raporttinsa ja suositustensa pohjana ja joka julkaistaneen RKTL:n internetsivuilla.

Tutkimuksen päätulos liittyy rahoitukseen, jota yleisesti ottaen katsottiin olevan liian vähän. Mielipiteet kuitenkin hajautuivat ja osa vastaajista piti rahoitusta riittävänä. Tuloksista oli nähtävissä, että keskimääräistä vähemmän toimintamäärärahaa saaneet kalastusalueet olivat lakisääteisten tehtäviensä kanssa useammin vaikeuksissa kuin muut kalastusalueet. Onkin syytä pohtia, kannattaako nykyisen kaltaista kalastusaluejärjestelmää ylläpitää, sillä toiminta ei näyttäisi olevan kovin kustannustehokasta. Lisäksi kalastusalueet toimivat julkisen vallan käyttäjinä lakisääteisissä tehtävissään, ja niiden olisi pystyttävä takaamaan tasavertainen kohtelu kaikille kansalaisille. On kohtuutonta pyytää ketään tekemään tällaista talkootyönä.

Tutkimus toteutettiin postikyselynä. Vastausprosentti nousi yli 70 prosenttiin, mitä voidaan pitää hyvänä tuloksena. Vastausprosentti olisi voinut olla korkeampi, jos kyselylomake olisi ollut lyhyempi ja vähemmän työläämpi täyttää, jolloin olisi tietysti saatu kerättyä tietoa vähemmän. Kyselylomakkeen tekeminen oli ensikertalaiselle haastavaa jo sen vuoksi, että kalastusalueet olivat minulle tutkielman tekemistä aloittaessani tuntemattomia. Haastavaa oli myös yhteisen kielen löytäminen taloushallintoasioissa vastaajien kanssa. Omat vaatimuksensa toivat aikataulut, jotka eivät toimeksiantogradussa koskaan ole vain gradun tekijästä kiinni.

Vastauslomakkeista näki, että osa vastaajista oli käyttänyt vastaamiseen aikaa ja vaivaa, kun taas toiset olivat täyttäneet lomakkeen nopeasti. Moneen kysymykseen kaikki eivät olleet vastanneet, mutta yleensä puuttuvia vastauksia oli vain muutamia. Pariin kysymykseen oli jäänyt pieni epäselvyys, mutta mielestäni kysymykset olivat selkeitä ja ymmärrettäviä ja niissä kysyttiin yhtä asiaa kerrallaan.

Tutkimuksen tuloksista saatiin vastaukset alussa määriteltyihin tutkimuksen osakysymyksiin:

- Rahoitusta kaivataan lisää, mutta myös rahoitukseen tyytyväisiä löytyy. Joillakin kalastusalueilla jää osa lakisääteisistä tehtävistä suorittamatta varojen puutteen vuoksi ja jotkut kalastusalueet joutuvat käyttämään omia varojaan lakisääteisiin tehtäviin. Lisärahoitus käytettäisiin pääasiassa käyttö- ja hoitosuunnitelmaan ja kalastuksen valvontaan.
- Omistaja- ja viehekorvauksia ei ole kalastusalueiden tileillä kovin suuria summia, mutta vielä vähemmän niitä on lääninhallituksen tilillä.
- Kirjanpidon ohjeistukseen kaivataan selkeyttä ja yhdenmukaisuutta.
- Sopivimmat tiedonvälityskanavat kalastusalueille taloushallintoasioista tiedotettaessa ovat TE-keskukset ja kalatalousneuvonta.
- Taloudenpidossa isännöitsijällä on liian suuri rooli, ja talouden sisäinen valvonta on melko vähäistä.
- Alueellisia eroja on esitetty tutkimuksen eri vaiheissa, mutta selkeitä eroja ei tullut ilmi. Mainita voisi Uudenmaan, missä oli paljon tilittämättömiä korvauksia sekä lääninhallituksessa että kalastusalueiden omilla tileillä ja missä oltiin tyytymättömiä saatuun rahoitukseen, kun taas Pohjois-Savossa tilanne oli päin vastainen.

Tällä hetkellä valmistellaan kalastuslain uudistusta, ja sen yhteydessä tulisi selkeästi määrätä kalastusalueiden kirjanpitovelvollisuudesta sekä tilien ja toiminnan tarkastuksesta. Lisäksi kalastusalueiden organisaatiomuodon ja verotuksellisen statuksen määrittäminen olisivat tärkeitä. Kalastusalueiden tavoitteena on edistää ja yhtenäistää vesialueiden kalataloudellista käyttöä ja hoitoa. Jotta tavoitteen toteutuminen olisi mahdollista, tulee kalastusalueiden rahoitusta lisätä tai tehdä rakenteellisia uudistuksia koko kalastusaluejärjestelmään.

Kalastusalueista on olemassa melko vähän kattavaa tietoa ja tulevaisuudessa olisikin hyvä selvittää kalastusalueiden asioita muutaman vuoden välein. Tämän tutkimuksen lisäksi kalastusalueiden taloushallintohankkeessa analysoidaan kyselylomakkeella kerättyä kalastusalueiden talousinformaatiota ja kehitetään kalastusalueille sopivia talousseurantamittareita sekä laaditaan suosituksia kalastusalueiden taloushallinnon kehittämiseksi. Lisäksi RKTL on käynnistänyt laajan Luonnonvarat ja yhteiskunta –tutkimusohjelman, jossa tutkitaan mm. taloudellisten ohjauskeinojen vaikutuksia kalataloudessa.

LÄHTEET

- Airaksinen, M. & Heinimaa, P. 2007. Kalastusalueiden taloushallinnon kehittämishanke I. Loppuraportti. Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos. Jyväskylä. Viitattu 3.10.2008.
http://www.rktl.fi/www/uploads/Talous%20ja%20yhteiskunta/kalastusalueiden_taloushallinnon_kehittamishanke_loppuraportti_15.2.2007.pdf.
- Airaksinen, M. & Heinimaa, P. 2008. Suositukset kalastusalueiden taloushallinnon järjestämiseksi: kalastusalueiden taloushallinnon kehittämishanke I. Riista- ja kalatalous – Selvityksiä 6/2008. Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos. Tampereen yliopistopaino.
- Autio, J. 2002. Kalastusalueet lain mukaisina yhteistyöeliminä – opastusta kalastusalueella toimiville. Suomen Vapaa-ajankalastajien Keskusjärjestö Valistusjulkaisuja 1/2002. Erikoispaino Oy.
- Heikkilä, T. 2005. Tilastollinen tutkimus. Helsinki: Edita Prima Oy.
- Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2007. Tutki ja kirjoita. 13. osin uud. p. Keuruu: Otavan kirjapaino.
<http://www.inarinkalastusalue.fi/> Päivitys tuntematon. Viitattu 4.8.2008.
- Jääskeläinen, J. 2007. Etelä-Savon kalastusalueiden luottamusmiessuostuksen näkemyksiä, kokemuksia ja ajatuksia kalastusalue toiminnasta vuonna 2006. ProAgria Etelä-Savo ry, Mikkelin kalatalouskeskus. Etelä-Savon TE-keskuksen julkaisuja 2/2007.
- Kallio, M., Nielsen, A., Ojala, M., Saukko, P. & Säskilähti, J. 2007. Arvonlisävero 2007. Helsinki: Edita Prima Oy.
- Keski-Suomeen tuli 280 000 kalakorttieuropa. Keski-suomalainen 24.4.2008.
- Kiviluoto, M. & Kovanen, J. 2005. Toimintaopas kalastusalueille. Keski-Suomen TE-keskuksen julkaisuja B2.
- Kuusiniemi, K., Ekroos, A., Kumpula, A. & Vihervuori, P. 2001. Ympäristöoikeus. Juva: WSOY.
- Linnakangas, E. & Juanto, L. 2004. Arvonlisävero ja muu kulutusvero. 4. uud. p. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.
- Maa- ja metsätalousministeriö. Päivitys tuntematon. Kalastajan ABC – tärkeimmät termit selityksineen. Viitattu 3.10.2008.
http://www.mmm.fi/fi/index/etusivu/kalastus_riista_porot/vapaa_ajankalastus/kalastajan_abc.html
- Munne, P. 2000. Kalatalousalan järjestöjen toiminnan rahoittaminen kalastuksenhoitomaksuvaroista. Maa- ja metsätalousministeriön selvitys.
- Rosbäck, G. 2008. Huolellinen yhdistys välttää veroyllätykset. Taloustaito 5/2008.
- Salmi, J., Salmi, P. & Muje, K. 2002. Kalastuskuntien ja alueiden profiilit vuonna 1999. Valtakunnallisten postikyselyiden tuloksia. Kala- ja riistaraportteja nro 247. Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos.
- Sipponen, M. 1999. The Finnish Inland Fisheries System The Outcomes of Private Ownership of Fishing Rights and of Changes in Administrative Practices. Jyväskylän yliopisto. Matemaattis-luonnontieteellinen tiedekunta. Väitöskirja.
- Sipponen, M. 1995. Fisheries regions - a tool for more effective fisheries management? Aqua Fennica 25, 77-91.
- TE-keskus 2007a. Kalatalous. Viitattu 25.2.2008. <http://www.te-keskus.fi/Public/?contentid=626&nodeid=10683&area=7644>.

- TE-keskus 2007b. Kalastusalueet. Viitattu 25.2.2008. <http://www.te-keskus.fi/Public/?nodeid=10702&area=7644>.
- Vapaa-ajankalastajat harmaantuvat. Keski-suomalainen 1.3.2008.
- Verohallinto 2005. Talkootyön verotus. Verohallinnon ohjeita Drno 508/32/2005. 12.10.2005. Viitattu 3.10.2008. <http://www.vero.fi/default.asp?article=4195&language=FIN>.
- Vesa, R., Poskiparta, M., Kilpinen, K., Regelin, J., Liekonen, E. & Myllylä, M. 2006. Kalastusalue toiminnan käsikirja. Kalatalouden Keskusliitto n:o 156. Vammalan kirjapaino Oy.
- Virkistyskalastus Suomessa nyt ja tulevaisuudessa. Maa- ja metsätalousministeriö, kala- ja riistaosasto. MMM:n julkaisu 58/2002.
- Yhdistyslain tarkistamistyöryhmän mietintö 2008:3. Oikeusministeriö. Viitattu 22.9.2008. http://www.om.fi/Satellite?blobcol=urldata&blobheader=application/pdf&blobheadername1=Content-Disposition&blobheadername2=Content-Length&blobheadervalue1=inline; filename=OMTR_2008_3.pdf&blobheadervalue2=332772&blobkey=id&blobtable=MungoBlobs&blobwhere=1212929466849&ssbinary=true&SSURIapptype=BlobServer&SSURIcontainer=Default&SSURIsession=false&SSURIsscontext=Satellite Server.

LAIT JA HALLITUKSEN ESITYKSET

- Arvonlisäverolaki 30.12.1993/1501.
- Hallintolaki 6.6.2003/434.
- Kalastusasetus 30.12.1982/1116.
- Kalastuslaki 16.4.1982/286.
- Kirjanpitoasetus 30.12.1997/1339.
- Kirjanpitolaki 30.12.1997/1336.
- Laki viranomaisten toiminnan julkisuudesta 21.5.1999/621.
- Tilintarkastuslaki 13.4.2007/459.
- Tuloverolaki 30.12.1992/1535.
- Valtionavustuslaki 27.7.2001/688.
- HE 63/2001 Hallituksen esitys Eduskunnalle valtionavustuslaiksi ja laiksi valtion talousarvion osta annetun lain 7 c §:n muuttamisesta.

KESKUSTELUT/HAASTATTELUT JA OHJAUSRYHMÄN KOKOUKSET

- Keski-Suomen TE-keskuksen kalatalousjohtaja Matti Sipponen ja kalatalousyksikön tarkastaja Marketta Kiviluoto 31.1.2008.
- Keski-Suomen TE-keskuksen tarkastaja Marketta Kiviluoto 15.2.2008.
- Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos, Jyväskylän riistan- ja kalantutkimuksen yksikönjohtaja Petri Heinimaa 19.2.2008.
- Kalastusalueiden taloushallintohanke II ohjausryhmän kokous 12.3.2008: Pj. Matti Sipponen, Keski-Suomen TE-keskus; Risto Vesa, Kalatalouden Keskusliitto; Jarmo Mononen, Pohjois-Savon kalatalouskeskus; Seppo Reponen, Etelä-Savon TE-keskus; Marketta Kiviluoto, Keski-Suomen TE-keskus; Risto Tarikka, Suomen vapaa-ajankalastajien keskusjärjestö; Eija Kirjavainen, Maa- ja metsätalousministeriö; Päivi Eskelinen, Marko Paloniemi ja Petri Heinimaa, Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos; Tuire Mäki, Jyväskylän yliopisto.

- Pohjois-Savon kalatalouskeskuksen toiminnanjohtaja Jarmo Mononen 18.3.2008.
- Kalastusalueiden taloushallintohanke II ohjausryhmän kokous 9.6.2008: Pj. Matti Sipponen, Risto Vesa, Jarmo Mononen, Seppo Reponen, Marketta Kiviluoto, Mikko Airaksinen, Prizztech Oy, Marko Paloniemi, Petri Heinimaa, Tuire Mäki.
- Kalastusalueiden taloushallintohanke II ohjausryhmän kokous 28.8.2008: Pj. Matti Sipponen, Risto Vesa, Jarmo Mononen, Seppo Reponen, Marketta Kiviluoto, Risto Tarikka, Petri Heinimaa, Tuire Mäki.
- Kalastusalueiden taloushallintohanke II ohjausryhmän kokous 6.10.2008: Pj. Matti Sipponen, Risto Vesa, Jarmo Mononen, Seppo Reponen, Marketta Kiviluoto, Risto Tarikka, Mikko Airaksinen, Prizztech Oy, Petri Heinimaa, Tuire Mäki.

TAULUKOT JA KUVIOT

TAULUKKO 1 TE-keskusten kalatalousyksiköiden alueille kuuluvat kalastusalueet

TAULUKKO 2 Kalastusalueiden vesialueiden kokonaispinta-ala

TAULUKKO 3 Äänioikeutetut edustajat kalastusalueen kokouksessa

TAULUKKO 4 Viimeisimmässä kalastusalueen kokouksessa läsnä olleet äänioikeutetut edustajat

TAULUKKO 5 Kalastusalueiden puheenjohtajien ammatti

TAULUKKO 6 Lääninhallituksen tilille talletetut omistaja- ja viehekorvaukset

TAULUKKO 7 Tilittämättömät omistaja- ja viehekorvaukset kalastusalueiden tileillä

TAULUKKO 8 Muiden tulojen kuin toimintamäärärahojen käyttö lakisääteisiin tehtäviin

TAULUKKO 9 Kalastusalueiden saamat toimintamäärärahat ja sopivaksi katsottu toimintamääräraha lakisääteisiä tehtäviä varten

TAULUKKO 10 Kalastusalueiden laskujen hyväksyjät

KUVIO 1 Arvonlisäverovelvollisuus TE-keskuksittain

KUVIO 2 Syyt siihen, miksi tilittämättömiä korvauksia ei ole talletettu lääninhallitukseen

KUVIO 3 Pitäisikö korvausten jako siirtää kalastusalueilta TE-keskuksille

KUVIO 4 Omistaja- ja viehekorvauksia saaneet ja korvaukset sopimuksella luovuttaneet keskimäärin/kalastusalue/kpl

KUVIO 5 Vastaajien mielipiteet rahoitusväittämiin

KUVIO 6 Isännöitsijöiden mielipide TE-keskuksittain väittämään ”Kalastusalueella on lakisääteisiin tehtäviinsä nähden riittävät varat”

KUVIO 7 Isännöitsijöiden mielipide väittämään ”Kalastusalueella on lakisääteisiin tehtäviinsä nähden riittävät varat” toimintamäärärahan mukaisesti luokiteltuna

KUVIO 8 Puheenjohtajien mielipide väittämään ”Kalastusalueella on lakisääteisiin tehtäviinsä nähden riittävät varat” toimintamäärärahan mukaisesti luokiteltuna

KUVIO 9 Kalastusalueiden keskimäärin vuosina 2004–2006 saamat toimintamäärärahat ja isännöitsijöiden sopivaksi katsoma toimintamääräraha TE-keskuksittain

KUVIO 10 Lisätoimintamäärärahan käyttökohteet puheenjohtajien mielestä

KUVIO 11 Lisätoimintamäärärahan käyttökohteet isännöitsijöiden mielestä

KUVIO 12 Puheenjohtajien taloushallintoon liittyvä tiedonsaanti

KUVIO 13 Isännöitsijöiden taloushallintoon liittyvä tiedonsaanti

KUVIO 14 Isännöitsijöiden taloushallintoon liittyvä tiedonsaanti TE-keskukselta TE-keskuksittain

LIITE 1 Kalastusalueiden isännöitsijöille lähetetty kyselylomake

KALASTUSALUEIDEN TALOUSTILANTEEN JA -ONGELMIEN KARTOITUS

Kysely kalastusalueen isännöitsijälle
21.4.2008

TAUSTATIEDOT

Ympyröikää oikea vastausvaihtoehto.

1. Päätoimenne on
 1. Kalatalousneuvonnassa
 2. Muualla, missä _____
2. Työsuhteenne kalastusalueeseen on
 1. Työsuhde (palkka/palkkio)
 2. Toimeksianto (maksetaan yritykselle/työnantajalle)
 3. Talkoo (palkkaa ei makseta, kulut korvataan)
3. Minkä TE-keskuksen kalatalousyksikön alueelle kalastusalue hallinnollisesti kuuluu?
 1. Etelä-Savo
 2. Häme
 3. Kaakkois-Suomi
 4. Kainuu
 5. Keski-Suomi
 6. Lappi
 7. Pohjanmaa
 8. Pohjois-Karjala
 9. Pohjois-Savo
 10. Uusimaa
 11. Varsinais-Suomi
4. Kuuluuko kalastusalueeseen, jolla toimitte, merialueita?
 1. Kyllä
 2. Ei
5. Asutteko vakituisesti kalastusalueen alueella?
 1. Kyllä
 2. En
6. Kalastatteko alueella säännöllisesti?
 1. Kyllä
 2. En
7. Vastaajan sukupuoli
 1. Mies
 2. Nainen
8. Vastaajan syntymävuosi _____
9. Onko Teillä kirjanpitoon liittyvää koulutusta?
 1. Kyllä
 2. EiJos kyllä, millaista koulutusta _____
10. Haluaisitteko kirjanpitoon liittyvää koulutusta/ohjausta?
 1. Kyllä
 2. En
11. Onko Teillä hallintomenettelyyn liittyvää koulutusta?
 1. Kyllä
 2. EiJos kyllä, millaista koulutusta _____
12. Haluaisitteko hallintomenettelyyn liittyvää koulutusta/ohjausta?
 1. Kyllä
 2. En

13. Millaiset tilat ja välineet Teillä on isännöitsijän työhön hoitamiseksi?
Kotitoimisto/Työhuone kotona	1. Kyllä	2. Ei
Toimisto työpaikalla	1. Kyllä	2. Ei
ATK-laitteet (tietokone + tulostin)	1. Kyllä	2. Ei
Internet-yhteys	1. Kyllä	2. Ei
Muut toimistovälineet _____		
14. Hoidatteko kalastusalueen pankkiasiat nettipankin kautta?
1. Kyllä 2. En
15. Onko kalastusalue arvonlisäverovelvollinen?
1. Kyllä 2. Ei 3. Arvonlisäverovelvollisuus on riidanalainen
16. Kalastusalueen vesialueiden kokonaispinta-ala? _____ ha
17. Ääni oikeutettujen edustajien määrä ja viimeisimmässä kalastusalueen kokouksessa läsnä olleet ääni oikeutetut edustajat
	Ääni oikeutetut	Läsnä olleet
1. Osakaskuntien edustajat	_____ kpl	_____ kpl
2. Yksityisten vesialueiden edustajat	_____ kpl	_____ kpl
3. Yleisten (valtion) vesialueiden edustajat	_____ kpl	_____ kpl
4. Ammattikalastajien edustajat	_____ kpl	_____ kpl
5. Virkistyskalastajien edustajat	_____ kpl	_____ kpl
18. Onko kalastusalue kokoontunut vuosittain useammin kuin kerran?
1. Kyllä 2. Ei
- Jos kyllä, miksi _____

KORVAUKSET VESIALUEIDEN OMISTAJILLE

Omistajakorvaukset ja viehekorttipalautukset

19. Onko kalastusalue tallettanut korvausvaroja lääninhallituksen tilille?
1. Ei 2. Kyllä
Talletetut omistajakorvaukset	_____ €
Talletetut viehekorttipalautukset	_____ €
Talletettujen korvausvarojen summa, mikäli edellä mainittuja korvausvaroja ei pystytä erottelemaan.	_____ €
20. Onko kalastusalue saanut korvauksia takaisin lääninhallitukselta?
1. Ei 2. Kyllä
21. Onko kalastusalueen tilillä tällä hetkellä tilittämättömiä korvausvaroja, joita ei ole voitu maksaa puutteellisten yhteystietojen vuoksi?
1. Ei 2. Kyllä
Omistajakorvauksia	_____ €
Viehekorttipalautuksia	_____ €
Tilittämättömien korvausvarojen summa, mikäli edellä mainittuja korvausvaroja ei pystytä erottelemaan.	_____ €
22. Mihin ko. korvaukset on kirjattu taseessa viimeisten kolmen vuoden aikana?
1. Omaan pääomaan 2. Lyhytaikaiseen velkaan 3. Pitkäaikaiseen velkaan
4. Muualla, mihin _____

23. Miksi edellä mainittuja varoja ei ole talletettu lääninhallitukseen? Voitte valita useamman vaihtoehdon.

1. Talletus lääninhallituksen tilille on hankalaa.
2. Talletus lääninhallituksen tilille on kallista.
3. Talletuskäytännöstä ei ole tarpeeksi tietoa.
4. Lääninhallitus ei ole luotettava paikka säilyttää varoja.
5. Korvaukset on tarvittu lakisääteisten tehtävien täyttämiseen.
6. Korvaukset on käytetty muuhun, mihin _____
7. Kaikki on maksettu omistajille.

24. Onko ko. korvausten käsittelyssä ollut ongelmia?

1. Kyllä
2. Ei

Jos vastasitte kyllä, millaisia ongelmia?

25. Pitäisikö mielestänne TE-keskuksen hoitaa ko. korvausten jako ja maksatus vesialueiden omistajille?

1. Kyllä
2. Ei
3. En osaa sanoa

26. Onko kalastusalue käyttänyt kalastusrasitukseen perustuvia kertoimia korvausten jakamisperusteena?

1. Kyllä
2. Ei

Jos vastasitte kyllä, miten kalastusrasitus eri vesialueilla on arvioitu?

27. Kuinka moni vesialueen omistaja (mm. osakaskunnat, yksityiset...) oli oikeutettu saamaan **onginta- ja pilkintärasitukseen perustuvia omistajakorvauksia (korvaus yli 30 €)** vesialueidensa käytöstä

vuodelta	2004	_____ kpl
	2005	_____ kpl
	2006	_____ kpl

28. Kuinka moni edellä mainituista **omistajakorvauksiin oikeutetuista** vesialueen omistajista on **valtakirjalla luovuttanut omistajakorvauksensa** kokonaan kalastusalueen käyttöön

vuodelta	2004	_____ kpl
	2005	_____ kpl
	2006	_____ kpl

29. Kuinka moni vesialueen omistaja oli oikeutettu saamaan **viehekalastusrasitukseen perustuvia viehekorttipalautuksia (korvaus yli 30 €)** vesialueidensa käytöstä

vuodelta	2004	_____ kpl
	2005	_____ kpl
	2006	_____ kpl

30. Kuinka moni edellä mainituista **viehekorttipalautuksiin oikeutetuista** vesialueen omistajista on **valtakirjalla luovuttanut viehekorttipalautuksensa** kokonaan kalastusalueen käyttöön

vuodelta	2004	_____ kpl
	2005	_____ kpl
	2006	_____ kpl

31. Muita kommentteja korvauksiin liittyen

KALASTUSALUEIDEN RAHOITUS

32. Mitä mieltä olette kalastusalueenne rahoituksesta? Valitkaa yksi vastausvaihtoehto väittämää kohden. (5=täysin samaa mieltä, 4=osittain samaa mieltä, 3=osittain eri mieltä, 2=täysin eri mieltä, 1=en osaa sanoa)

1. Kalastusalueella on lakisääteisiin tehtäviinsä (ks. liite) nähden riittävät varat.	5	4	3	2	1
2. Kalastusalue saa TE-keskukselta riittävästi toimintamäärärahaa lakisääteisiin tehtäviinsä.	5	4	3	2	1
3. Kalastusalue saa TE-keskukselta riittävästi edistämismäärärahaa lakisääteisiin tehtäviinsä.	5	4	3	2	1
4. Kalastusalueen oma varainhankinta on riittävää.	5	4	3	2	1
5. Päätösten toimintamäärärahoista pitäisi tulla aikaisemmin.	5	4	3	2	1
6. Päätösten edistämismäärärahoista pitäisi tulla aikaisemmin.	5	4	3	2	1
7. Kalastusalueellamme on ollut parin viime vuoden aikana maksuvaikeuksia.	5	4	3	2	1
8. Kalastusalueiden yhdistyminen helpottaisi rahoituksen järjestämistä.	5	4	3	2	1
9. Osakaskuntien yhdistyminen helpottaisi kalastusalueiden rahoituksen järjestämistä.	5	4	3	2	1
10. Kalastusalueella on edellytyksiä (esim. hyviä kalavesiä) hankkia lisärahoitusta.	5	4	3	2	1
11. Hallintokuluihin kuuluu kalastusalueen varoja sopivasti.	5	4	3	2	1
12. Kalastusalueella on riittävät varat toteuttaa käyttö- ja hoitosuunnitelman tavoitteet.	5	4	3	2	1

33. Käyttikö kalastusalueenne toimintamäärärahojen lisäksi muita tuloja lakisääteisten tehtäviensä (ks. liite) täyttämiseen?

1. Ei
2. Kyllä, paljonko _____ €
Mitä tuottoja? _____

34. Jääkö kalastusalueelta suorittamatta joitakin sille asetettuja lakisääteisiä tehtäviä varojen puutteen vuoksi?

1. Ei
2. Kyllä
Mitä tehtäviä? _____

35. Mitä muuta toimintaa kalastusalueellanne on lakisääteisten tehtävien hoitamisen lisäksi?

36. Paljonko mielestänne olisi sopiva vuosittainen valtionapuna maksettava toimintamääräraha, jolla kalastusalueenne pystyisi hoitamaan lakisääteiset tehtävänsä? _____ €

37. Mikäli kalastusalueenne saisi toimintamäärärahaa nykyistä enemmän lakisääteisten tehtäviensä toteuttamiseksi, käyttäisitte lisärahoituksen

(Merkittävä tärkein käyttökohde numerolla 1, seuraavaksi tärkein numerolla 2, jne.)

___ hallintokuluihin
___ suunnitelmiin ja selvityksiin
___ valvontaan
___ istutuksiin
___ muihin kalavedenhoitokuluihin, mihin _____
___ muuhun, mihin _____

38. Onko kalastusalueenne tehnyt yhteistyötä toisten kalastusalueiden kanssa säästösyistä?
1. Kyllä 2. Ei

39. Muita kommentteja kalastusalueiden rahoitukseen liittyen

KALASTUSALUEIDEN TALOUSHALLINTOON LIITTYVÄ OHJEISTUS JA TIEDONKULKU

40. Missä määrin **saatte tietoa** kalastusalueen talouteen/taloushallintoon liittyen seuraavista lähteistä?
Ympyröikää sopivin vaihtoehto jokaiselta riviltä.
(4= paljon, 3= jossain määrin, 2=vähän, 1=ei lainkaan)

Kalastusalueen muilta toimihenkilöiltä	4	3	2	1
TE-keskukselta	4	3	2	1
Muilta viranomaisilta	4	3	2	1
Kalastusalue toiminnan käsikirjasta (Kalatalouden Keskusliitto n:o 156)	4	3	2	1
Muista painetuista oppaista	4	3	2	1
Elektronisista/sähköisistä oppaista	4	3	2	1
www.ahven.net	4	3	2	1
Kalastusalan lehdistä	4	3	2	1
Kalatalousneuvonnasta	4	3	2	1
Tilitoimistosta/Kirjanpitäjältä	4	3	2	1
Tilitarkastajalta	4	3	2	1
Muualta, mistä _____	4	3	2	1

41. Missä määrin **haluaisitte saada tietoa** kalastusalueen talouteen/taloushallintoon liittyen seuraavista lähteistä?
Ympyröikää sopivin vaihtoehto jokaiselta riviltä.
(4= paljon, 3= jossain määrin, 2=vähän, 1=ei lainkaan)

Kalastusalueen muilta toimihenkilöiltä	4	3	2	1
TE-keskukselta	4	3	2	1
Muilta viranomaisilta	4	3	2	1
Kalastusalue toiminnan käsikirjasta (Kalatalouden Keskusliitto n:o 156)	4	3	2	1
Muista painetuista oppaista	4	3	2	1
Elektronisista/sähköisistä oppaista	4	3	2	1
www.ahven.net	4	3	2	1
Kalastusalan lehdistä	4	3	2	1
Kalatalousneuvonnasta	4	3	2	1
Tilitoimistosta/Kirjanpitäjältä	4	3	2	1
Tilitarkastajalta	4	3	2	1
Muualta, mistä _____	4	3	2	1

42. Oletteko saaneet riittävästi tietoa kalastusalueen talouteen ja sen hoitamiseen liittyen?
1. Kyllä 2. En

43. Onko olennainen tieto kalastusalueen talouteen liittyen ollut helposti löydettävissä?
1. Kyllä 2. Ei 3. En osaa sanoa

44. Kuinka hyvin tunnette kalastusalueiden taloushallintoa koskevat määräykset kalastuslaista ja kirjanpitolaista?
1. Hyvin 2. Melko hyvin 3. En kovin hyvin

45. Onko Teillä riittävästi tietoa toiminta- ja edistämismäärärahojen hakuajoista ja -menettelystä?
1. Kyllä 2. Ei

46. Onko Teillä riittävästi tietoa määrärahojen kirjaamisesta kirjanpitoon ja käsittelystä tilinpäätöksessä?
1. Kyllä 2. Ei
47. Onko Teillä riittävästi tietoa omistaja- ja viehekorvausten kirjaamisesta kirjanpitoon ja käsittelystä tilinpäätöksessä?
1. Kyllä 2. Ei
48. Ovatko määrärahojen ja korvausten kirjaamiseen/käsittelyyn liittyvät ohjeet olleet mielestänne eri lähteiden mukaan yhdenmukaiset?
1. Kyllä 2. Ei 3. Jonkin verran 4. En osaa sanoa
49. Onko Teillä ollut mielestänne riittävästi aikaa perehtyä tarpeelliseen ohjeistukseen?
1. Kyllä 2. Ei
50. Mistä kalastusalueen taloushallintoon liittyvistä asioista haluaisitte lisätietoa tai lisää ohjeistusta?

51. Muita kommentteja kalastusalueiden taloushallintoon liittyvästä ohjeistuksesta tai tiedonkulusta?

TALOUDEN VALVONTA

52. Kuka hoitaa kalastusalueen kirjanpidon?
1. Isännöitsijä
2. Ammattimainen kirjanpitäjä/Tilitoimisto
3. Muu kuin ammattimainen kirjanpitäjä
4. Hallituksen puheenjohtaja
5. Hallituksen jäsen
6. Joku muu: asema kalastusalueessa _____
53. Kuka hoitaa kalastusalueen maksuliikenteen, esim. laskujen maksamisen?
1. Isännöitsijä
2. Ammattimainen kirjanpitäjä/Tilitoimisto
3. Muu kuin ammattimainen kirjanpitäjä
4. Hallituksen puheenjohtaja
5. Hallituksen jäsen
6. Joku muu: asema kalastusalueessa _____
54. Kuka tekee kalastusalueen tilinpäätöksen?
1. Kirjanpitäjä
2. Joku muu: asema kalastusalueessa _____
55. Kuka hyväksyy kalastusalueen laskut?
1. Hallituksen pj
2. Hallituksen jäsen tai jäsenet yhdessä
3. Isännöitsijä
4. Joku muu: hyväksyjän asema kalastusalueessa _____
56. Onko laskujen hyväksymisessä ollut ongelmia tai epäselvyyksiä?
1. Kyllä 2. Ei
Jos kyllä, millaisia _____
57. Missä kirjanpito kirjat, tositteet, tililuettelo ja muu kirjanpitoaineisto säilytetään tilintarkastuksen jälkeen?
1. Isännöitsijän hallussa
2. Hallituksen puheenjohtajan hallussa
3. Hallituksen jäsenen hallussa
4. Tilitoimistossa
5. Muualla, missä _____

58. Kuka on tarkastanut kalastusalueen kirjanpidon, tilinpäätöksen ja hallinnon edelliseltä tilikaudelta?
1. Hyväksytty (HTM tai KHT) tilintarkastaja 2. Muu tilintarkastaja 3. En osaa sanoa

59. Onko tilintarkastajalla ollut huomautettavaa tilintarkastuskertomuksessa kalastusalueen kirjanpidosta, tilinpäätöksestä tai hallinnosta viimeisten kolmen vuoden aikana?

1. Kyllä 2. Ei

Jos kyllä, mitä _____

60. Onko kalastusalueen talouden hoito mielestänne valvonnan kannalta liikaa yhden henkilön varassa?

1. Kyllä 2. Ei

61. Onko kalastusalue/kalastusalueen edustaja kysynyt perusteluja TE-keskuksen määrärahapäätöksille?

1. Kyllä 2. Ei

Jos kyllä, mihin asiaan liittyen _____

Lomakkeen loppuosan voitte täyttää halutessanne myös sähköisesti, ks. saatekirje.

KALASTUSALUEEN TALOUSKYSYMYKSET

62. Kalastusalueen tulot vuosina 2004-2006

HUOM. TE-keskuksen kalastusalueelle myöntämien edistämisen- ja toimintamäärärahojen summat on jo etukäteen kerätty toimialueenne TE-keskuksen tiedoista, joten edistämisen- ja toimintamäärärahoja ei kirjata tähän taulukkoon.

Mikäli kalastusalueella ei ole kysytyjä tuloja, merkitään asianomaiseen kohtaan "0 €".

Jos **valtakirjalla luovutettujen** omistaja- ja viehekorvausten osuuksia ei pysty erottelemaan, merkitään niiden summa vain omistajakorvauksia koskevalle riville.

	Vuosi		
	2004	2005	2006
Kalastuksenhoitomaksun omistajakorvauksista kalastusalueelle jäävät alle 30 € osuudet	_____ €	_____ €	_____ €
Kalastuksenhoitomaksun omistajakorvauksista kalastusalueelle valtakirjalla luovutetut osuudet	_____ €	_____ €	_____ €
Läänikohtaisista viehekorttivaroista kalastusalueelle jäävät alle 30 € osuudet	_____ €	_____ €	_____ €
Läänikohtaisista viehekorttivaroista kalastusalueelle valtakirjalla luovutetut osuudet	_____ €	_____ €	_____ €
Kalastuslupamyynnistä saadut tulot	_____ €	_____ €	_____ €
EU-rahoitus	_____ €	_____ €	_____ €
Muut avustukset (huom. ei TE-keskuksen myöntämiä määrärahoja eikä omistaja- ja viehekorvauksia)	_____ €	_____ €	_____ €
Muut tulot, mitkä?	_____ €	_____ €	_____ €
_____	_____ €	_____ €	_____ €
_____	_____ €	_____ €	_____ €
_____	_____ €	_____ €	_____ €
_____	_____ €	_____ €	_____ €
Tulot yhteensä	_____ €	_____ €	_____ €

63. Kalastusalueen tilinpäätöstiedot vuosina 2004-2006

Mikäli kalastusalueen tilikausi on kalenterivuoden sijaan joku muu ajanjakso, merkitään tilikauden tiedot sen vuoden kohdalle, jona tilikausi päättyy.

	Vuosi		
	2004	2005	2006
Taseen loppusumma	€	€	€
Oma pääoma	€	€	€
Vieras pääoma	€	€	€
Tilikauden tulos	€	€	€

64. Kalastusalueen menot vuonna 2006

Mikäli kalastusalueen tilikausi on kalenterivuoden sijaan joku muu ajanjakso, merkitään tilikauden tiedot siltä tilikaudelta, joka päättyy vuonna 2006.

	Vuosi
	2006
Hallinto (toimistokulut, isännöintikulut, kokouskulut, tilintarkastus)	€
Suunnitelmat ja selvitykset	€
Valvonta	€
Kalaistutukset	€
Rapuistutukset	€
Seuranta	€
Muut kalavedenhoitokulut, mitkä?	€
	€
	€
Muut kulut, mitkä?	€
	€
	€
	€
Menot yhteensä	€

Kiitokset vastauksistanne!

Tähän voitte kirjoittaa muita kommentteja liittyen kalastusalueiden taloushallinto-ongelmiin.

LIITE 2 Kalastusalueiden hallitusten puheenjohtajille lähetetty kyselylomake

KALASTUSALUEIDEN TALOUSONGELMIEN KARTOITUS

Kysely kalastusalueen hallituksen puheenjohtajalle
21.4.2008

Ympyröikää sopivin vaihtoehto.

TAUSTATIEDOT

1. Minkä TE-keskuksen kalatalousyksikön alueelle kalastusalue hallinnollisesti kuuluu?
 1. Etelä-Savo
 2. Häme
 3. Kaakkois-Suomi
 4. Kainuu
 5. Keski-Suomi
 6. Lappi
 7. Pohjanmaa
 8. Pohjois-Karjala
 9. Pohjois-Savo
 10. Uusimaa
 11. Varsinais-Suomi

2. Ammattinne
 1. Maatalousyrittäjä
 2. Muu yrittäjä
 3. Palkkatyöntekijä
 4. Toimihenkilö
 5. Toimihenkilö johtavassa asemassa
 6. Eläkeläinen
 7. Työtön
 8. Muu, mikä _____

3. Kuuluuko kalastusalueeseen, jolla toimitte, merialueita?
 1. Kyllä
 2. Ei

4. Asutteko vakituisesti kalastusalueen alueella?
 1. Kyllä
 2. En

5. Kalastatteko alueella säännöllisesti?
 1. Kyllä
 2. En

6. Vastaajan sukupuoli
 1. Mies
 2. Nainen

7. Vastaajan syntymävuosi _____

8. Onko Teillä kirjanpitoon liittyvää koulutusta?
 1. Kyllä
 2. EiJos kyllä, millaista _____

9. Haluaisitteko kirjanpitoon liittyvää koulutusta/ohjausta?
 1. Kyllä
 2. En

10. Onko Teillä hallintomenettelyyn liittyvää koulutusta?
 1. Kyllä
 2. EiJos kyllä, millaista _____

11. Haluaisitteko hallintomenettelyyn liittyvää koulutusta/ohjausta?
 1. Kyllä
 2. En

KALASTUSALUEIDEN RAHOITUS

12. Mitä mieltä olette kalastusalueenne rahoituksesta? Valitkaa yksi vastausvaihtoehto väittämää kohden. (5=täysin samaa mieltä, 4=osittain samaa mieltä, 3=osittain eri mieltä, 2=täysin eri mieltä, 1=en osaa sanoa)
1. Kalastusalueella on lakisääteisiin tehtäviinsä (ks. liite) nähden riittävät varat.	5	4	3	2	1
2. Kalastusalue saa TE-keskukselta riittävästi toimintamäärärahaa lakisääteisiin tehtäviinsä.	5	4	3	2	1
3. Kalastusalue saa TE-keskukselta riittävästi edistämismäärärahaa lakisääteisiin tehtäviinsä.	5	4	3	2	1
4. Kalastusalueen oma varainhankinta on riittävä.	5	4	3	2	1
5. Päätösten toimintamäärärahoista pitäisi tulla aikaisemmin.	5	4	3	2	1
6. Päätösten edistämismäärärahoista pitäisi tulla aikaisemmin.	5	4	3	2	1
7. Kalastusalueellamme on ollut parin viime vuoden aikana maksuvaikeuksia.	5	4	3	2	1
8. Kalastusalueiden yhdistyminen helpottaisi rahoituksen järjestämistä.	5	4	3	2	1
9. Osakaskuntien yhdistyminen helpottaisi kalastusalueiden rahoituksen järjestämistä.	5	4	3	2	1
10. Kalastusalueella on edellytyksiä (esim. hyviä kalavesiä) hakea lisärahoitusta.	5	4	3	2	1
11. Hallintokuluihin kuuluu kalastusalueen varoja sopivasti.	5	4	3	2	1
12. Kalastusalueella on riittävät varat toteuttaa käyttö- ja hoitosuunnitelman tavoitteet.	5	4	3	2	1
13. Käyttikö kalastusalueenne toimintamäärärahojen lisäksi muita tuloja lakisääteisten tehtäviensä (ks. liite) täyttämiseen?
1. Ei
2. Kyllä, paljonko _____ €
Mitä tuottoja? _____
14. Jääkö kalastusalueelta suorittamatta joitakin sille asetettuja lakisääteisiä tehtäviä varojen puutteen vuoksi?
1. Ei
2. Kyllä
Mitä tehtäviä? _____

15. Mitä muuta toimintaa kalastusalueellanne on lakisääteisten tehtävien hoitamisen lisäksi?
- _____

16. Paljonko mielestänne olisi sopiva vuosittainen valtionapuna maksettava toimintamääräraha, jolla kalastusalueenne pystyisi hoitamaan lakisääteiset tehtävänsä? _____ €
17. Mikäli kalastusalueenne saisi toimintamäärärahaa nykyistä enemmän lakisääteisten tehtäviensä toteuttamiseksi, käyttäisitte lisärahoituksen
- (Merkittävä tärkein käyttökohde numerolla 1, seuraavaksi tärkein numerolla 2, jne.)
- ___ hallintokuluihin
___ suunnitelmiin ja selvityksiin
___ valvontaan
___ istutuksiin
___ muihin kalavedenhoitokuluihin, mihin _____
___ muuhun, mihin _____
18. Onko kalastusalueenne tehnyt yhteistyötä toisten kalastusalueiden kanssa säästöyistä?
1. Kyllä
2. Ei
19. Muita kommentteja kalastusalueiden rahoitukseen liittyen
- _____

KALASTUSALUEIDEN TALOUSHALLINTOON LIITTYVÄ OHJEISTUS JA TIEDONKULKU

20. Missä määrin **saatte tietoa** kalastusalueen talouteen/talouhallintoon liittyen seuraavista lähteistä?

Ympyröikää sopivin vaihtoehto jokaiselta riviltä.

(4= paljon, 3= jossain määrin, 2=vähän, 1=ei lainkaan)

Kalastusalueen muilta toimihenkilöiltä	4	3	2	1
TE-keskukselta	4	3	2	1
Muilta viranomaisilta	4	3	2	1
Kalastusalue toiminnan käsikirjasta (Kalatalouden Keskusliitto n:o 156)	4	3	2	1
Muista painetuista oppaista	4	3	2	1
Elektronisista/sähköisistä oppaista	4	3	2	1
www.ahven.net	4	3	2	1
Kalastusalan lehdistä	4	3	2	1
Kalatalousneuvonnasta	4	3	2	1
Tili toimistosta/Kirjanpitäjältä	4	3	2	1
Tilintarkastajalta	4	3	2	1
Muualta, mistä _____	4	3	2	1

21. Missä määrin **haluaisitte saada tietoa** kalastusalueen talouteen/talouhallintoon liittyen seuraavista lähteistä?

Ympyröikää sopivin vaihtoehto jokaiselta riviltä.

(4= paljon, 3= jossain määrin, 2=vähän, 1=ei lainkaan)

Kalastusalueen muilta toimihenkilöiltä	4	3	2	1
TE-keskukselta	4	3	2	1
Muilta viranomaisilta	4	3	2	1
Kalastusalue toiminnan käsikirjasta (Kalatalouden Keskusliitto n:o 156)	4	3	2	1
Muista painetuista oppaista	4	3	2	1
Elektronisista/sähköisistä oppaista	4	3	2	1
www.ahven.net	4	3	2	1
Kalastusalan lehdistä	4	3	2	1
Kalatalousneuvonnasta	4	3	2	1
Tili toimistosta/Kirjanpitäjältä	4	3	2	1
Tilintarkastajalta	4	3	2	1
Muualta, mistä _____	4	3	2	1

22. Oletteko saaneet riittävästi tietoa kalastusalueen talouteen ja sen hoitamiseen liittyen?

1. Kyllä 2. Ei

23. Onko olennainen tieto kalastusalueen talouteen liittyen ollut helposti löydettävissä?

1. Kyllä 2. Ei 3. En osaa sanoa

24. Kuinka hyvin tunnette kalastusalueiden talouhallintoa koskevat määräykset kalastuslaista ja kirjanpito laista?

1. Hyvin 2. Melko hyvin 3. En kovin hyvin

25. Onko Teillä riittävästi tietoa toiminta- ja edistämismäärärahojen hakuajoista ja -menettelystä?

1. Kyllä 2. Ei

26. Onko Teillä riittävästi tietoa määrärahojen kirjaamisesta kirjanpitoon ja käsittelystä tilinpäätöksessä?

1. Kyllä 2. Ei

27. Onko Teillä riittävästi tietoa omistaja- ja viehekorvausten kirjaamisesta kirjanpitoon ja käsittelystä tilinpäätöksessä?

1. Kyllä 2. Ei

28. Ovatko määrärahojen ja korvausten kirjaamiseen/käsittelyyn liittyvät ohjeet olleet mielestänne eri lähteiden mukaan yhdenmukaiset?

1. Kyllä 2. Ei 3. Jonkin verran 4. En osaa sanoa

29. Onko Teillä ollut mielestänne riittävästi aikaa perehtyä tarpeelliseen ohjeistukseen?

1. Kyllä 2. Ei

30. Mistä kalastusalueen taloushallintoon liittyvistä asioista haluaisitte lisätietoa tai lisää ohjeistusta?

31. Muita kommentteja kalastusalueiden taloushallintoon liittyvästä ohjeistuksesta tai tiedonkulusta

MUITA AIHEITA

32. Pitäisikö TE-keskuksen mielestänne hoitaa omistajakorvausten ja viehekorttipalautusten jako ja maksatus vesialueiden omistajille?

1. Kyllä 2. Ei 3. En osaa sanoa

33. Kuka hyväksyy kalastusalueen laskut?

1. Hallituksen puheenjohtaja
2. Hallituksen jäsen tai jäsenet yhdessä
3. Isännöitsijä
4. Joku muu: hyväksyjän asema kalastusalueessa _____

34. Onko laskujen hyväksymisessä ollut ongelmia tai epäselvyyksiä?

1. Kyllä 2. Ei

Jos kyllä, millaisia _____

35. Onko kalastusalueen talouden hoito mielestänne valvonnan kannalta liikaa yhden henkilön varassa?

1. Kyllä 2. Ei

Kiitokset vastauksista!

36. Tähän voitte kirjoittaa muita kommentteja liittyen kalastusalueiden taloushallinnon ongelmiin.

LIITE 3 Isännöitsijöiden kyselylomakkeen lähetekirje

21.4.2008

Arvoisa kalastusalueen isännöitsijä!

Kalastusalueet muodostavat Suomen kalatalouden selkärangan edistämällä ja yhtenäistämällä vesialueiden kalataloudellista käyttöä ja hoitoa. Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos tekee maa- ja metsätalousministeriön toimeksiannosta selvitystä kalastusalueiden talouden hoitoon liittyvistä asioista. Yksi osa tätä selvitystyötä on tämä kysely, jolla pyritään keräämään kalastusalueiden taloustietoja sekä selvittämään kalastusalueen isännöitsijöiden kokemuksia ja kehittämistoiveita kalastusalueiden toimintaan ja taloudenhoitoon liittyen. Kalastusalueiden hallitusten puheenjohtajille toimitetaan erikseen rinnakkainen kysely.

Hankkeessa on aiemmin julkaistu ”Suositukset kalastusalueiden taloushallinnon järjestämiseksi”, jonka saatte tässä kirjeessä ja joka on myös ladattavissa pdf-tiedostona tutkimuslaitoksen www-sivuilta osoitteesta: <http://www.rktl.fi/julkaisut/j/421.html>.

Kyselyssä saadut tiedot käsitellään ja säilytetään luottamuksellisina ja tietoja raportoidaan siten, ettei yksittäisen henkilön vastauksia ole eroteltavissa tuloksista.

Vastaukset pyydetään lähettämään oheisella palautuskuorella (postimaksu maksettu) Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitokseen **viimeistään maanantaina 12.5.2008**.

Taloustiedot on mahdollista toimittaa myös sähköisesti Marko Paloniemelle, marko.paloniemi@rktl.fi, jolta voi pyytää tarkoitusta varten valmistellun taulukkopohjan. Olemme toimittaneet kyseisen tiedoston niille isännöitsijöille, joiden sähköpostiosoite on tiedossamme.

Keväisin terveisin,

Petri Heinimaa
Riista- ja kalatalouden
tutkimuslaitos
Puh. 0205 751 480

Marko Paloniemi
Riista- ja kalatalouden
tutkimuslaitos
Puh. 0205 751 899

Tuire Mäki
Jyväskylän yliopisto
Taloustieteen laitos

Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos
Jyväskylän riistan- ja kalantutkimus
Survontie 9
40500 Jyväskylä
Puhelin 0205 751 480
Telekopio 0205 751 539

Vilt- och fiskeriforskningsinstitutet
Jyväskylä vilt- och fiskeriforskning
Survontie 9
40500 Jyväskylä
Telefon 0205 751 480
Telefax 0205 751 539

Finnish Game and Fisheries Research Institute
Jyväskylä Game and Fisheries Research
Survontie 9
FIN-40500 Jyväskylä, Finland
Phone +358 205 751 480
Telefax +358 205 751 539

LIITE 4 Hallitusten puheenjohtajien kyselylomakkeen lähetekirje

RIISTAN- JA KALANTUTKIMUS

21.4.2008

Arvoisa kalastusalueen hallituksen puheenjohtaja!

Kalastusalueet muodostavat Suomen kalatalouden selkärangan edistämällä ja yhtenäistämällä vesialueiden kalataloudellista käyttöä ja hoitoa. Niiden tärkeimmät tehtävät ovat toimialueensa kalavesien käyttö- ja hoitosuunnitelman laadinta ja toteuttaminen, kalastuksen sääteleminen, kalastuksen seurannan järjestäminen sekä usein kalastuslupien myynti kalavedenomistajien antamin valtuuksin.

Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos tekee maa- ja metsätalousministeriön toimeksiannosta selvitystä kalastusalueiden talouden hoitoon liittyvistä asioista. Yksi osa tätä selvitystyötä on tämä kysely, jolla pyritään selvittämään kalastusalueen hallituksen puheenjohtajien kokemuksia ja kehittämistoiveita kalastusalueiden toimintaan ja taloudenhoitoon liittyen. Kalastusalueiden isännöitsijöille toimitetaan rinnakkainen kysely, jossa kysymme myös kalastusalueen talouslukuja.

Hankkeessa on aiemmin julkaistu ”Suositukset kalastusalueiden taloushallinnon järjestämiseksi”, mikä löytyy tutkimuslaitoksen www-sivuilta osoitteesta: <http://www.rktl.fi/julkaisut/j/421.html>.

Kyselyssä saadut tiedot käsitellään ja säilytetään luottamuksellisina ja tietoja raportoidaan siten, ettei yksittäisen henkilön vastaustietoja ole eroteltavissa tuloksista.

Vastaukset pyydetään lähettämään oheisella palautuskuorella (postimaksu maksettu) Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitokseen **viimeistään maanantaina 5.5.2008**.

Keväisin terveisin,

Petri Heinimaa
Riista- ja kalatalouden
tutkimuslaitos
Puh. 0205 751 480

Marko Paloniemi
Riista- ja kalatalouden
tutkimuslaitos
Puh. 0205 751 899

Tuire Mäki
Jyväskylän yliopisto
Taloustieteen laitos

Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos
Jyväskylän riistan- ja kalantutkimus
Survontie 9
40500 Jyväskylä
Puhelin 0205 751 480
Telekopio 0205 751 539

Vilt- och fiskeriforskningsinstitutet
Jyväskylä vilt- och fiskeriforskning
Survontie 9
40500 Jyväskylä
Telefon 0205 751 480
Telefax 0205 751 539

Finnish Game and Fisheries Research Institute
Jyväskylä Game and Fisheries Research
Survontie 9
FIN-40500 Jyväskylä, Finland
Phone +358 205 751 480
Telefax +358 205 751 539

KALASTUSALUEEN LAKISÄÄTEISET TEHTÄVÄT

(Avuksi vastattaessa lomakkeen kysymyksiin 32–37)

Kalastusalueiden tavoitteena on edistää ja yhtenäistää vesialueiden kalataloudellista käyttöä ja hoitoa. Niiden tärkeimmät tehtävät ovat toimialueensa kalavesien käyttö- ja hoitosuunnitelman laadinta ja toteuttaminen, kalastuksen sääteleminen, kalastuksen seurannan järjestäminen sekä usein kalastuslupien myynti kalavedenomistajien antamin valtuuksin.

Lähde: <http://www.te-keskus.fi/Public/?nodeid=10702&area=7644>

Tehtäviä ovat mm.

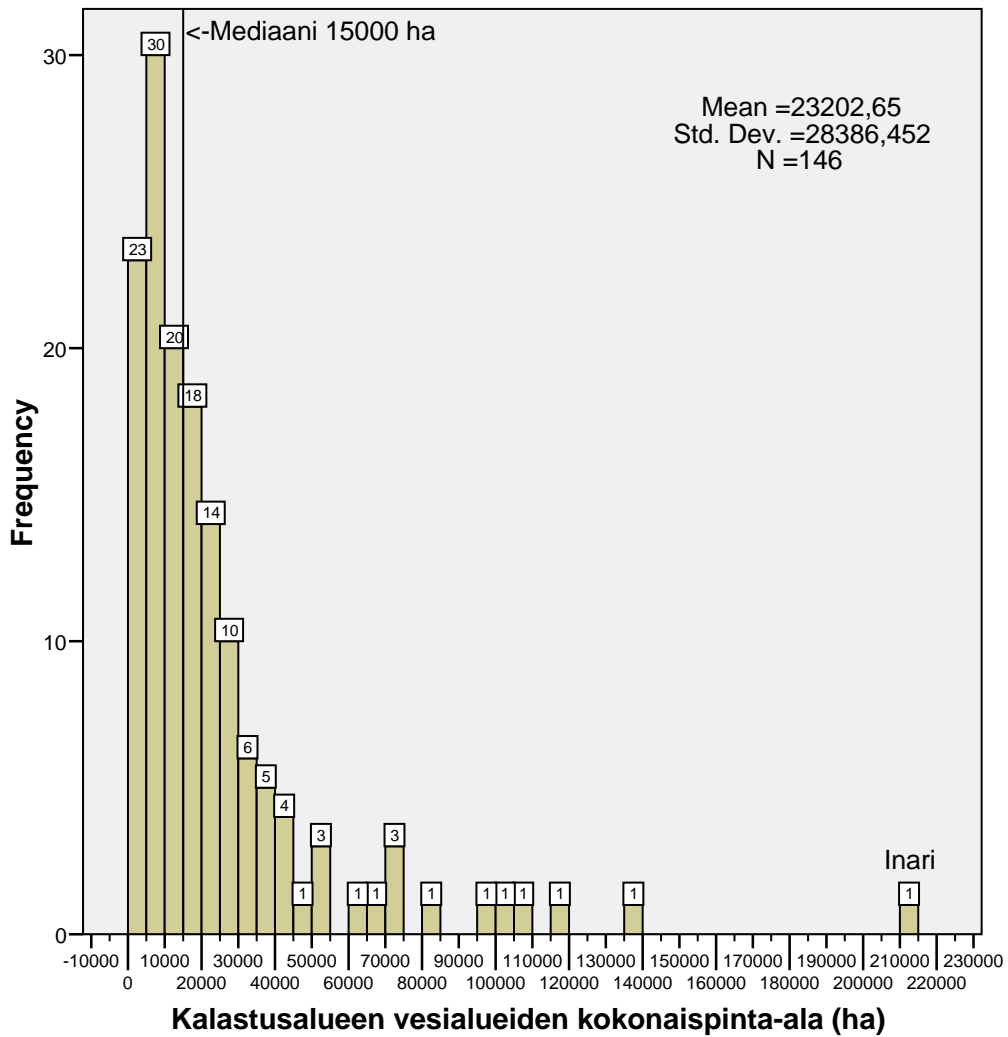
- Hallinnosta huolehtiminen: mm. ohjesäännön valmistelemine ja hyväksyminen, kalastusalueen tilinpäätöksen vahvistaminen ja vastuuvapauden myöntäminen hallitukselle, kalastusalueiden ja viranomaisten antamien aluetta koskevien päätösten ja määräysten tiedottaminen.
- Käyttö- ja hoitosuunnitelman laatiminen ja päivittäminen: suunnitelman tulee olla riittävän yksityiskohtainen, ja sen laadinnassa tulee mm. selvittää pääpiirteittäin suunnitelma-alueen
 - Kalavarojen määrä ja tila
 - Niiden nykyinen käyttö ja käytön perusteet
 - Kalakantojen hoitoa ja käyttöä koskevat yleiset tavoitteet
 - Vaihtoehtoisia suunnitelmia ja niiden kustannuksia.
- Kalastuksen järjestäminen
 - Yleisvedessä
 - Pyydyksen silmäkoko, alamitat ja tuulastus
 - Kalastus patojen lähellä ja tekoaltaissa
 - Rauhoituspiirit
 - Kiellot
 - Kehotus
- Kalastuksenvalvonta: kalastuksenvalvojien asettaminen ja kouluttaminen. Erityisesti kalastusalueen tulee valvoa rauhoituspiiriä varten annettuja määräyksiä, kuten rauhoitusalueen rajamerkintöjen asianmukaisuutta ja kalastusmääräysten noudattamista.
- Toimeksiantotehtävät
 - Siirtosopimus: osakaskunta voi siirtää kalastusta ja kalaveden hoitoa koskevat tehtävänsä kalastusalueen hoidettavaksi.
- Omistajakorvausten jakaminen vesialueiden omistajille.

Lähde: Vesa, R., Poskiparta, M., Kilpinen, K., Regelin, J., Liekonen, E. & Myllylä, M. 2006. Kalastusalue toiminnan käsikirja. Kalatalouden Keskusliitto n:o 156.

LIITE 6 Luokiteltu kalastusalueiden vesialueiden kokonaispinta-ala (ha)

Kalastusalueen vesialueiden kokonaispinta-ala (ha) (Binned)

		Frequency	Valid Percent
Valid	<= 7400	37	25,3
	7401 - 14987	36	24,7
	14988 - 27000	37	25,3
	27001+	36	24,7
	Total	146	100,0
Missing	System	79	
Total		225	

Liite 7 Isännöitsijän päätoimi TE-keskuksittain

TE-keskus * Isännöitsijän päätoimi Crosstabulation

			Isännöitsijän päätoimi		Total
			Kalatalous- neuvonnassa	Muulla	
TE-keskus	Etelä-Savo	Count	4	8	12
		% within TE-keskus	33,3%	66,7%	100,0%
	Häme	Count	7	6	13
		% within TE-keskus	53,8%	46,2%	100,0%
	Kaakkois-Suomi	Count	12	4	16
		% within TE-keskus	75,0%	25,0%	100,0%
	Kainuu	Count	7	4	11
		% within TE-keskus	63,6%	36,4%	100,0%
	Keski-Suomi	Count	4	4	8
		% within TE-keskus	50,0%	50,0%	100,0%
	Lappi	Count	6	5	11
		% within TE-keskus	54,5%	45,5%	100,0%
	Pohjanmaa	Count	9	4	13
		% within TE-keskus	69,2%	30,8%	100,0%
	Pohjois-Karjala	Count	6	3	9
		% within TE-keskus	66,7%	33,3%	100,0%
	Pohjois-Savo	Count	15	7	22
		% within TE-keskus	68,2%	31,8%	100,0%
	Uusimaa	Count	13	6	19
		% within TE-keskus	68,4%	31,6%	100,0%
	Varsinais-Suomi	Count	13	8	21
		% within TE-keskus	61,9%	38,1%	100,0%
Total		Count	96	59	155
		% within TE-keskus	61,9%	38,1%	100,0%

Liite 8 Isännöitsijän työsuhde kalastusalueeseen TE-keskuksittain

TE-keskus * Isännöitsijän työsuhde kalastusalueeseen Crosstabulation

			Isännöitsijän työsuhde kalastusalueeseen			Total
			Työsuhde	Toimeksianto	Talkoo	Työsuhde
TE-keskus	Etelä-Savo	Count	7	4	2	13
		% within TE-keskus	53,8%	30,8%	15,4%	100,0%
	Häme	Count	5	6	2	13
		% within TE-keskus	38,5%	46,2%	15,4%	100,0%
	Kaakkois-Suomi	Count	2	11	2	15
		% within TE-keskus	13,3%	73,3%	13,3%	100,0%
	Kainuu	Count	3	8	2	13
		% within TE-keskus	23,1%	61,5%	15,4%	100,0%
	Keski-Suomi	Count	4	4	0	8
		% within TE-keskus	50,0%	50,0%	,0%	100,0%
	Lappi	Count	7	4	0	11
		% within TE-keskus	63,6%	36,4%	,0%	100,0%
	Pohjanmaa	Count	3	10	0	13
		% within TE-keskus	23,1%	76,9%	,0%	100,0%
	Pohjois-Karjala	Count	1	6	2	9
		% within TE-keskus	11,1%	66,7%	22,2%	100,0%
	Pohjois-Savo	Count	7	14	0	21
		% within TE-keskus	33,3%	66,7%	,0%	100,0%
	Uusimaa	Count	4	13	3	20
		% within TE-keskus	20,0%	65,0%	15,0%	100,0%
	Varsinais-Suomi	Count	4	14	3	21
		% within TE-keskus	19,0%	66,7%	14,3%	100,0%
Total		Count	47	94	16	157
		% within TE-keskus	29,9%	59,9%	10,2%	100,0%

Liite 9 Vastaajien kirjanpitoon liittyvä koulutus ja koulutushalukkuus

Kirjanpitoon liittyvää koulutusta * Vastaajan kirjanpitokoulutushalukkuus

			Vastaajan kirjanpitokoulutushalukkuus		Total
			Kyllä	Ei	
Isännöitsijät					
Kirjanpitoon liittyvää koulutusta	Kyllä	Count	48	44	92
		% within Kirjanpitoon liittyvää koulutusta	52,2%	47,8%	100,0%
	Ei	Count	27	37	64
		% within Kirjanpitoon liittyvää koulutusta	42,2%	57,8%	100,0%
Total		Count	75	81	156
		% within Kirjanpitoon liittyvää koulutusta	48,1%	51,9%	100,0%

Kirjanpitoon liittyvää koulutusta * Vastaajan kirjanpitokoulutushalukkuus

			Vastaajan kirjanpitokoulutushalukkuus		Total
			Kyllä	Ei	
Puheenjohtajat					
Kirjanpitoon liittyvää koulutusta	Kyllä	Count	21	37	58
		% within Kirjanpitoon liittyvää koulutusta	36,2%	63,8%	100,0%
	Ei	Count	33	59	92
		% within Kirjanpitoon liittyvää koulutusta	35,9%	64,1%	100,0%
Total		Count	54	96	150
		% within Kirjanpitoon liittyvää koulutusta	36,0%	64,0%	100,0%

Liite 10 Vastaajien hallintomenettelyyn liittyvä koulutus ja koulutushalukkuus

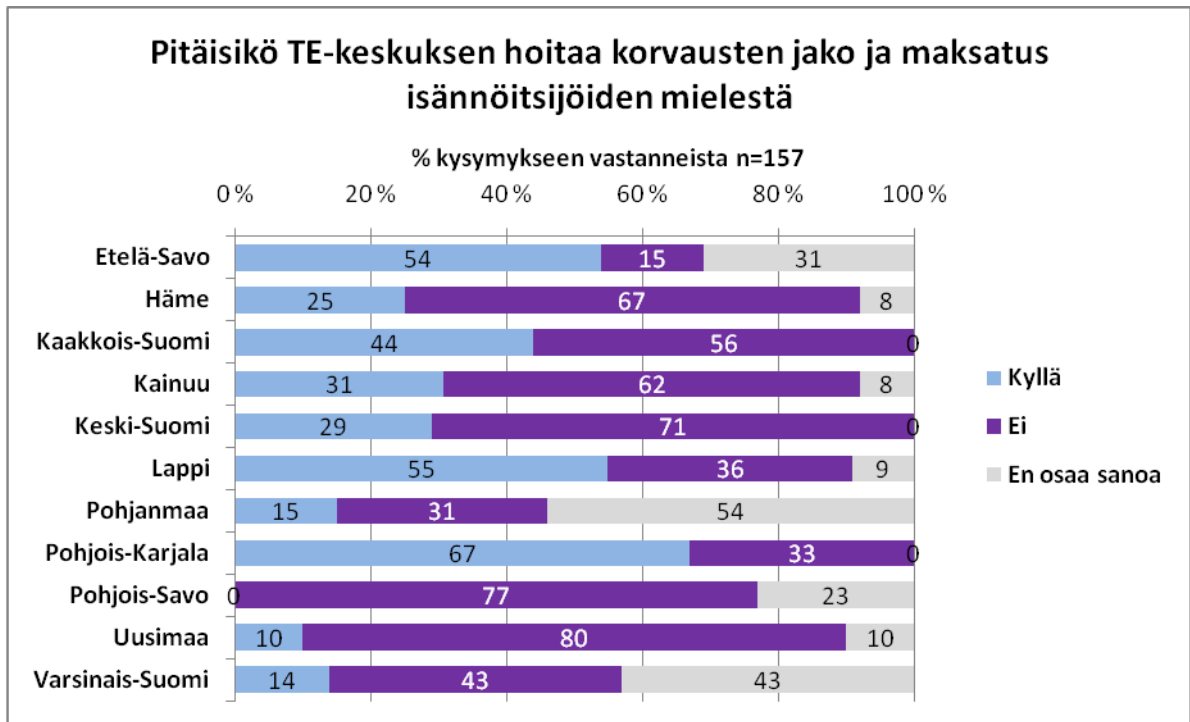
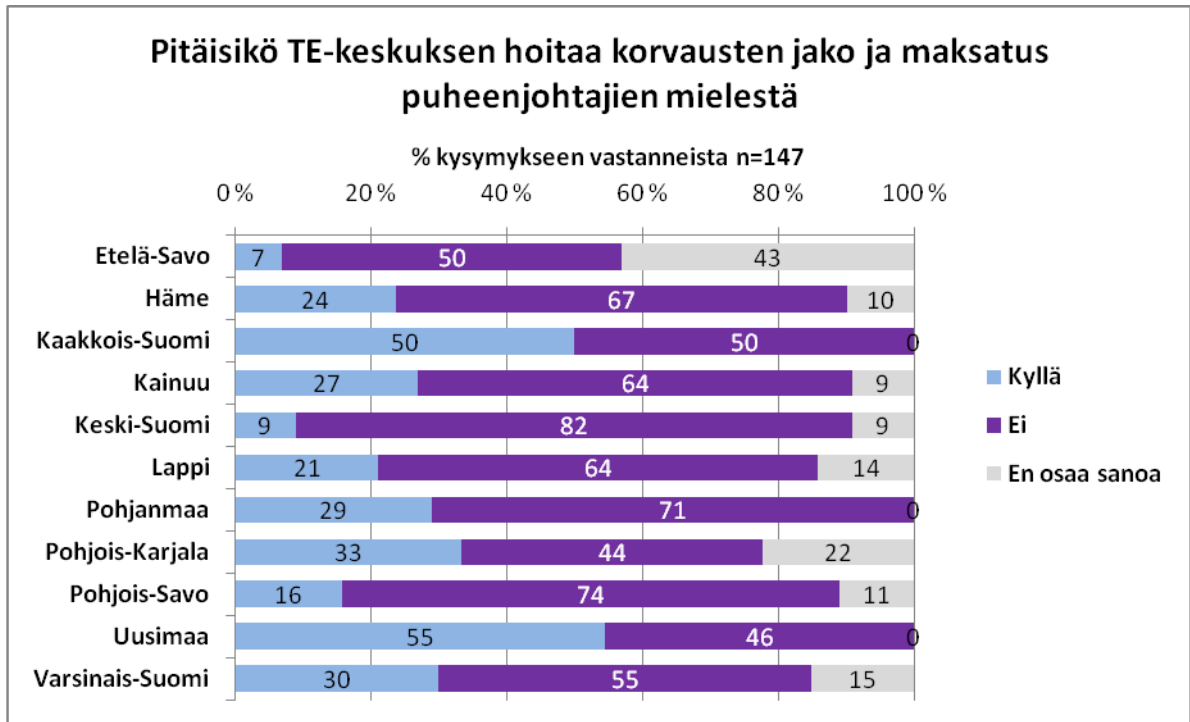
Hallintomenettelyyn liittyvää koulutusta * Vastaajan hallintomenettelykoulutushalukkuus

			Vastaajan hallintomenettelykoulutushalukkuus		Total
			Kyllä	Ei	
Isännöitsijät					
Hallintomenettelyyn liittyvää koulutusta	Kyllä	Count	63	20	83
		% within Hallintomenettelyyn liittyvää koulutusta	75,9%	24,1%	100,0%
	Ei	Count	53	19	72
		% within Hallintomenettelyyn liittyvää koulutusta	73,6%	26,4%	100,0%
Total		Count	116	39	155
		% within Hallintomenettelyyn liittyvää koulutusta	74,8%	25,2%	100,0%

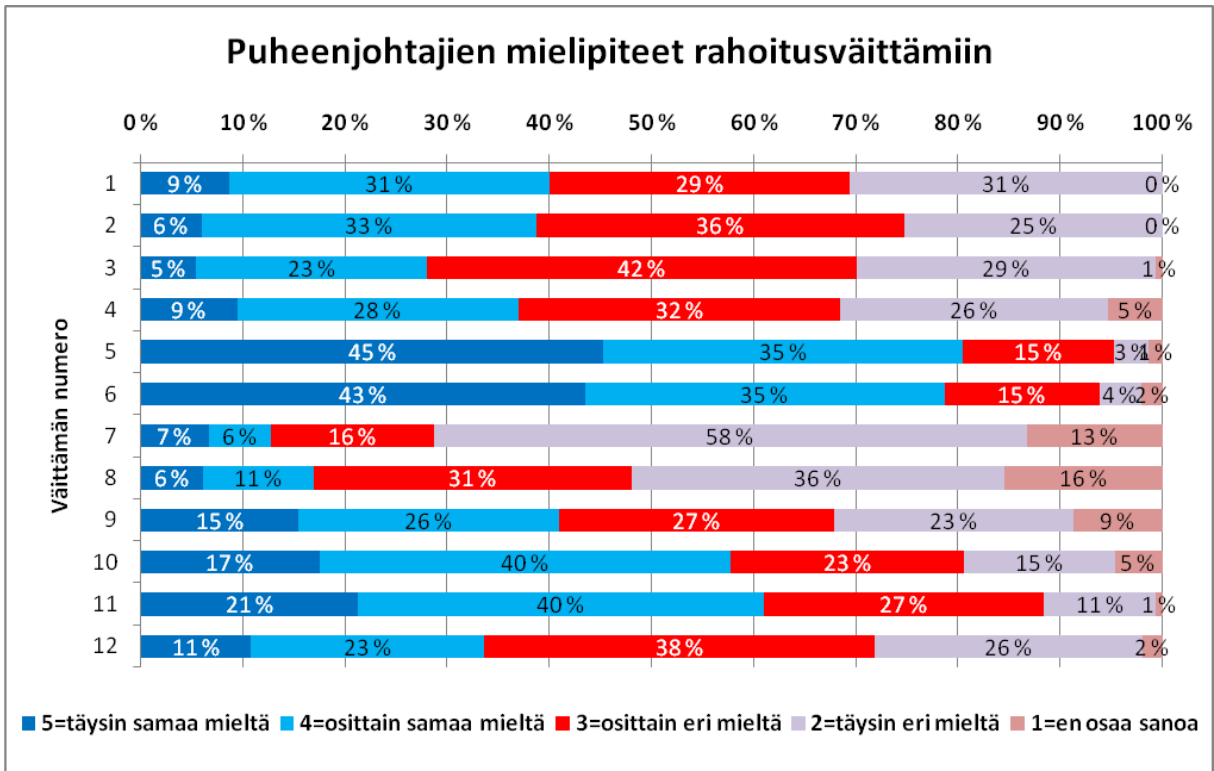
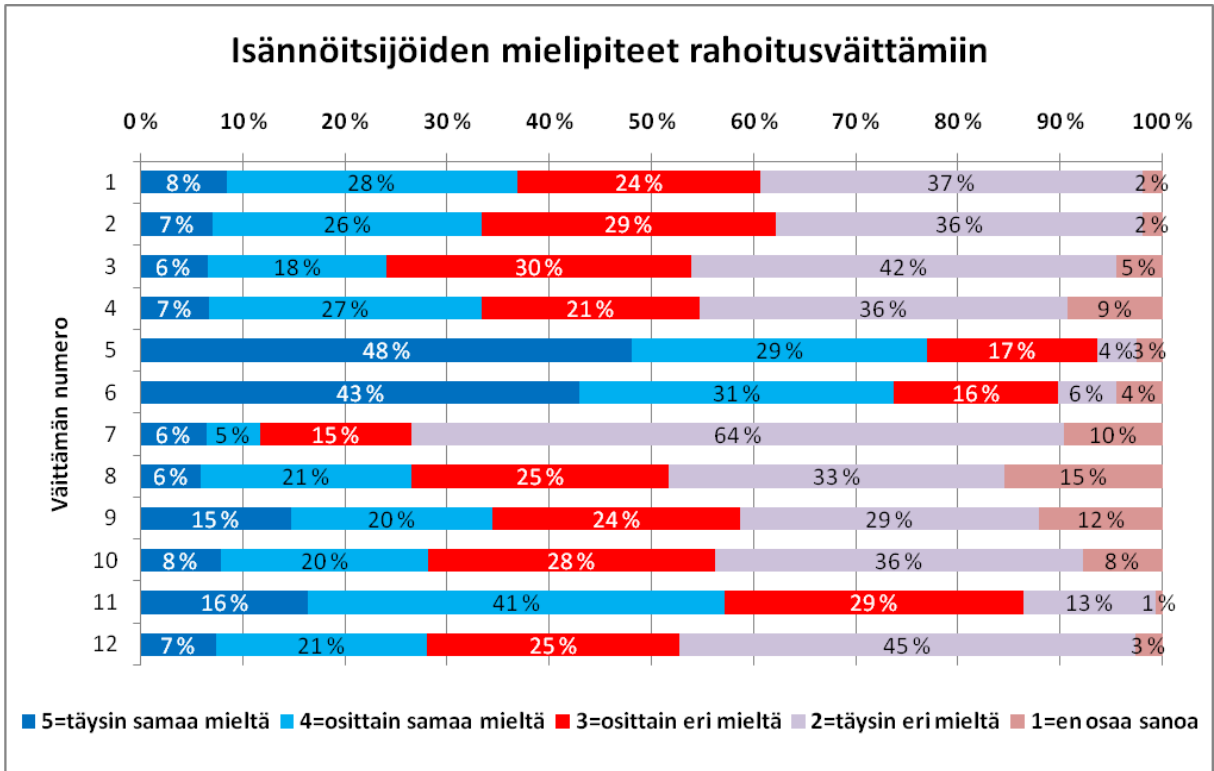
Hallintomenettelyyn liittyvää koulutusta * Vastaajan hallintomenettelykoulutushalukkuus

			Vastaajan hallintomenettelykoulutushalukkuus		Total
			Kyllä	Ei	
Puheenjohtajat					
Hallintomenettelyyn liittyvää koulutusta	Kyllä	Count	17	34	51
		% within Hallintomenettelyyn liittyvää koulutusta	33,3%	66,7%	100,0%
	Ei	Count	40	58	98
		% within Hallintomenettelyyn liittyvää koulutusta	40,8%	59,2%	100,0%
Total		Count	57	92	149
		% within Hallintomenettelyyn liittyvää koulutusta	38,3%	61,7%	100,0%

Liite 11 Pitäisikö korvausten jako siirtää kalastusalueilta TE-keskuksille – puheenjohtajien ja isännöitsijöiden mielipide TE-keskuksittain

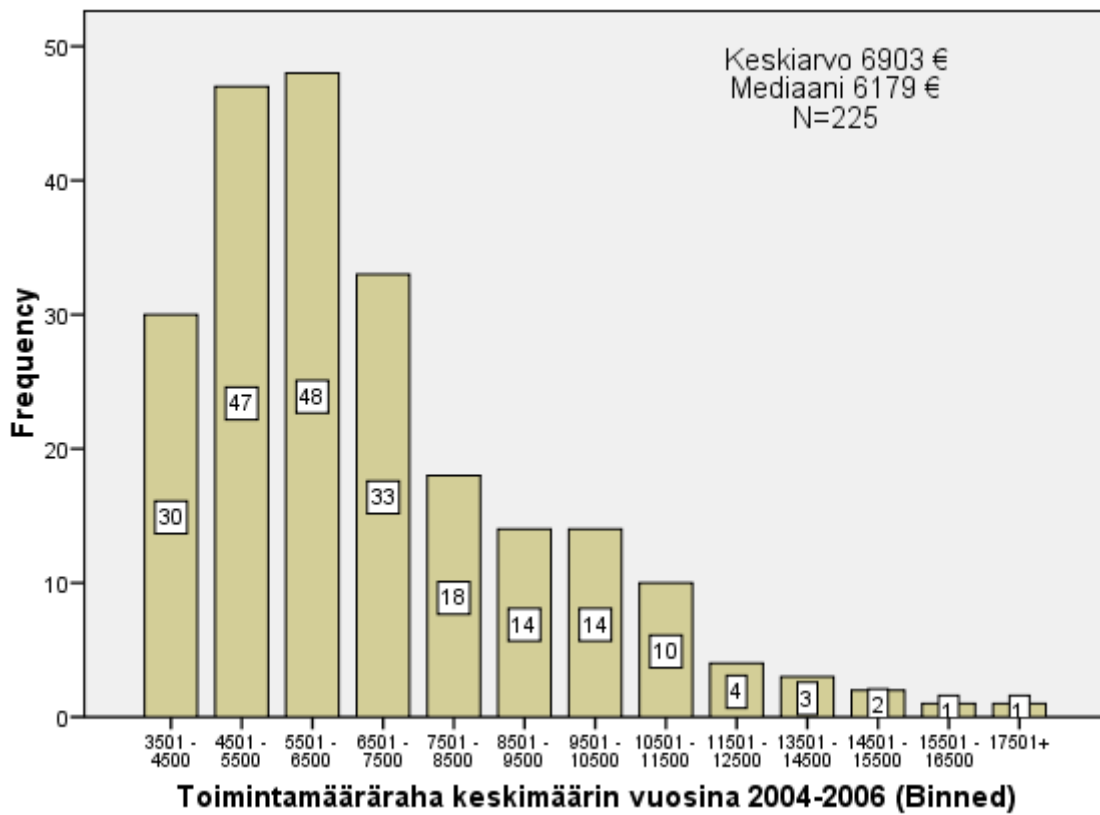
Liite 12 Puheenjohtajien ja isännöitsijöiden mielipiteet rahoitusväittämiin

Liite 13 Kalastusalueiden vuosittainen toimintamääräraha luokiteltuna keskimäärin vuosina 2004-2006

Toimintamääräraha € keskimäärin vuosina 2004–2006/kalastusalue (Binned)

	Frequency	Valid Percent
Valid		
€		
3501 - 4500	30	13,3
4501 - 5500	47	20,9
5501 - 6500	48	21,3
6501 - 7500	33	14,7
7501 - 8500	18	8,0
8501 - 9500	14	6,2
9501 - 10500	14	6,2
10501 - 11500	10	4,4
11501 - 12500	4	1,8
13501 - 14500	3	1,3
14501 - 15500	2	,9
15501 - 16500	1	,4
17501+	1	,4
Total	225	100,0

Liite 14 Kalastusalueen talouteen liittyvän olennaisen tiedon löytyminen

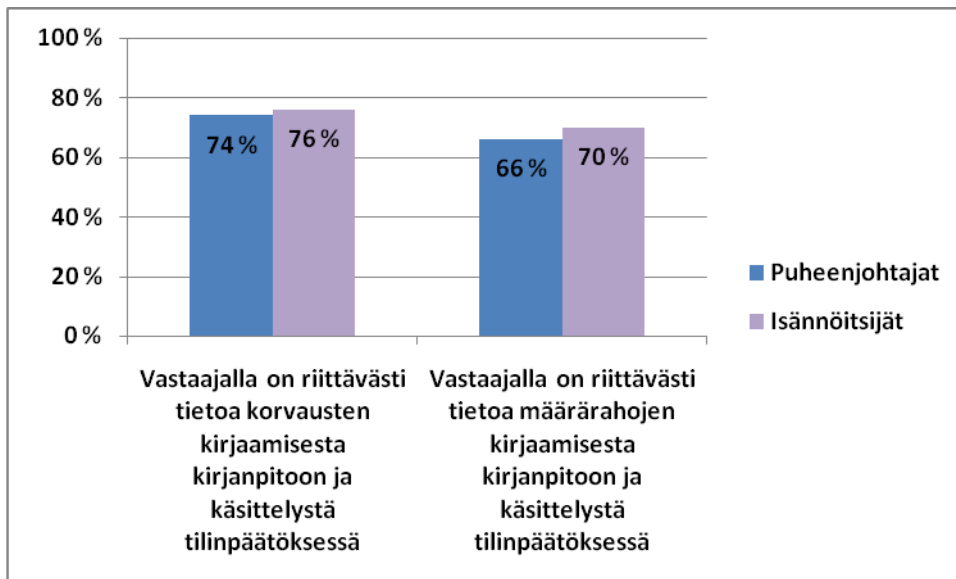
Onko olennainen tieto kalastusalueen talouteen liittyen ollut helposti löydettävissä

Isännöitsijät		Frequency	Valid Percent
Valid	Kyllä	86	54,8
	Ei	50	31,8
	En osaa sanoa	21	13,4
	Total	157	100,0
Missing	System	68	
Total		225	

Onko olennainen tieto kalastusalueen talouteen liittyen ollut helposti löydettävissä

Puheenjohtajat		Frequency	Valid Percent
Valid	Kyllä	109	72,7
	Ei	25	16,7
	En osaa sanoa	16	10,7
	Total	150	100,0
Missing	System	61	
Total		211	

Liite 15 Vastaajien tietämys korvausten ja määrärahojen kirjanpitokirjauksista ja tilinpäätöskäsittelystä

Liite 16 Kalastusalueiden kirjanpitäjät ja maksuliikenteen hoitajat

Kalastusalueiden kirjanpitäjät

		Frequency	Valid Percent
Valid	Isännöitsijä	45	28,3
	Ammattimainen kirjanpitäjä/tilitsto	89	56,0
	Muu kuin ammattimainen kirjanpitäjä	6	3,8
	Hallituksen pj	1	,6
	Hallituksen jäsen	3	1,9
	Joku muu	1	,6
	Isännöitsijä ja ammattimainen kirjanpitäjä/tilitsto	13	8,2
	Isännöitsijä ja hallituksen pj	1	,6
	Total	159	100,0
	Missing	System	66
Total		225	

Kalastusalueiden maksuliikenteen hoitajat

		Frequency	Valid Percent
Valid	Isännöitsijä	108	67,9
	Ammattimainen kirjanpitäjä/tilitsto	20	12,6
	Muu kuin ammattimainen kirjanpitäjä	1	,6
	Hallituksen pj	11	6,9
	Hallituksen jäsen	3	1,9
	Joku muu	2	1,3
	Isännöitsijä ja ammattimainen kirjanpitäjä/tilitsto	11	6,9
	Isännöitsijä ja hallituksen pj	3	1,9
	Total	159	100,0
	Missing	System	66
Total		225	

Liite 17 Kirjanpitoaineiston säilyttäminen tilintarkastuksen jälkeen

Missä kirjanpitoaineisto säilytetään tilintarkastuksen jälkeen

		Frequency	Valid Percent
Valid	Isännöitsijän hallussa	109	68,6
	Hallituksen pj:n hallussa	5	3,1
	Hallituksen jäsenen hallussa	5	3,1
	Tilitoimistossa	9	5,7
	Mualla	9	5,7
	Isännöitsijän tai pj:n hallussa ja tilitoimistossa	8	5,0
	Isännöitsijällä tai tilitoimistossa ja arkistossa	11	6,9
	Isännöitsijän ja pj:n hallussa	3	1,9
	Total	159	100,0
Missing	System	66	
Total		225	